

«مثل الذين يفتقون اموالهم في سبيل الله كمثل حبة انبتت سبع سنابل في كل سنبلة مئة حبة.
والله يضاعف لمن يشاء. والله واسع عليم.»

زكات

موسى جارا الله اثرى.

زكات، قرض، ربا مسئله لرینی تفصیلاتیله بیان ایدوب، خاتونلرک
حقوقلرینه دائر امامت کبی تعدد زوجات کبی متعه کبی مسئله لری ده
حل ایتمک یولنده قران کریم آیت کریمه لرینی، شارع حکیم حکملرینی
علی الاجمال بیان ایتمش رساله در.

هم اعتنا، هم اجتهاد قلمیله یازوب، خلقک هم اهل علمک انصافی نظرلرینه
کتابمی تقدیم ایتدم. خلق شو کتابدن، بن اهل علمک تنبیهلرندن
استفاده ایدرم. تا قیامت دائم اولاچق اجتهاد مجلسلرنده دینی، اجتماعی،
علمی مسئله لرک هر بری انشاء الله حل قیلنه طورور.

«والذین جاهدوا فینا لنهئینهم سبلنا»

پتروغراد،

محمد عایم مقصودف مطبعه سی ۱۹۱۶ سنه.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سوز بسمله سی .

اڱ مهم اڱ مشكل دینی مسئلہ لروہ مقدس شریعتک قطعہ ہی هم آچیق جوابلرینی بیان ایتمک آرزوسیلہ، شورسالہ می نشر ایتمدم . وقتہم غایت طار اییدی؛ قلبہم، دماغہم، تفکر دن زیادہ غوم ایله مشغول اییدی . حاضرلگمده کامل توگل اییدی . اول حاضرلنمش معلوماتہمده کتبخانہم خرابہلرندہ ضائع اییدی .

شو عذرلرمی محترم اوقوچیلرک بویوک التفاتلرینہ تقدیم ایتمدم . بیانہمده قصورلرم بولنور ایسه، مسامحه هم محاکمه میزانلرندہ قصورلرم سببلریله وزن قیلنور دیدم .

مسئلہلرک آغرلغی بویوکلگی، وقتہم طارلغی، قابلم دماغم مشغوللگی لسانمی قلممی سوزدن منع ایدرلر ایسهده، علم مسئلہلرینہ رغبتہم، دین مسئلہلرینہ احترامم علم مجلسلرینہ بنی دعوت اییدی، بیان منبرلرینہ سوق اییدی . حاضرلک قوتیلہ توگل، بلکه رغبت روحیلہ، اجابت ایتمدم، انقیاد ایتمدم . مطبوعات مجلسلرندہ، علم اهللری حضورندہ، بیان منبرلرندہ شارع حکیمک قران کریمک جوابلرینی اوقودم .

گرچه عاجز آمد این عقل از بیان
عاجزانہ جنبشی بایدہ دران .

شو رسالہده بیان قیلنہچق دینی مسئلہلر - «شورا» صحیفہلرندہ خلق مطالعہسنہ عرض قیلنمش مهم مسئلہلردر .

«یر، تجارت، صناعت نالوغلرینی زکاتدن حساب ایتمک ممکنمی؟
اگرده ممکن توگل ایسه، سوداگرلر ایگونچیلر حقندہ زکات عشر کبی

فرضلر ظلم اولمازمی؟» سواللری ۱۹۱۵ سنه نوایابر ۱۵ ده چیقمش ۲۲ نچی عدد شوراده، ۷۰۲ صحیفه سنده، عرض قیلنمش ایدی.

مسئله - مطبوعات صحیفه لرنده یاغی ایسه ده، خلق فکرنده سوداگرلر آغزنده اسکی اولسه کرک.

«یاغی هم اهمیتلی مسئله» حقنده ذا کر افندی آیوخان جنابلرینک اجتهدایله حاضرلنمش جوابک «شورا» صحیفه لرنده نشر قیلنمچغی ده اداره طرفندن وعد قیلنمش ایدی. باشلاندى، سویله نور، نهایت مسئله حل قیلنور، دیدم ده؛ جوابک ظهورینه منتظر قالدیم.

لکن سنه باشنده «شورا» علی العاده بندن کیسلى. جواب درج قیلنمش اولگی عد دینی اوقومق، بوکا کوره، بکا ممکن اولماش ایدی. مرحوم حسن افندی حضرتلرینک جنازه سنه، محترم عائله سنک تعزیه سنه وارمش ایدیم. آقچورینلر خانه سنده محترم عبدالله حضرت سلیمان جنابلیله بر نیچه دفعه صحبت ایتدک. اولگی عدد «شورا» ده محترم ذا کر افندی آیوخان جنابلرینک جوابلرینی، یاش حضرتک دالیتله، اوقودم.

یاش قلمله یازلمش بیگوک اوزون مقاله یی بلکه اولگی دفعه ده اوقوب چیقار ایدیم، لکن ۱۴ نچی صحیفه ده «لوکان المطعم بن عدی حیا و کلمنی فی هواء التنی لترکتهم له» حدیثنده «التنی» سوزینی «التنی» ایتوب ضبط بنی طوقتاندى. تعجب ایتدم، غایت غریب سوز بنم ایچون یاغی بر کشف اولاجق ایدی. شو کونه قدر او سوزدن غفلتم ده بکا البته تاثیر ایده چک ایدی.

غایت مشهور حدیثک سوزلرینده ایکی روایت ثابت ایسه، بوندن بنم غفلتم بنم قلمه شدتلی بر ضریه ایندره چک ایدی. حیرتله قالدیم؛ مرحوم محترم حسن افندی کتبخانه سنه عجله ایتدم؛ حدیث کتابلرینده، قران کریم تفسیرلرینده «لسان العرب» جلدلرینده ده مراجعت ایتدم؛ لکن «التنی» سوزینی هیچ برنده بولامادم. آلاى ده قناعت ایتدم، قلمم قرارینی بولامادی. اوز کتبخانه مه عجله ایتدم.

کتبخانم حدیث، تفسیر، لغت جهتیله غایت بایدر. اوز «هفتیک» لومه مراجعت زحمتلری ده آساندر. قایتدم، کتابلومه مراجعت ایتدم.

«النتنى» سوزنده يالگىز ايكى روايت وارد؛ روايتك اختلافى ده
ماده جهتيله توگل؛ بلكه يالگىز هيئت جهتيله در .

برى: ايكى نونك فتحدهسى، اورتاده تانك سكونيله در .
سوزك معناسى آفت مصيبت اولور ايسه، اويله كلمه لرك جمعلى
عموميتله «فعلى» وزننده اولور: مريضك جمعى مرضى؛ «ميت» ك - موتى؛
جاهلك - جهلا؛ احمك - حمقى؛ «منتن - نتن» سوزلرينك جمعلى
نتنى اولور .

«فعلى» جمعلرندە مفردلرك وزنلىرى معتبر توگل، بلكه معنى ده آفت
بولنمقى معتبر در . «مصروع» سوزينك ده جمعى «صرعى» اولور، مقتولك ده
جمعى قتلى اولور .

ديگرى: «النتنين» زوايتيدر: اولگى ايكى نون اورتاسنده تا،
صوك ايكى نون اورتاسنده جمع ياسى .

حافظ الامه امام احمد حضرتلرينك مسندينك ؛ نچى جلدنده، ۸۰ نچى
صحيحه ده، جبير بن المطعم حضرتلرينك ۳ نچى حديثى اولمقى اوزره
«عن النبى صلى الله عليه وسلم قال لو كان المطعم بن عدى حياً فكلمنى
فى هواء النتنين اطلقتهم له» عباره سيله روايت قيلنمشدر .

«انما المشركون نجس» آيت كريمه سنك حكيميله اولسه كرك، شارع
حكيم رسول كريم عليه الصلاة والسلام حضرتلى بدر اسيرلى حقنده
«هواء النتنى» ديمشدر .

احتمال يرلرينك همده سنه مراجعتلرم بر كه سنه حديثك سوزلر يته قلم
قرار ايتدى، غفلت قايقولرى كوكلمدن طارالدى، ممنون اولدم .
محترم ذاكر افندى آيوخانك ضبطى البته خطادر ديدم: بر نيچه جهندن:

(۱) روايتلرك هيچ برنده «الثنى» سوزى يوقدر . يالگىز شو مشهور
حديث ده توگل، بلكه هيچ بر حديث ده يوقدر . (ث ن ي) ماده سندن بايتاق
كلمه لرك قران كريم ده هم ده حديثلرده وار ايسه ده، «الثنى» سوزى يوقدر .

(۲) الثنى سوزى مفرد در . قاموسك يماننه كوره، جمعى تيبه در .
بوگيا كوره، «هواء الثنى» تركيبى لغت جهتيله ده خطادر . شارع حكيمك
لسانى ده راويلرك لسانى ده او قدر فاحش خطالردن البته معصوم اولسه كرك .

(۳) الثنی سوزی، قاموسک بیاننه کوره، «الذی بعد السید، ومن لارأی له ولا عقل، والفساد من الرأی» معنالرنده در . دیمک، الثنی سوزینک اوج معناسی وارد در: اصلی یوق اساسی یوق بوزوق فکر معناسنده اولور؛ عقلی رأیی یوق آدم معناسنده اولور؛ درجهسی سیدلر درجهسندن دون، یعنی مهم مسئلهلرده سوزی معتبر توگل آدم معناسنده اولور.

بوژکا کوره، معنی جهتیلده الثنی سوزی حدیثده درست اولاماز. چونکه بدر اسپرلری قریشک اڭ بویوک طبقهسندن ایدی. بدر قصهسنده محمد بن جریر الطبری حضرتلری دیمش: «لم یتخلف من اشرافی قریش احد، الا ان ابا لهب قد تخلف».

مشهور مشاوره ساعتلرنده بدر اسپرلری حقنده حضرت عمر «فان هولاء ائمة الکفر وصادیدها» دیمش ایدی.

(۴) رسول کریم نبی امین علیه الصلاة والسلام حضرتلری اوزرنده مطعم بن عدی جنابلرینک ایکی نعمتی وار ایدی.

بری: بغیض بن عامر بن هاشم قلمپله یازلمش مشهور معاهده کاغذینی نقض ایدوب، هم رسول علیه الصلاة والسلام حضرتلرینی هم بوتون مسلمانلری هم مسلمانلرک طرفدارلرینی محبوسلکدن خلاص ایتمک یولنده سعی ایتمش ایکی آدمک اڭ بویوگی مطعم بن عدی حضرتلری ایدی.

دیگری: اڭ زحمتلی مشقتلی کونلرنده رسول کریم حضرتلرینی مطعم بن عدی حمایه ایتدی؛ بر وقت قریشک ادبسنلکلری اذالری حدوددن آشدی، رسول کریم علیه الصلاة والسلام حضرتلری مکهبی براقمق فکرینه کیلوب، بویوک قبیلهلرک هر برینه مراجعت ایتدی؛ قریشدن قورقوب، هیچ بری قبول ایتمک کرامتنه نائل اولمادی؛ غایت آغر مشقتلر ایچنده طائفی دن قایتور ایکن، رسول کریم علیه الصلاة والسلام حضرتلری مطعم بن عدی حمایهسنده جوارنده مکة مکرمه شهرینه اوزینک سعادت خانسهنه داخل اولاییلدی.

مطعم بن عدی حضرتلرینک شو ایکی نعمتنه تشکر هم مقابله یولیله، بدر اسپرلری حقنده «لو کان المطعم بن عدی حیاً وکلمنی فی هولاء الثنتی لترکتهم له» دیدی شارع حکیم علیه الصلاة والسلام حضرتلری.

غلبه دقیقه‌سند، هم‌ده سبقت ایتمش احسانلره مقابله مقامنه «هولاء الثنبه» سوزی البته هیچ بر جهتله مناسب اولماز ایدی. چونکه دونلره غلبه ایتمک بویوک غلبه اولماز؛ اهمیتلری اعتبارلری یوق آدملری آزاد ایتمک همتی‌ده، عربلرک او کونگی عادتلرینه کبرلرینه کوره، او قدر بویوک نعمت حساب قیلنماز ایدی.

بوڭا کوره، «فی هولاء الثنی» سوزی هیچ بر جهتله طوغری توگلدنر. روایت جهتیلده، لغت جهتیلده، تاریخ جهتیلده، مقام جهتیلده خطادر. شو حدیث - حدیث کتابلرینک هر برنده واردر، غایت مشهوردر، «النتنی» سوزی‌ده حاشیه‌لرده شرح‌لرده حتی لغت کتابلرینده ده تمام مضبوطلر. «الثنی» سوزی هیچ بر یرده یوقلر. خطالق و جهلرینی صایمق زحمتلرینه ده هیچ بر حاجت یوقلر. لکن محترم ذاکر افندی آیوخانک قلم‌ده جسارتنه کوره، هم‌ده حدیث سوزلرینک مخصوص حرمتلرینه کوره، خطالق و جهلرینی تفصیل ایتدم.

تأدیباک‌ده حدودی واردر. عادی سوزلری قراعت یا حکایت ایدر ایکن، انسان خطا ایدر ایسه، یاخود لحن ایدر ایسه، تنبیه ایتمک درستلمک اهل ادب نظرنده خلاف ادب حرکتلردن حساب قیلنور. ادب هم کرم مجلسلرینده لغت خطاسی هر وقت عنو قیلنور. لکن قران کریمک آیت کریمهلری، شارع حکیمک حدیثلری مستنادر، یاخود مستثنی اولمق لازمدر.

ادب مجلسلرینک ادبلرینی بیان یولنده ادیبلرک بری دیمش:

ومصلح الشكل لدى الحكایه غیر حدیث المصطفی والآیه
من غیر اذن منه او قرینه قد فاته الادب والسکینه.

متن حدیث‌ده «الثنی» سوزینک خطالق و جهلرینی بوڭا کوره جسارتله یازدم.

حدیث عباره‌سندده کوکلم قرار ایتدکنن صوڭ، زکات مسئله‌سی حقنده یازلمش اوزون مقاله‌یی تکرار مطالعه ایده‌چک اولدم، لکن اولگی عدد «شورا» بن‌ده یوق ایدی. صوراشدم، آرادم، نهایت ایول ۷ ده اولگی عدد «شورا» طابولدی.

۲۲ نچی عدد «شورا» ده‌گی سواللری، اولگی عددده‌گی جوابلری البته دقتله مطالعه ایتدم. اشتباه یوليله عرض قیلنمش سواللر، دیلم، اهمیتلی ایسه‌ده، جواب یوليله یازلمش جسارتلی سوزلر قناعت ویره‌بیلورلک توگل ایدی.

سواللری جوابلریله مقایسه ایتدم؛ خاطرمه اناجیل ده منقول مشهور سوال جواب قصه‌سی خطور ایتدی.

متی انجیلده، ۲۲ نچی اصحاح‌ده، (۱۵-۲۲) آیتلرنده قصه شوپله نقل قیلنمشدر:

- ۱۵- حینئذ ذهب الفریسیون، وتشاوروا علیه، لکی یصطادوه بکلمة.
- ۱۶- فارسلوا الیه تلامینهم والهیرودسیین قائلین: یا معلم، قد علمنا انک محق، وتعلم طریق الله بالحق، ولا تبالی باحد، ولا تنظر الی وجوه الناس.
- ۱۷- فقل لنا ما ذا تظن، هل یجوز لنا ان نعطى الجزیه لقیصر ام لا؟
- ۱۸- فعملم عیسی شرم، فقال لماذا تجربوننى یا مراؤون؟
- ۱۹- ارونى نقد الجزیه! فأتوه بدینار.
- ۲۰- فقال لهم عیسی لمن هذه الصورة والکتابه؟
- ۲۱- قالوا لقیصر. حینئذ قال لهم: اوفوا ما لقیصر لقیصر، وما لله لله!
- ۲۲- فلما سمعوا تعجبوا، وترکوه وانصرفوا.

اناجیلک روایتنه کوره، عیسی علیه الصلاة والسلام حضرتلرینی مکر طوزاقلرینه توشورمک قصدیه، دشمنلری فریسیلر اوزلرینک تلمیدلرینی هم‌ده هیرودیانلری عیسی حضورینه کوندورمشلر. فریسیلر روما قیصرلرینه اطاعت ایتمه‌مک طرفدارلری اولوب، هیرودیانلر - روما قیصرلرینه اطاعت طرفدارلری ایدیلر. شو زمان لسانیه تعبیر ایدر ایسه‌ک، فریسیلر صول پارتیه اعضالری اولوب، هیرودیانلر اوک پارتیه آدملری ایدی.

سیاسی ایکی پارتیه آدملری عیسی حضورینه کلوب دیدیلر:

یا معلم، سوپله بزه روما قیصرلرینه جزیه ویرمک، نالوغلرینی توله‌مک بزه جائز اولورمی؟

تورات ده، تثنية الاشتراع سفرينك ۱۷ نچى سوره سنده، ۱۵ نچى ايت ده موسى عليه الصلاة والسلام حضرتلرينك شريعتنه كوره، يات يرلك پادشاهلره اطاعت ايتمك يهودلره حرام ايدى.

فريسيلرك سواللرينه عيسى عليه السلامك جوابى تورات حكمنه موافق اولاق ايسه، روما قيصرلرينه جزيه ويرمك جائز دگلدر ديمك لازم اولاق ايدى. عيسى عليه السلام بويله ديهچك ايسه، قيصر مأمورلرى عيسى عليه السلامى قتل ايتدرهچكلر، حبس ايدهچكلر، تعذيب ايدهچكلر ايدى. يعنى عيسى عليه السلام صور اوچيلرك مكر طوزاقلرينه توشهچك، مكارلرك مقصدلرى ده حاصل اولاق ايدى.

لكن رسول حكيم عيسى عليه السلام مكارلرك مكرلرينى آكلادى. هم حق، هم الزامى جواب ويرمك يوليله «قيصرلره تيوش حقلرى قيصره، اللهك حقلرينى اللهك اوزينه ويركز!» ديدى.

حاجى احمد افندى اميرك سواللرى، ذاكر افندى آيوخانك جوابلرى بر نيچه جهتن اناجيلك سوال جواب قصه سنه مشاهد.

درست، حاجى احمد افندى اميرك سواللرى مكر يوليله توگل ايدى. لكن ايكى حق، برى حكومت نالوغى، برى شارعك زكاتى، تعارض ايتككن صوك، ظلم اولمق، جبر اولمق نيچون يالكز شارعك زكاتنه توجه قىلندى؟

حكومتدن خوفك تأثيرى بولنمش ايسه، شارع حضورنده تأدب وظيفه سيله لاقىل، «ايكى حقدن برى ظلم اولمازمى؟» ديمك ادب اقتضاسى دگلمى ايدى؟

سوال مقامنده، ديهلم، هر تعبیر جائزدر. لكن هر جوابك اوزينه كوره رعايه سى لازم ادبلرى واردر. محترم ذاكر افندى آيوخانك جوابلرنده رعايه سى لازم اسلوبلرى بن كورمه دم.

عيسى عليه الصلاة والسلام شريعتنده فرض ييا واجب صدقه يوق ايدى. نصرانيتده صدقلرك همه سى نافله در، تطوعدر. نصرانيتك تطوع حكملرينك ده قدسىتى حضورنده عيسى عليه السلام حضرتلرى تأدب ايتوب، قيصرلرك نالوغلرى ياننده نافله صدقلرى ده اسقاط ايتمه دى. ذاكر افندى

آيوخان جنابلىرى ايسه، زه مستوالرڭ نالوغلىرى يانسده اسلاميتڭ اڭ بويوك ركنلىرىنى اڭ قطعى فرضلىرىنى ده اسقاط ايتمك جسارتنه اقدام ايدىبىلىدى . اڭ بويوك بر رسولڭ جواييله، بزم كىبى عادى بر معلمڭ جوايى آراسنده شو قدر فاحش تفاوتڭ سىبى نهدر؟

بر طرف ده نبىلكدن، بر طرف ده عادىلكدن باشقه مناسب بر سىب يوقدر . اڭ موجز جواب شودر .

صوكره، جواب منبرنده ذاكر افندى آيوخانڭ لسانى علم منبرلىرىنه او قدر مناسب توگلدردر . خصوصاً ۱۱ نچى صحيفه ده، اولگى باغانه ده، اولگى آلتى يول - علم منبرى اوزرنده، فقپهلرڭ يوزلىرىنه خطاب يوليله سويله نهنچك سوز توگلدردر .

فقپهلرڭ مذهبلىرىنه ذاكر افندىڭ اعتراضلىرىڭ بعضلىرى بلكه اكثرى مساهله قلميله يازلمش، صاى ملاحظه لسانيله سويلنمىش اولسه كرك .

مثلاً: اوطون كىبى مباحلىرى آيت كريمه لرك عمومندن فقپهلرڭ استثنالىرىنه ۱۰ نچى صحيفه ده ايك نچى باغانه اخيرنده ذاكر افندىڭ اعتراضى او قدر قوتلى اولماسه كرك .

چونكه اوطون كىبى قاشم كىبى نباتات كىبى مباحلرڭ هممىسى انسانلرڭ هممىسى آراسنده مشتركدر . مباحلرده زكات كىبى عشر كىبى شيلر متصور دگلدردر . بوڭا كوره، حكم زكاتدن مستثنادر، بلكه مستثنى اولمق لازمدر، ياخود آيت كريمه عمومته مباحات داخل دگلدردر .

اگرده آغاچلق مباح اولماسه، بلكه بر آدم اوزىڭڭ خصوصى ملك ىرنده اوطونلق ايچون آغاچ اوسدردر ايسه، او وقت اوطوندن عشر واجبلىگى فقه كىتابلىرىنه آچىق تصريح قىلىنمىشدر .

قدرت الاهيه ايله، ياخود ديه لىم، طبيعت تدبىرىله حبوب كىبى شمار كىبى شيلر خلق قىلىنمىش ايكن، البته انسانلره حيوانلره غدا اولمق ايچون خلق قىلىنمىشدر . لكن ير يوزنده اورمانلر، باغچلر، جنتلر آغاچلقلر خلق قىلىنمىش ايكن، كىسمك ياقمق ايچون توگل، بلكه انسانلرڭ حيوانلرڭ حياتلىرىنه لازم اولاقق ماده لرى حاضرلهمك تحليل ايتمك ايچون خلق قىلىنمىشدر .

بوڭا كوره، «آغاچلار دن زكات و يرگز!» تعبيري شارح حكيمك
 لسان ادبنده وارد اولماز. چونكه تشریح لسانی الوهیشك اڭ بوپوك
 مقصدلرینه مخالف اولماز. اوطونلق ایچون صرف قیلنهچق آغاچلر برکتلی
 عدالتلی هیئت اجتماعیهده مباح اولور، یعنی همه انسانلر آراسنده مشترك
 برکت اولور. مباح ده زكات، عشر کبی حصه لر متصور توگلدلر.

لکن بر انسان اوزینك خصوصی ملك یرینی آغاچلق قیلوب، آغاچلرینی
 اوطونلق ایچون کیسه رایسه، قران کریمك آیت قطعیه سنك آچیق حکمنه
 كوره، اوطوندن عشر واجب اولور. حنفیلرک بدائع کبی هدایه کبی
 اڭ معتبر کتابلرنده شو مسئله تصریح قیلنمشدر. اوطون مسئله سی حقننه
 فقیهلرک سوزلری غایت اساسلیدر. بوڭا كوره، ۱۱ نچی صحیفه ده اولگی
 آلتی یول جواب منبرینه علم قلمنه مناسب اولماسه کرک.

بیگوك اوزون مقاله زحمت سزگنه عجله قلمیله یازلمش اولسه کرک.
 قران کریمك آیت کریمه لری حقننه ده، شارح حکیمك حدیثلری سنتلری
 حقننه ده، فقه کتابلرنده آچیق بیان قیلنمش مسئله لر حقننه ده محترم ذا کر
 افندی آیوخان جنابلرینك سوزلری قناعت ویره بیلماک شرفندن محرومدلر.

اسلامیتك زكات کبی، عشر کبی، خمس کبی غایت حکمتلی
 مؤسسهلرینه نالوغ کبی یات اسملری طاقمق جسارتی، حریت دعوالرینه كوره،
 دیهلم، جائزدر. لکن زكات ایله نالوغلری آیورماق قصوری جواب
 قلملرینه، خصوصاً ذا کر افندی آیوخان کبی فقه منهلرینك همسیه اشتغال
 ایتوچی یاش مجتهدلره همتلی معاملره مناسب توگلدلر.

نالوغ هیچ بر صورتله اسلامك زكاتنه معارض اولماز.
 یر نالوغی - یرك مؤونه سیدر، یردن استفاده ایتماک حقنه مقابل تعیین
 قیلنمش مشروع هم معقول بر وظیفه در.

تجارت نالوغی - حقوقك مؤونه سیدر، مملکت ایچنده حقوق عامه دن
 استفاده ایتماک مقابلنه تعیین قیلنمش مشروع بر وظیفه در.
 حقوقلرک بری، فائده لرک بری مقابلنه دفع قیلنهچق مال - هیچ بر
 صورتله زكات اولماز. زكات ده خالص اولمق، یعنی حق یا خود فائده
 مقابلنده اولماق لازمدلر.

صوگره زکات ده، عشرده اسلامیت شرطدر، زکات ده عشرده عبادت معناسی اصلدر. دولتدرک هر برنده، اسلام دولتی اولسه ده اولماسه ده، خلقتک همهسنه برابر اولمق اوزره، نالوغلر تعیین قیلنور. نالوغ، بزم فقیهلرک لسانیله تعبیر ایدر ایسهک، ضریبه یاخود ناقبه تسمینه قیلنور. ضریبه سوزی نالوغ سوزینک حرفیاً ترجمهسیدر.

اولگی عصرلرک هر برنده ضریبهلر وار ایدی. هیچ بری هیچ بر وقت فرض واجب زکاتلره تطوع صدقلره معارض اولمادی، خلق قیلنمادی. محترم ذاکر افندی آیوخان جنابلری تکلفاتی بر طرفه براقوب مذهب اماملریله اوزینک شریکلری کبی صحبت ایدر. الفت حاصل اولدقن صوگ، دیهلم، کلفت ساقطدر. لکن احترام باقی اولمق لازم اولسه کرک؛ اهل اجتهاد سوزلرینک قیمت علمیهلرینی انکار ایتمک لازم اولماسه کرک؛ مذهب اماملرینک حضورنده تز چوکمک ادبلرندن باش ظارتمق طغیانیه ده فائدهسز بر حرکت اولسه کرک.

درست، تقلید ایتمک، یعنی مذهب اماملرینک سوزلریله اللرمزی آیاقلرمزی عقللرمزی اختیارمزی باغلامق جائز توکلدر، بلکه حرامدر. لکن مذهب اماملرینک غایت بویوک عقللرندن غایت کیگ معلوماتلرندن عملرلرمک نهاییلرینه قدر استفاده ایتمک لازمدر، بویوک شرفدر. تقلید مسکنتیله، تقلید اسارتیله - استفاده همتلری آراسنده تفاوت غایت بویوک اولسه کرک.

اوزون مقاله سوزلرینه انتقاد یولیله عرض قیلنهچق ملاحظهلرم بوراده تمام اولدی.

غایت بویوک، همده روسیه مسلمانلرینک ملی دینی حاجتلرینی تأمین جهتیله فوق الغایه مهم موضوعده اوز رأیمی، اگرده موفق اولور ایسهم، قران کریمک شارح حکیمک قطعی قرارینی صوگ سوزینی بیان ایتمک آرزوسیله، زکات مسئلهسی حقیقه «شورا» صحیفهلرنده بر نیچه مقاله نشر ایدهیم دیدم.

زکات اسلامک الگ بویوک الگ مهم بررکنیدر. روزه حقنده اوزون بر کتاب یازدم، مهم هم مشکل مسئلهلرینی حل ایتمدم، یاخودحل ایتمک

یولنده اجتهاد ایتدم. روزه مسئلهلری اسلامیت دنیاسنده كونلرڭ برنده حل قیلنه بیلور ایسه، انشاءالله، بنم کتابمه موافق صورت ده حل قیلنه چق. «اوزون كونلرده روزه» کتابیم جهندن بنم قلبیم ایمانم تمام مطمئندر. مطبوعات صحیفه لرنده دینی مسئلهلره دائر نشر قیلنه چق مقاله لرمی موضوعلرڭ برینه حصر ایتمه مک آرزوسیله، زکات مسئلهسندن مقدم، ربا مسئلهسی، تعدد زوجات مسئلهسی، خاتونلرڭ امامتاری مسئلهسی، متعه مسئلهسی حقنده علی الاختصار بر نیچه سوز عرض ایتیم.

ربا مسئلهسی حقنده «شورا» صحیفه لرنده اوزون متعدد مقاله لر نشر قیلندی، لکن شو کونگی بانقلرڭ معامله لرینی حل ایته بیله چک برر سوز «شورا» مقاله لرنده یوق ایدی.

داملا شهاب الدین حضرت شرف امضاسیله، تعدد زوجات حقنده «شورا» ده بر سوال نشر قیلنمش ایدی. بر وقت، شو مهم مسئله مناسبتیله، بن بر نیچه مقاله نشر ایتمش ایدم. شو کون «شورا» صحیفه لرنده تعدد زوجات مسئلهسنده رأیمی برر مقاله ده علی الاختصار عرض ایتیم دیدم. ربا، تعدد زوجات، زکات، امامت، متعه مسئلهلرنده بنم بیانم مناظره اصولیه اولماز، بلکه انشاءالله بیان یولیله اولور.

II

قرض - ربا.

قرض، ربا سوزلرینڭ معنالری شو کون آدم بالالارینڭ هر برینه خصوصاً تجارت آدملرینه البته معلومدر.

قرض معاملهسی انسانیت دنیاسنده غایت اسکی معامله در. قرض معاملهسی غایت ساده غایت بسیط بر معامله ایسه ده، هیئت اجتماعیه معامله لرنده مدنیت دنیاسنده قرض شو کون فوق الغایه فوق العاده بویوک اهمیتلری حائز اولدی. مدنیت دنیاسنڭ بویوک دولتلرڭ سیاسیلرینی ده اقتصادلرینی ده فقیهلرینی ده شو کون قرض مسئلهسی هر مسئلهدن زیاده مشغول ایتدی. اڭ ساده بر مسئله هیئت اجتماعیه ده اڭ بویوک اڭ مشکل مسئله اولدی.

اول ده مرحمت يوليله اعانه اولمق صفتيله باشلانمش قرض معاملهسى شو كون مدنيت دنياسنده تجارتلرك صناعتلرك زراعتلرك اڭ بويوك عاملى ، مدنيت معامله لرينك اڭ بويوك وسيلهسى اولدى . شو كون سياست دنياسنك اڭ بويوك تدبيرلرى ، مدنيت دنياسنك اڭ بويوك اثرلرى ثمره لرى قرض بر كه سيله تا مین قیلنور .

شو كونگى قرض اولگى قرضك تمام عینی ایسه ده ، بعض جهتلردن غایت اهمیتلی آیورمه لری ده واردر .

اولگى وقتك قرضلرى قارن طويدرورلق قدر اولور ایدی . شو كونگى قرض قارون خزینه لرینك بر قاچ مثلی قدر اولور .

اولگى زمانلرده اڭ فقیر آدم قرض آلور ایدی ؛ شو كون اڭ باى آدم اڭ باى شركت بلکه اڭ باى دولت قرض آلور .

اولگى زمانلرده حرکتدن اشدن عاجز آدم قرض آلور ایدی ؛ شو كون اڭ بويوك اشلره اڭ مقتدر آدم ، بلکه اڭ قوتلی دولت قرض آلور .

اولگى وقتلرده آچلق يالانچلق کبی عادى اڭ اوفاق حاجتلرى دفع ایتمك ضرورتی ایچون قرض آلور ایدی ؛ شو كون مدنيت دنياسنك اڭ بويوك حاجتلرینی ترقیاتك اڭ صوڭ درجه لرینی تحصیل ایتمك تا مین ایتمك مصلحتی ایچون قرض آلور .

انسانك فقیرلگیله برابر انسانیت دنياسنده طوغمش قرض معامله لرندن هم عادى هم طبیعى اولمق اوزره تجارت دنياسنده ربا معامله سى ده طوغدی . تجارت دنياسنده ربا معامله سى ده غایت اسکندر . سوریده مصرده بابلده روماده يونان مملکتلرنده غایت اسکى زمانلرده ربا معامله لرى شائع ایدی .

انسانیت دنياسنده غایت قدیم ربا معامله سى حقنده - اهل علمك سياسیلرك اقتصادیلرك فقیهلرك اخلاقیونك نظرلری ده غایت فاحش صورت ده متخالفدر ، متناقضدر .

انسان ربا مسئله لرینی دقتله ملاحظه ایدر ایسه ، ایکی طرفك دلیلرینی ده تماميله احاطه ایدر ایسه ، هر ایکی طرفك دلیلرینی مجبوریتله قبول ایتوب ، متناقض نتیجه لری قطعیتله اعتقاد ایدر ، بلا تردد قبول ایدر .

مدنیت، تجارت دنیاسنده قرض - ربا معامله لرینک غایت بویوک برکتلری فائده لری، انسانیت دنیاسنده ربا معامله لرینک غایت دهشتلی مفسده لری غایت مهلك ضررلری خسارلری ده توفیق قبول ایتمز هم ایده مز صورت ده تعارض ایتمشدر.

بوکا کوره، ربا معامله لری هم عملی هم نظری جهتله اڭ مشکل مسئله لردن اولمشدر. حتی موافقات صاحبی امام شاطبی، فروق صاحبی امام قرافی کبی بویوک فقیهلر ربا مسئله لرینی حل ایده بیلمکدن عجزلرینی انصافی لسانیله اعترافی ایتمیلر.

امام شاطبی حضرتلری الموافقات ده دیمش: «ویبقی النظر، لم جاز مثل هذا فی غیر النقدین والمطعمات، ولم یجز فیهما؟ محل نظر قد خفی وجهه علی المجتهدین. وهو من اخفی الامور التي لم یتضح معناها الی الیوم.»

ربا مسئله لرینک مجتهدلری ده عاجز ایدر قدر آغرلغی غامضلگی بکا معلوم ایدی، شو دقیقه ده کوزم اوکنده نور کبی حاضر در. ربا مسئله لرینه اسلامیتک نظرینی ده بن تقدیس ایدرم؛ اسلام فقیهلرینک گوزل بیانلرینی ده تقدیر ایدرم، احترام ایدرم. بر وقت «قواعد فقهیم» ده ربا مسئله لرینی بیان ایده یم دیمش ایدم، نصیب اولمادی. «دینی اجتماعی مسئله لرک» نظرینی انتقاد مناسبیله «ملاحظهم» ده ربا مسئله لری حقنده اوز نظر می یازمش ایدم.

«ملاحظهم» ده (۲۶-۲۷) صحیفه لرده هم ده (۴۵-۴۷) صحیفه لرده ربا معامله لرینه دائر استطراد یولیه موجز جمله لر یازلمش ایدی. لکن ربا مسئله لرینی حل ایتمد دعواسیله توگل ایدی، بلکه حل طریق لردن برینی مثال ایتمک یولیه ایدی. ربا مسئله لرینی یا اوپله یا بویله حل ایتمک البته ممکن اولابیلور دیمش ایدم. حتی بانقلرک شو کون معروف نظاملرینه گوزل گوزل تعدیلات ویرمک احتماللری ده بعید توگلدر دیمش ایدم. ایندی شو دفعه شو مقاله ده دها زیاده تفصیل ایده یم.

سماوی دینلرک هر بری ربا معامله لرینی شدتله صراحتله قطعیتله

تحریم ایتمشدر.

تورات ده، سفر الخروج ده، ۲۲ نچی اصحاح ده، ۲۵ نچی آیت ده دیمش :

« اذا اقضت فضة لفقير من شعبي ممن عندك فلا تكن له كالمرابي .

لا تضعوا عليه ربا . »

یعنی : بنی اسرائیل فقیرلرینک برینه کوموش پاره لری قرض ایدر ایسهک، فقیر اوزرینه ربا وضع ایتمه .

تورات ده، سفر تثنیه ده، ۲۳ نچی اصحاح ده دیمش :

« لا تقرض اخاك رباً في فضة او طعام او شيء آخر مما يقرض

بالربا . » (۱۹)

« بل الاجنبي اياه تقرض بالربا . واخاك لا تقرضه بالربا . لكي يبارك

الرب الالهك جميع اعمال يدك في الارض التي انت داخل لتملكها . » (۲۰)

یعنی : « دین قارندش لرینه قرض ویرسهک ربادن صاقلان . یات

آدملردن ربا آل، دین قارندش لرینه قرض ویرور ایسهک، رباسز ویر .

سناک رباک هر بر اشکی برکتلی قیلور . »

توراتک شو آیت لرینک نصوصنه کوره، یهود فقیهلری یهودیلرک اوز

آرا معاملهلرند ربا معاملهلرینی قطعی صورت ده تحریم ایتمشلر .

یهودیلرک بری یهودیدن ربا آلسه، یاخود ربا ویرسه، یهود فقیهلرینک

هر وقت علی العاده شدت لرینه صراحت لرینه کوره ربا آلوچی ده ربا ویروچی ده

یهودیلکدن چیمش حساب قیلنور .

محتاج یهودیلره حاجت ساعتلرند قرض ویرمک اعانه ایتمک مساعده

اللرینی اوزاتمق یهودیلرک هر برینه تورات حکمیه یاخود فقیهلرینک

اجتهادیه بر فرض وظیفه کبی اعتقاد قیلنور . محتاج یهودیلرک فقیرلکلری ده

مسکینلکلری ده شرط توگلدر . بای یهودیلرک بری بر تقدیر بر عذر حسبیه

محتاج قالور ایسه، اعانه ایتمک قرض ویرمک فرض اولور . معذور محتاجلره

ولوبای اولور ایسه ده مساعده ایتمک اعانه اللرینی اوزاتمق عاجز مسکینلره

صدقه ویرمکدن دها زیاده ثوابلی حساب قیلنور . چونکه عاجز مسکین آدم

خلقک خیرات لرینی اوزینک حاجت لری یولنده هلاک ایدر، اما مثلا بر بای

سوداگر، قدرتلی بر صانع خلقک اعانه لرینی برکت یوللرند صرف ایتوب

خیرات حاصل ایدر، ملتک ثروتنه بایلق ویرور .

يهوديلرک اوز آرالرنده ربا معامله لری شدتله تحریم قیلنمش ایسه ده؛
توراتک آچیق عبارسنه کوره، یات ملترلر دن ربا آلمق مشروع بلکه
مطلوب قیلنمشدر :

«بل الاجنبی، اياه تقرض بالربا» جملهسی امر کبی بر خطابدر .

یات ملترلرک ماللرنده ملکلرنده حرمتی عصمتی نفی ایتمک اعتقاديله
اولسه کرک، یاخود یهود فقیهلرینک اجتهدلرینه تقلید مسکنتيله اولسه کرک،
اسلام فقیهلرینک بعضلری فقه کتابلرینک بعضلرنده «مسلم ايله یات ملت
آراسنده ربا معامله لری حلالدر» دیدی .

تمام آچیق غایت باطل بر دعوی در . قران کریم یهود فقیهلرینک شو
مسئله حقنده صوگ درجه تهورلرینی معجز بلاغتيله ابطال ایتمشدر :

«ذلك بانهم قالوا ليس علينا في الاميين سبيل . ويقولون على الله
الكذب ، وهم يعلمون .

«وان منهم لفریقاً یلوون السننتهم بالکتاب لتحسبوه من الکتاب وما
هو من الکتاب . ویقولون هو من عند الله وما هو من عند الله . ویقولون
على الله الکذب وهم یعلمون .»

شو آیت کریمهلرک بیانلرینه کوره، یات ملترلرک ماللرینی ملکلرینی
یهود فقیهلری یهودیلره حلال حساب ایتوب؛ شو عقیده لرینی ده اللهک کتابنه
اللهک خطابنه اسناد ایدرلر .

شو دعوالرینک هر بری، قران کریمک بیاننه کوره، باطلدر، آچیق
یالاندر . هر بر انسانک ماللری ملکلری محترمدر، باشقه لرک هیچ برینه
حلال اولماز . ماللرک ملکلرک بلکه عمومیتله حقوقک حرمتی دین ثمرهسی
توگل، بلکه انسانلرک هر برینه انسانیت بوکسه سیله انسانیت شرفيله احسان
قیلنمش بر امتیازدر، مقدس بر حقدر .

یات خلقک ماللرینی ملکلرینی حلال صایمق عقیدهسی سماوی دینلرک
هیچ بونده بولنماشدر . سماوی کتابلرک سماوی دینلرک برینه بویله
عقیده لری اسناد ایتمک آچیق یالاندر، افترادر، سماوی دینلرک عدالتلری
حضورنده بویوک بهتاندر .

«ويقولون على الله الكذب وهم يعلمون.»

انسانلرڭ ماللرئده جانلرئده عرضلرئده حقوقلرئده حرمت، عصمت - دار اعتباريله ده، دين بر كه سيله ده توغل، بلكه انسانيت شريفه در. شو حقيقتي «قواعد فقيهه» ده، ۸۴ نچي صحيفه ده، هم «ملاحظه» ده، ۳۲ نچي صحيفه ده يازمش ايدم.

بزده غايت مشهور بر نيچه اوهام واردر. برى حربى كلامه سيله كفر سوزيني مرادف كبي وهم ايتمك. شو وهم بزده غايت شائعدر. حتى ابتدائي مکتب كتابلرينه ده درج قيلنمشدر. فقه كتابلرئده فاسد، باطل معامله لرڭ جوازي ده شو وهم اوزرينه تاسيس قيلنمشدر.

يات ملتردن ربا آلمق يهوديلر عقیده سنده حلالدر ديدك. اوز آرالرئده ربا معامله لري يهوديلره شدتله تحريم قيلنمشدر ديمش ايدك. لکن اوز آرالرئده ربا حراملغي حاجت صورتلرينه مخصوصدر. اما تجارت، صناعت يولنده ويرلمش قرضلردن ربا آلمق جائزدر، حلالدر. بر يهودي ييمك ايچمك كيمك كبي ضروري حاجتلري ايچون ديگر بر يهوديدن قرض آلور ايسه، شو قرضك رباسي حرام اولور، لکن تجارت ده صناعت ده زراعت ده استفاده ايچون يهودي يهوديدن قرض آلور ايسه، شو قرضك رباسي حلال اولور. چونكه فائده يالكز عملدن يالكز مالدن حاصل اولماز، بلكه عمل ايله مالدن حاصل اولور. عمل صاحبي عمليله، مال صاحبي ماليله فائده دن حصه آلابيلور.

بر طرفدن مالك، ديگر طرفدن عملك شركتي شريعت اسلاميه حظرنده ده جائزدر. اسلام فقيهلري شو نوع شركتي قراض ناميله تسميه ايدرلر.

شو قراض معامله سي «يا ايها الذين آمنوا لا تأكلوا اموالكم بينكم بالباطل الا ان تكون تجارة عن تراض منكم.» آيت كريمه سنك عمومته داخلدر.

ايكي طرفك هر برى معاملدره اهل اولور ايسه، مالك مقداري تمام معلوم اولوب، فائده دن هر بر طرفك حصه سي جزء شائع اولمق اوزره تعيين

قیلنمش ایسه، عاملک حریتنه اختیارینه هیچ بر حد قویولماش ایسه، شو تقدیرلرده قراض معاملهسی درست اولوب، فائدهدن تعیین قیلنمش حصه لر ایکی طرفک هر برینه حلال اولور.

فقه کتابلرنده ربا مسئله لریله قراض هم سلم مسئله لرینی اجتهادله اهمامله اوزون وقتلر مطالعه ایته کلکدن صوگ، ربا مسئله لری حقنده بنم قلبمه بر نظر الهام قیلندی. او نظرمی قران کریمک نصوصیله، اسلامیتک روحیله، مجتهدلرک بیانلریله وزن ایته طوردم. ربا مسئله لرینی بانق معامله لرینی حل ایتمک یولنده شاید مفید اولور امیدیه، او نظرمی بر فرضیه اولمق اوزره قبول ایتدم.

او نظرمی «ملاحظه» مده (۴۶-۴۷) صحیفه لرده، ۲۸ سطرده، مختصر ایسه ده، آچیق صورت ده بیان ایتمش ایدم.

قرض ایکی نوع اولور دیدم: بری استهلاک قرضی، بری استحصال قرضی. اولگی قرض احسان، اعانه اساسلرینه مبنی اولوب، ربا حرام اولور. ایکنچی نوع قرض - تجارت هم کسب اساسلرینه مبنی اولوب، فائدهدن حصه آلمق مشروع اولور دیدم.

انسان ضروری حاجتی ایچون قرض آلور ایسه، او یله قرض شریعت اسلامییه حکمنده احسان هم تعاون اساسلرینه مبنی اولور؛ قرض مقابلنه فائض آلمق البته حرام اولور.

هیئت اجتماعییه ده انسانلرک بری محتاج قالور ایسه، عمومی سرمایه دن یا خود خصوصی کیسه دن احسان یا قرض طریقیله او انسانک حاجت لرینی دفع ایتمک البته واجب اولور. انسانیت وظیفه سی ده اسلامیت فریضه سی ده شودر.

شو کونگی مدنیت نظاملرنده او یله قرضلر مقابلنده فائض آلمق مشروع ایسه ده، اسلامیت حکمنده قطعی حرامدر.

مدنیت تراحم اساسلرینه مبنی ایسه ده، اسلامیت بلکه عمومیته هر دیانت تراحم اساسلرینه تأسیس قیلنمشدر. مدنیت بلکه تناهب مسابقه لرینه دعوت ایدر، اما اسلامیت تواهب فضیلت لرینی تعلیم ایدر. مدنیت اوزینک

بالالیرینی مبارزه یوللرینه سوق ایدر ایسه ده، اسلامیت مؤمنلری احسان هم تعاون روحیله تربیه ایدر.

فرق غایت بویو کدر.

بعضاً قرض آلمق ضروری حاجتی دفع ایتمک ایچون اولماز، بلکه مأمول بر فائده‌یی کسب ایتمک ایچون اولور. اولگی صورت‌ده قرض استهلاک ایچون ایدی؛ شو قرض ایسه، استحصالی ایچون، یعنی بر فائده‌یی تحصیل ایچون اولور.

شو صورت‌ده قرض ویرمک یا احسان یوللیله، یا خود فائده‌ده اشتراک اصولیله اولابیلور. هر بری شریعت اسلامییه نظرندله البته مشروعدر. شو کونگی مدنیت بانقلرینک نظاملری بر از تعدیل قیلنور ایسه، بانق معامله‌لری ایکنچی نوع استقراضک عینی اولور: بانق نقود صاحب‌لرندن قرض آلور. طوپلاننش نقودی توفیر یوللرندله استعمال ایدر. یوزده فلان قدر فائده آلور. نظام‌ده تعیین قیلنمش حصه نقود صاحب‌نه‌ده ویرلور. حصه معلوم، نقود قانون قوتیله دولتک تأمیناتیلله محفوظ، خزینه حمایه‌سندله امانت؛ ایکی طرفک هیچ برینه ضرر یوق؛ تکافیل عمومی برک‌ه‌سیله هر بر طرف استفاده ایدر.

«ملاحظه» ده شو نظرمی یالکز بر ملاحظه اولمق اوزره بیان ایتمش ایدم. بیسانم دعوی هوسیلله، یا خود ده معقول طریق‌لری نفی ایتمک هواسیلله توگل ایدی. «بانق معامله‌لرینی شریعت اسلامییه اصولیله یا اویله یا بویله حل ایتمک هر حال‌ده هر جهتله ممکندر، بلکه شو کون معروف نظام‌لره گوزل گوزل تعدیلات ویرمک احتمال‌لری بعید توگلدر.» دیمش ایدم. شو عبارهم «ملاحظه» ده ۷۷ نچی صحیفه‌ده (۴-۶) سطرلرده یازلمش ایدی.

بیلورم، بانق معامله‌لرینی شریعت اسلامییه اصوللرینه تطبیق زحمت‌لری بزه شو کون مجبوریت قوتیله، یعنی اسلامیت رکن‌لرینی اهمال ایتمک بلکه تمام ابطال ایتمک سیئه‌سیله شومغیله لازم اولمشدر.

فرض ایده‌یک، یر یوزنده مدنیت اسلامیہ قائم اولسه ایدی، هیئت اجتماعی‌ده اسلامیت رکنلری تمام تامانه اقامه قیلنسه ایدی، شو کونگی بانق معامله‌لرندن اسلامیت دنیاسی البته تمام مستغنی اولور ایدی. هر حال ده ربا مسئله‌لرینک شو کونگی مشکللگی اسلامیت گناهی توگل، بلکه انسانلرک گناهیدر.

اسلامیت دنیاسنده خمس، عشر، نصف عشر، ربع عشر زکاتلری تمام طویلانوب بیت‌المالدر، یا خود دیلم، اسلام بانقلری تأسیس قیلنسه، همده حاجت قرضلرینه خیرات یوللرینه مخصوص سرمایهلر تعیین قیلنوب، تجارت قرضلرینه کسب قرضلرینه مخصوص خزینهلر تعیین قیلنسه، ربا مسئله‌لرینک مشکللگی قالماز ایدی؛ ربا معامله‌لرینک دهشتلی مفسده‌لری ده انسانلری آدم بالالرینی آغلتماز ایدی.

ربا مسئله‌لرنده توراتک تلمودک حکملرینی نقل ایتدم؛ انجیلک سوزلرینی ده نقل ایدیم. لوقا انجیلنده، ۶ نچی فصل ده بویله دیمش:

۲۷- لیکن اقول لکم ایها السامعون احبوا اعداءکم واحسنوا الی من یبغضکم.

۲۸- وبارکوا لاعنیکم وصلوا لاجل من یعنتکم.

۲۹- ومن ضربک علی خدک فقدم الاخر. ومن اخذ رداک فلا تمنعه ثوبک.

۳۰- وکل من سألک فاعطه. ومن اخذ مالک فلا تطالبه به.

۳۱- وکما تریدون ان یفعل الناس بکم کذلک افعلوا انتم بهم.

۳۲- فانکم ان احببتم من یحبکم فایه منة لکم. فان الخطاة یحبون من یحبهم.

۳۳- وان احسنتم الی من یحسن الیکم فایه منة لکم فان الخطاة هکذا یصنعون.

۳۴- وان اقرضتم الذین ترجون ان تستوفوا منهم فایه منة لکم فان الخطاة یقرضون الخطاة لکی یتستوفوا منهم المثل.

۳۵- ولکن احبوا اعداءکم . واحسنوا واقرضوا غیر مؤمنین شیاً .
فیکون اجرکم کثیراً ، وتکونوا بنی العلی فانه منعم علی غیر الشاکرین
والاشرار .

۳۶- فکونوا رحماء کما ان ربکم هو رحیم .

شو انجیلک حکمنه کوره، نصرانیت دینی عفو اساسلرینه احسان
قاعدهلرینه مبنیدر . دین قارندشلرینهده یات ملتوگ هر برینهده احسان
ایتمک قرض ویرمک مندوب اولوب، قرض مقابلنه فائض آلمق یاخود بر
شی امید ایتمک هیچ انساندن جائز توگلدر . احسان ایت، قرض ویر،
لکن هیچ بر شیء امید ایتمه . قرض آلوچی قرضگی اوز اختیاریله اعاده
ایتمهسه، مطالبه ایتمه .

نصرانیت فقیهلری انسانلرک معاملهلرینی احسان، محبت، مسامحه،
عفو اساسلرینه بنا ایتوب، ربا صورتلرینک احتماللرینک هر برینی منع
ایتمشدر .

احسان مقابلنه فائض آلمق، فائده امید ایتمک نصرانیت نظرندله جائز
اولماز . کل قرض جر نفعاً فهو ربا قاعدهسی نصرانیت عقیدهسندهده مقبولدر .
ربا معاملهلرندله توراتک انجیلک حکملری معلوم اولدی . قران کریم
آیت کریمهلرینک ربا حقنده بیانلرینیده بوراده تفصیل ایتهیم ؛ سماوی
کتابلرک ربا حقنده اتفاقلرینی کورهیک .

قران کریم ربا معاملهلرینی آچیق بلاغته تام صراحتله تحریم ایتمش :
ربا حقنده الک اولگی آیت کریمه مکدهده روم سورهسنده ایندی :

«فَاتِذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ . ذَلِكُمْ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ

يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ . وَأَوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ .»

«وما آتیتم من رباً لیروبو فی اموال الناس فلا یروبو عندالله . وما

آتیتم من زکاة تریدون وجهالله فاولئک هم المضعفون .»

یعنی : قریبلره حقلرینی ویر، مسکینلردهده یول اوغللرینهده ویر .

احسان طریقیله ویرمک انسانک اوزی ایچون دها زیاده خیرلیدر . یالکیز

احسان ایتوچیلرگنه ماللرک الک بویوک برکتلرینه الک بویوک فائدهلرینه

نائل اولور .

باشقەرلرڭ ماللرینی آرتد رفق امیدیله راضی اولوب ربا ویرسه گز،
الله حضورنیده آرتماز . اما الله رضاسیچون زکات اولمق اوزره ویرسه گز،
مالڭ اوزی ده برکەسی ده قات قات آرتار .

یعنی : ربا ضرورت بلیه سیله اولمایوب، ویروچیلرڭ رضاسیله اولسه ده،
آلوچیلرڭ ماللرینه برکت ویرمز . اما لوجه الله صرف قیلنه چق زکات ماللرڭ
اوزلرینی ده برکتلرینی ده قات قات زیاده ایدر .

شو آیت کریمه « یمحق الله الربا ویربی الصدقات » آیت کریمه سنڭ
معناسنده در . لکن نظامڭ دلائتنه کوره، نزول حادثه لری باشقه اولسه کرک :
روم آیت کریمه سی رضا ربالرنده اولوب، بقره آیت کریمه سی ضرورت
ربالرنده اولسه کرک . روم آیت کریمه سنده ربا - ویروچیلرڭ اختیارلرینه اسناد
قیلنوب، بقره آیت کریمه سنده آلوچیلرڭ حرصلرینه اسناد قیلنمشدر .
بوڭا کوره، بری رضا ربالرنده اولوب، دیگری ضرورت ربالرنده اینمش
اولسه کرک دیدک .

ربا - ضرورت رباسی ده، رضا رباسی ده آلوچیلرڭ ماللرینه برکت
ویرمز . ربا ماللری عاقبت خراب اولور، خراب ایدر . احسان الیله خیرات
یوللرینه صرف قیلنور صدقلر مال صاحب لرینه ده هیئت اجتماعیه حاللرینه ده
برکت ویرور .

روم آیت کریمه سیله بقره آیت کریمه سنڭ افاده لرینه بر شاهد حاجت
اولور ایسه، شو کونگی محاربه دهشتلرینه کوز اوچیله نظر کافی
اولسه کرک .

مدنیت دنیاسنڭ دولت هم جماعت بانقلرنده ربا معامله لر یله طویلانمش
او قدر بویوک خزینه لر شو کون نره لره ضائع اولدی؟

قارونلرڭ حرص هم شهوت اوچاقلرنده کومور یسا سرگین کبی
طویلانوب، مدنیت دنیاسنڭ قبللرندن احسان فضیلت کبی صفتلری
یاندروب کول ایتمش آلتون خزینه لری شو کون نصل خراب اولدی؟ حسابی
یوق نه قدر مملکتلری عائله لری انسانلری نصل - خراب ایتدی؟

«يحق الله الربا» معنای شو کون ایندی صوقور کوزلرده کورندی.
 قران کریم «یا ایها الذین آمنوا لا تأکلوا اموالکم بینکم بالباطل
 الا ان تكون تجارة عن تراض منکم» کبی متعدد آیت کریمه لرده باطل
 هم فاسد معامله لردن انسانلری منع ایتدی؛ صوگره لسان شارع باطل
 معامله لری ده جائز هم مشروع معامله لری ده بیان ایتدی. بطلانی اذ
 آچیق بیان قیلنمش معامله لری بری ربا معامله لری ایدی.

ربا سببيله يهوديلرک باشلرينه اينمش بلالری عبرت طریقیله حکایت
 ایتوب قران کریم «بظلم من الذین هادوا حرمانا علیهم طیبات احلت لهم
 وصدهم عن سبیل الله کثیراً وخذهم الربا وقد نهوا عنه واکلهم اموال
 الناس بالباطل» دیدی.

صوگره آل عمران سورهنده «یا ایها الذین آمنوا لا تأکلوا الربا
 اضعافاً مضاعفة واتقوا الله لعلکم تفلحون، واتقوا النار التي اعدت للكافرين،
 واطيعوا الله والرسول لعلکم ترحمون.» آیت کریمه سی ایدی.

شو آیت کریمه ضرری بوتون انسانلره معلوم فاحش ربالر حقیقه
 ایدی. اولگی زمانک ربالری عمومیتله غایت فاحش ایدی. حتی اصل
 مالک بر قاچ مثلی اولور ایدی. اسکی دولتلرک حکومتلری ربا مقدارینی
 تحدید ایتدکن صوگده، کلدانیلر یوزده یگرمی، مصریلر یوزده اوتوز
 مقدارینی مشروع ایتدی لر. شو قدر فاحش ربا - احياناً آی حسابنه
 اولور ایدی.

بویوک مفسده لری منع ایتک اوفاق مفسده لر حلالدر دیمک اولماز.
 انسانی قتل ایتمه! دیمک «اور» دیمک دگلدر. بوکا کوره، «لا تأکلوا
 الربا اضعافاً مضاعفة» آیت کریمه سی اوفاق ربالرک حلال اولابیله چکنه
 هیچ بر صورتله اشاره اولماز. بلکه ربا معامله لرینک اصوللرینه کوره،
 هر بر ربا، نه قدر آز ایسه ده «اضعاف مضاعفة» اولور. هر ربا، بسیط
 اولور ایسه ده، هر آی ده یا هر سنه ده بر دفعه تضعیف قیلنور. ربا
 مرکب اولور ایسه، نه قدر آز اولسه ده، بر نیچه سنه ایچنده مالک بر
 قاچ مثلی اولور. بوکا کوره، «لا تأکلوا الربا اضعافاً مضاعفة» آیت
 کریمه سنک شمولنه اوفاق ربالرکده هر بری داخلدر.

هجرتك ۱۰ نچى سنه سندن، ذوالحجه طوقزنده جمعه كون عرفه كوند، عرفات ياننده، زوال دقيقه سندن صوڭ، شارع كريم عليه الصلاة والسلام حضرتلى اويله نمازندن مقدم خطبه اوقودى. اسلامك تعليملىرىنى تفصيل ايتوب، جاهليتك باطل عادتلىرىنى ابطال ايتدى، ديدى: «الا ان الله حرم الربا. و ربا الجاهلية موضوع. و اول رباً اضعه ربا العباس بن عبدالمطلب. و ان كل دم كان فى الجاهلية موضوع. و ان اول دم اضعه دم ابن ربيعة بن الحارث بن عبدالمطلب.»

شارع حكيم حضرتلىنىڭ اڭ بويوك اڭ مهم خطبه سندن مذكور ربا عمومندن ربا نولرىنىڭ هيچ برى خارج اولماسه كرك.

رسالت كونلرىنىڭ اڭ اخير دقيقه لوند، ۱۱ نچى سنه صفرك اخيرنده، شارع كريم عليه الصلاة والسلام حضرتلىنىڭ ارتحال دقيقه لوند بش اون كون مقدم ربا معامللىرى حقنده بقره سوره سنىڭ صوڭ آيت كريملىرى ايندى.

صدقه آيت كريملىرى صوڭنده يازلمش يدى آيت كريمه (۲۷۵-۲۸۱) ربا معامللىرىنى تجريم حقنده غايت آچيقدر، تمام ظاهر در، غايت جزييل بلاغتلىدر.

آلگز الكزه قران كريمى؛ اوقوڭز بقره سوره سندن ربا آيت كريملىرىنى؛ كورڭز، اولگى آيت كريمه ده رباچيلرك احوال روحىلىرى نصل تصوير قىلمش؟

ربا معامللىرىنى حلال ايتمك دعوالرند رباچيلرك شهبه لرىنى ده اولگى آيت كريمه حكاييت ايتمش: «ذلك بانهم قالوا انما البيع مثل الربا.» يعنى فائده آلحق خصوصنده بيعك اوزى ده تمام ربا كبيدر. بيع معامللىرىنده فائده آلحق جائز ايسه، ربا معامللىرىنده ده البته جائز اولور ديديلر.

قران كريم بيان ده انصاف اسلوبلرىنه سلوك ايتوب، رباچيلرك اڭ قوتلى دليللىرىنى موجز معجز جمله ده نقل ايتدى. شو كون مدنيت دنيا سندن ربا طرفدارلىرى يعنى اقتصاد علماسى ربا معامللىرىنىڭ جوازى حقنده بر قاچ دليل بيان ايتمشلر ايسه ده اڭ قوتلى دليللىرى «الربا مثل البيع والاجاره» شهبه سيله افاده قىلمش بيلور.

حکایت ده امانت ادبته، بیان ده انصافی وظیفه لرینه رعایه ایتوب، قران کریم رباچیلرک اڭ قوتلی دلیل لرینی ده ا زیاده بلیغ جمله یه قلب ایتدی ده «انما البیع مثل الربا» دیدی.

درست، دلیل قوتلی، اشتباه غایت بویوک، فرق غایت مشکل! ماللرک هر برندن فائده آلمق مشروع بلکه مطلوب اولور ایسه، درهم دیناردن نقوددن فائده آلمق نصل حرام اولابیلور؟

یوقاری ده الموافقات صاحبی امام شاطبی حضرتلرندن نقل ایتدم، دلیلک جوابندن اشتباهک فرقندن مجتهدلرک اڭ بویوکلری ده عاجز اولدی. حتی قران کریم ده بیان ادب لرینک دلالتیله ده اشتباهک بویوکلگی دلیلک قوتلیلگی قبول قیلنمشدر، جوابی ده انسانک فکرینی اجتهاد یول لرینه کوندورمک اسلوبیله اینوب،

«واحد الله البیع وحرم الزبا» نظمیله نازل اولمشدر.

یعنی: بیع معامله لريله ربا معامله لرینک غایت بویوک فرقاری سزک کوزگزه ظاهر اولماش ایسه ده، شارع حکیمک نظرنده غایت بویوک فرق ظاهر در. بوڭا کوره، شارع بویینی حلال، برینی حرام ایتمشدر. انسانیت کوزی شو کونگی حاللری کوره بیلور ایسه ده، او حاللرک عاقبتلری انسانیت کوزندن اکثریتله مستور قالور؛ اشتها کوزی آخوری طور بهی کورر ایسه ده، آخری عاقبتی کورمز؛ حرص کوزی مادی مصلحتلره آلد انوب رغبت ایدر ایسه ده، معنوی روحانی قیمتلری تقدیر ایتمز؛ آق درهلری صاری آلتونلری طویلامق یولنده انسان اڭ قیمتلی فضیلتلرینی فدا ایدر ایسه، میلیاردرلی ده انسانک فائده حساب قیلنماز.

ربا معامله لريله بیع معامله لری آراسنده فرق غایت بویوکدر، حرص کوزی بونی کورمز. ربا معامله لری عاقبت جهتیله انسانک اوزینی ده ماللرینی ده خراب ایدر، انسانلره ظلم اولور؛ بیع معامله لری ایسه، حال اعتباریله ده عاقبت جهتیله ده برکت اولور، برکت ویرور.

بیع معامله لريله ربا معامله لری آراسنده بوڭا ماعدا غایت بویوک ینه بر فرق وارد در: بیع معامله لرنده انسانلر اوزلرینک حاجت لرینی مبادلر ایدرلر، فائده هر وقت بر عمل مقابلنه اولور. ربا معامله لرنده فائده اکثریتله انسانک ضرورتنه احتیاجنه فقیرلکنه اضطرارینه مقابل اولور؛

مال صاحبی انسانك فقيرلگندن احتیاجندن استفاده ایتمش اولور .
 ضرورت ساعتلرینی استغلال ایتمك، یعنی انسانلرك احتیاجلرندن
 طارقلرندن فائده آلمق عقل نظرنده ده اخلاق نظرنده ده دین حکمنده ده
 البته حرامدر .

انسانك كوزی حرص پوده سیله قاپلانماسه، بیع معامله سیله ربا
 معامله لری آراسنده غایت بویوك غایت آچیق فرق - ساده كوزلرك
 هر برینه ده البته تمام آچیق كوزنور .

حرص پوده سیله قاپانمش كوزلر بیع معامله لریله ربا معامله لرینی فرق
 ایتمز لر ایسه ده، حکمت كوزی غایت بویوك فرق لری كوروب، بیع
 معامله لرینی حلال ایتدی، ربا معامله لرینی حرام ایتدی .

«یمحق الله الربا ویربی الصدقات» - یعنی: حاجت، ضرورت
 مقابلنده آلمش فائده لری الله خراب ایدر؛ حاجت، خیرات یوللرینه صرف
 قیلنمش ماللرك برکتلرینی ده اوزلرینی ده قات قات زیاده ایدر .

صرف ایتمه دکچه انسان کسب ایده مز . هر دخل البته بر خرجك
 ثمره سی اولور . طبیعتك ده اقتصادك ده قانونی شودر . یوردن برکتلی
 محصولات چیقارمق ایچون ده بر مقدار خوبات صرف ایتمك لازمدر .
 صدقات انسانك ماللرینی برکتلی ایدر، حفظ ایدر؛ زکات انسانك
 خزینه لرینی حمایه ایدر .

ربا، - خرجسز دخل اولمق جهتیه، - عاقبت تلف اولور .

«یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله وذروا ما بقی من الربا ان کنتم
 مؤمنین» .

یعنی: مؤمن ایسه كز، ربالرك بقیه لرینی ده براقكز .

تحريم آیت کریمه لری ایندکدن صوكل، ربا معامله لرينك هیچ بری
 منعقد اولماز، اولگی عقدلرك ده حکمی قالماز، باطل اولور . اول قبض
 قیلنمش ربالری قایتاروب ویرمك، دیهلم، واجب توگل ایسه ده، قالدق
 ربالری طلب ایتمك حرام اولور . «وذروا ما بقی من الربا» معناسی شودر .

«فان لم تفعلوا فأذنوا بحرب من الله ورسوله.»

یعنی: اگر ربا بقیه‌لرینی طلب ده اصرار ایدر ایسه‌گز، بیلیگزه
الله هم پیغمبری سزه محاربه اعلان ایدر.

حرب اعلان ایتمک تحریم طریقلرینک اڭ بویوکیدر. حراملرک اڭ
بویوکلری حقنده ده بلکه هیچ بری حقنده شو قدر شدتلی جزالتلی
دهشتلی تحریم عباره‌سی قران کریمه ده یوقدر.

اولگی عقدلرک بقیه‌لری حقنده شو قدر شدتلی جزالتلی تحریم -
تحریم آیت کریمه‌لری ایندکدن صوڭ ربا معامله‌لرینک حراملغی حقنده
غایت بلاغتلی مبالغه در.

«وان تبتم فلکم رؤوس اموالکم. لا تظلمون ولا تظلمون»

یعنی: ربادن توبه ایسه‌گز، سرمایه‌گز اوزگزه اولور. ربا آلوب
ظلم ایتمه‌گز، سرمایه‌گز ضائع یا ناقص او اوب مظلوم اولما گز.
(نفی صیغه‌سیله نهیدر.)

«وان کان ذوعسرة فنظرة الی میسرة»

یعنی: قرض آلوچی بای ایسه، سرمایه‌گزی طلب دقیقه‌سنده بلا تأخیر
اعاده ایدر، تأخیریه ظلم ایتمز. لکن قرض آلوچی فقیر اولوب، طلب
دقیقه‌سنده سرمایه‌گزی اعاده دن عاجز اولور ایسه، انتظار ایتمک واجب
اولور. (بوراده «کان» یائی اولسه کرک.)

«وان تصدقوا خیرلکم ان کنتم تعلمون»

یعنی: انتظار ایتمک یا خود عفو ایتمک - سرمایه‌گزی طلب ایتمکدن
خیرلیدر.

«واتقوا يوماً ترجعون فيه الی الله ثم توفی کل نفس ما کسبت
وهم لا یظلمون»

شو آیت کریمه قرض ویروچیلره ده قرض آلوچیلره ده غایت مؤثر
بر نصیحتدر.

یعنی: قرض‌گزی عفو ایتمز ایسه‌گز، انله قاشنده حضورگزی خاطرگزه
آلوب، لا اقل مطالبه‌ده مسامحه یولیه حرکت ایتمکزه، فقیرلره طارلق ویومه‌گز.

قرض آلمش ایسه گز، الله قاشنده حضور گزی کوز گز اوگنه قویگزده،
ویروچیلرک حقلرینی تامامیله ایفا ایتمک یولنده اجتهاد ایتمک.

قران کریم ده ربا آیت کریمه لرینی تلاوت ایتوب، تفسیر لرینی ده
اجمال ایتمک.

بدویت دنیا سنده اسکى مدنیت دنیا سنده معلوم ربا معامله لری
قران کریم ده غایت آچیق غایت جزیل قطعیمله تحریم قیلنمشدر، کوردک.
ربا - نسیئه رباسی - عقلک اخلاقک حکمیله ده همه سماوی دینلرک
اجماعیله ده قطعی صورت ده حرامدر، قلیلی ده کیری ده حرامدر، شو حقیقتی ده
بیان ایتمک.

بانقلرک معامله لرینی حل ایتمک طریق لرینه ده، اوزون بیانمز اثناسند،
اشاره ایتمک.

ربا معامله لری حقنده قران کریمک تعلیماری بیانلری تقدیم قیلندقدن
صوگ، ربا مسئله لری حقنده ینه بر نیچه سوز سویله ییک. مهم مسئله بلسکه
حل قیلنور.

III

قرض - ربا

ربا معامله لری فائض مسئله لری حقنده سماوی کتابلرک آچیق
نصوص لرینی یوقاری صحیفه لرده تفصیلاتیله نئل ایتمش ایدم.

انسانلرک معامله لرتده فائضک بر قاچ صورتی بر نیچه نوعی وار ایسه ده،
دیانت حکمیله تحریم قیلنمش فائض - قرض اولمق اوزره ویرلمش یاخود
دیون اوامق اوزره ذمه ده قالمش ماللرک فائض لرینه مخصوصدر. فائضک
فائده لرک باشقه صورتلری دیانت حکمنده حلالدر، مشروعدر.

فائض، یعنی فائده، فقیهلرک بیانده کوره، انسانک: (۱) مالیه اولور؛
(۲) عملیه اولور؛ (۳) ضمانیه اولور. مال فائده سنکده متعدد صورتلری
واردر. مال قوتیمله، مثلا، فابریقه تأسیس قیلنور، تیمور یول انشا قیلنور،

بویوک تجارت یا صنعت شرکتلری تاسیس قیلنور . مصارفدن فضلہ فائده حاصل اولور ایسه، بوتون فائده مال صاحبترینه قالور .

شو اوچ صورتک هر برنده فائده لرک همه سی، سماوی دینلرک حکمنه کوره، مشروع بر حق اولوب مال صاحبترینه حلال اولور . فائض، فائده یالکز قرض، یالکز دیون صورتلرنده حرامدر . دیانت نظرندہ تحریم قیلنمش فائض قرض فائضترینه، دیون فائضترینه مخصوصدر .

فائض، فائده مسئله لرینه سیاسی اقتصادک نظری - سماوی دینلرک نظرینه برار باشقه در . انسانلرک معامله لرندہ معروف هم مقبول اولوب کلمش فائده لری اقتصاد علماسی ایکی قسمه تقسیم ایتدیلر . (۱) عمل فائده سی، کوچ فائده سی . یعنی انسانک عملنه اجتهادینه مترتب اولور فائده (۲) عملسز، کوچسز فائده . یعنی اوزلرینک کوچلرینی زحمتلرینی صرف ایتمزلر ایسه ده، مال صاحبترینه ملک نامیلہ ویرلور فائده .

اولگی نوع فائده، یعنی عمل فائده سی - سیاسی اقتصاد علمالری نظرندہ بالاجماع مشروع اولوب؛ کوچسز، عملسز ملک فائده سی غایت بویوک اختلافلرک میدانی اولمشدر .

اقتصاد عالمرینک قوتلی کثرتلی بر فرقه سی عملسز کوچسز ملک فائده لرینک همه صورتلرینی قطعیتله شدتله تحریم ایتدی . شو بویوک منہبک بیاننه کوره، فائده یالکز عملک یالکز کوچک ثمره سیدر . کوچسز عملسز هیچ بر فائده مشروع توکلدر . ملک دعواسیلہ کوچسز عملسز فائده هم اولگی زمانلرده هم شو کون انسانیت دنیا سنده هم سماوی دینلرک تعلیملرنده مقبول معروف ایسه ده، مشروع معقول بر حق اولمایوب، بلکه غصب قوتیلہ مجبوریت حکمیلہ شائع اولمش غیر مشروع معامله لرک اثریدر . قرض فائضلری ده، دیون فائضلری ده، شرکت فائضلری ده شو بویوک منہبک اساسلی اعتقادینه کوره حرامدر .

اقتصاد عالمرینک دیگر فرقه لری ملک فائده لرینی جائز کورور ایسه ده، ملک فائده لرینک مشروعلکلرینی توجیه خصوصلرنده اوزلرینک دقیق نظریه لرینی مهارتله جسارتله سویله مشلر ایسه ده، هیچ برینک نظریه سی قناعت ویره بیلورلک توکل ایدی؛ عاقبت نظریه لرک هر بری تمام جرح

قیلنوب، ساقط اولوب، فائض مسئله لرینی توجیه یوللرنده سیاسی اقتصاد حیرت ده قالدی.

شو کونگی سیاسی اقتصاد - انصاف لسانیه بونی اعتراف ایتدی. اجتماعی مسئله لری حل ایتمک وظیفه لرنده اهل علمک حیرت لری، اوزلرینک حیرت لرینی انصاف لسانیه اعتراف لری - عجز توگل، بلکه غایت گوزل بر شرف ایدی، هر وقت بویوک بر شرف اولور، قالور. اجتماعی حادثه لرک اولگی سببلرینی، شو کونگی حاللرک صوگ کلهچک نتیجه لرینی تعیین خصوصلرنده اصابت ایتمک انسانلرک عقللرینه نسبتله غایت مشکل بر وظیفه در، اهل علمک اکثری او وظیفه حضورنده اکثریتله عاجز قالور.

شو حال - مسئله لرک طبیعتنه، انسانک عقلنه نسبتله طبیعی بر حالدر. درست، هیئت اجتماعی حاللرینی اداره ایتوچی اجتماعی قانونلرک اجتماعی عامللرک هر برینی انسانک عقلی بیلسه ایدی، اجتماعی حادثه لرک اجتماعی حاللرک برینک دیگرینه مناسبت لرینی متقابل تأثیر لرینی انسانک عقلی هر وقت تمامیه احاطه ایتسه ایدی، اجتماعی احوالک سببلری حقنده انسانک قراری، اجتماعی حادثه لرک معامله لرک نتیجه لری حقنده انسانک نبوتی بلکه طوغری اولور ایدی.

لکن هیچ بر انسانک، بلکه هیچ بر فیلسوفک حکیمک عقلنده او قدر بویوک قوت یوقدر. عقل، نه قدر بویوک ایسه ده، غفلت ایدیه بیلور، غفلت ایدر.

بوکا کوره، شو کونگی معامله لرک حادثه لرک نتیجه لری حقنده انسانک نبوتی، شو کونگی احوالک سببلری حقنده انسانک قراری اکثریتله خطا اولور.

فیلسوفلر، حکیملر، فقیهلر، مقتصدلر شو حکمده بر درجه ده، بر سویه ده در.

بوکا کوره، دعوی لسانی هر وقت طوغری اولماز ایسه ده، اعتراف لسانی هر وقت درست اولور. بر مسئله علمیه قطعی صورتده حل قیلنماش

ایسه، اعتراف ایتوب، حل قیلنمادی دیمک علومک شرفنه اهل عامک حرمتنه
دها زیاده مناسب اولور. عاقبتی معلوم توگل نظریه لری دعوی لسانیه
حقیقت مطلقه اولمق اوزره اعلان ایتوب طوقتامقدن -- اعتراف ایتوب
تفتیش یوللرنده حرکت ایتیمک خیرلیدر.

بنم نظرمده، انسانک عقلی حردر؛ فقیهلره ده تقلید ایتمز، حکیملره ده
فیلسوفلره ده تقلید ایتمز. فکرک بر حدی یوقدر، عقل هر بر موضوع ده
بوتون حریتله فکر ایده بیلور. اولگیلرک معلوماتلرندن، سماوی دینلرک
تعلیماتلرندن عقل نصل استفاده ایده بیلور ایسه، هر برینی ادب دائره سنده
حریتله انتقاد ایده بیلور.

طلب قصیده اولور ایسه، انتقاد انسانک عقلنه حقیقت نقد لرینی
احسان ایدر.

بیلورم، فقه مذهب لرینی ده، علوم نظریه لرینی ده، سماوی دینلرک
تعلیم لرینی ده انتقاد حقوقی انسانده البته واردر.

بوتون بویوک فائده سیله برابر، انتقاد جسارت لرینی فقه مذهب لری سماوی
دینلرک تعلیم لری حقدنه قبول ایدر ایسهک، علوم نظریه لری حقدنه ده انتقاد
فضیلت لرینی بن البته قبول ایدرم. شو کونگی علوم نظریه لرینه تقلید ایتوب،
سماوی دینلرک فقه مذهب لرینیک حق اساس لرینی ده انکار یاخود استخفاف
ایتیمک علوم شرفنه اهل علمک شأننه هیچ بر صورتله مناسب اولماز. دین
تعلیم لرینی فقه مذهب لرینی استخفاف ایتیمک حریتچیلر بازارنده شو کون
مقبول بر مودا ایسهده، علم مجلس لرنده طلب یوللرنده اویله مودالرک وزنی
قیمتی بولنماز.

انصاف هم احترام وظیفه لرینی التزام ایتوب، سماوی دینلرک تعلیم لرینی،
فقه مذهب لرینی علوم نظریه لرینی شو دفعه بر درجده بر سویهده اعتبار
ایدرم. دلیل، بنم نظرمده، اوزینک نامیه توگل، بلکه قیمت ادبیه سیله
قیمت اجتماعیه سیله معتبردر.

فائض مسئله لرنده بیانمی شو دفعه قرض فائض لرینه دیون فائض لرینه
حصرایدهیم. چونکه تجارت هم بانق بازار لرنده معامله لرک اکثریتی قرض هم
دیون معامله لرینه عائددر؛ فائضکده باشقه صورت لری، مثلا شرکت فائض لری

تجارت یا صناعت یوللورنده متداول سرمایه لورک ماللرک فائضلری اسلامیت حکمنده عمومیتله حاللدر . فائض حقنده شریعت اسلامیه حکملرینی بیان ایچون، سرمایه فائده لری شرکت فائده لری حقنده سوز سویلمهک لازم توکلدر . بوگاکوره، سوزمی قرض هم دیون فائضلرینه حصر ایتدم .

قرض، بزم لسانمزده بوروچ، انسانلرک هر برینه معلوم بر معامله در : مثلیله معادلیمه اعاده قیلنمق اوزره ماللرک برینی انسانلرک برینه ویرمکلر .

فقه کتابلورنده فقیهلرک بیانلرینه کوره، قرض ارفاق اساسنه، یعنی احسان اعانه اساسلرینه مبنی بر معامله در . قرض آلمق، استقراض ایتمک مشروع مباح ایسهده، قرض ویرمک اختیاری بر تبرعدر . قرض باشده بر تبرع اولور . ویردکنن صوگ، ویروچی حقنده لازم بر عقد اولوب، ویرلمش مال مستقرضاگ ملکى اولوب قالور . ویرلمش مالک اوزینی قایتاروب آلمق اختیاری ویروچی ده قالماز . لکن ویرلمش مالک مثلی یاخود قیمتی مستقرضاگ ذمه سنه ثابت اولوب ویروچی هر وقت طلب ایده بیلور .

فقیهلرک بیانلرینه کوره، قرض ده اجل یوقدر . ویروچی ویرلمش ماللرک بدللرینی مثللرینی هر وقت طلب ایده بیلور . تأجیل شرط قیلنور ایسهده معتبر اولماز .

حنبلیلره، شافعیلره، مالکیلره کوره هر مال ده هر متاع ده قرض درستدر . بیعی درست ماللرک هر برینی قرض یولیمده ویرمک درست اولور . حنفیلره کوره، قرض یالکیز نقودده، یالکیز مثلیات ده درستدر . نقود - مثلیاتدر . مبادله معامله لرنده مقدارلری وزن، یا کیل، یاخود عدد ایله تقدیر قیلنه بیلور ماللر متاعلر مثلیاتدر .

شو اختلاف هر نه قدر مهم هم اساسلی بو اختلاف ایسهده بنم مقصدمه نسبتله بوراده اختلافک بر اثری یوقدر . تجارت دنیا سنده قرض معامله لریناک اکثریتی نقود قرضلرینه دائر اولمق حسبیلله، قرض تعبیری بنم عرفمده مثلیات قرضلرینه دلالت ایدر .

قرض ده تبرع اولمق معناسی واردر دینک. قرض، فقیهلرک رأیلرینه کوره، مبادلله بابتدن اولمایوب، قرض ده عاریت اولمق معناسی غالبدر. قرض اولمق اوزره آلمش ماللر آلوچیلرک اللرنده عاریت اولمق امانت اولمق صفتیلله قالوب، فائده سیله فائده لندکن صوگ، اعاده قیلنور ایسه، ماللرک گویا اوزلری اعاده قیلنمش کبی اعتبار قیلنور.

باش ده تبرع اولوب، ویرلندکن صوگ آلوچی اللده عاریت کبی حساب قیلنور قرض - عاقبت تملیک عقیدینه منقلب اولور. چونکه ویرلمش ماللرک فائده لریله آلوچیلرک انتفاعلری تملیک بولنمادقچه ممکن اولماز. آلمش ماللرک فائده لریله انتفاع جهتلرینی تکمیل ایتمک ایچون، قرض عاقبت تملیک عقیدینه منقلب اولور.

اقتصاد عالملرینک اسلام فقیهلرینک اتفاقلرینه کوره، قرض تملیکدر. شو اساس حکم - فائض مسئله لرینی بیان ده بزه بر مقدمه کبی اولور.

مبادلده ایکی بدلک هر بری حاضر اولور ایسه، مبادلله نقد مبادلده سی اولور. مثلاً بش روبل ووروب، بر کتاب ساتون آلمق کبی.

ایکی بدلک بری حاضر اولوب، بری حاضر اولماز ایسه، مبادلله دین مبادلده سی اولور. پاره، یعنی ثمن حاضر ویرلوب ده، آله حق متاع حاضر دگل ایسه، او یله مبادلله، اسلام فقیهلرینک عرفنده، سلم اسمیله تسمیه قیلنور.

مال، متاع حاضر ویرلوب ده، پاره سی ثمنی حاضر دگل ایسه، متاعک پاره سی ثمنی آلوچیلرک ذمه لرنده دین اولور.

انسانک ذمه سنده ثابت حقوقک هر بری دین در.

انسان یوز روبل استقراض ایدر ایسه، اعاده قیلنمچق مثلی ذمه ده دین اولور. بر متاع ساتون آلوب ده عقد دقیقه سنده بهاسی تسلیم قیلنمسه، متاعک بهاسی ذمه ده دین اولور.

قرض ایله دیونک فرقلری ایندی ظاهر اولمش اولسه کرک.

قرض دیونک مخصوص بر نوعیدر. یوز روبل آلوب، یوز روبل

اعاده ايتەچك ايسه، قرض اولور . بر مال آلوب، بر قاچ كوندن صوڭ، يوز روبل ويبره چك ايسه، دين اولور .

قرض ده ، اسلام فقيهلريناڭ رايلىرينه كوره، اجل يوقدر . ديون ده اجل واردر . قرض ده اجل شرط قيلنور ايسه ده، معتبر اولماز . ديون ده اجل واردر . مدتى ايسكى طرفاڭ رضاسيله ياخود بازاراڭ عرفيله ثابت اولور .

قران كريمڭ ارشادينه كوره، هم قرض معاملهلرى هم ديون معاملهلرى امانت اساسنه بنا قيلنمق تيوشدر . ويروچى - انساناڭ امانتنه ايمانه اعتماد ايدر . آلوجى حقانيتله استقامتله معامله ايتوب، ذمه سنده ثابت بوتون حقوقلرى تاماميله ايفا ايدر .

« فان امن بعضكم بعضاً فليؤد الذى اؤتمن امانته وليتقى الله ربه »
آيت كريمهلرى قرض هم ديون معاملهلرى حقنده انسانلرى ايتمن وظيفهلرينه، يعنى برى ديگرينه اينانمق اعتماد قيلشمق وظيفهلرينه ارشاد ايتمشدر .

« و من اهل الكتاب من ان تأمنه بقنطار يؤده اليك . و منهم من ان تأمنه بدينار لا يؤده اليك » آيت كريمهسى ده قرض هم ديون معاملهلرندە امانت امنيت اساسلرينه دلالت ايدر . يعنى : مسلم - انسانلر ايله امانت هم امنيت يوللورندە معامله ايدر .

فقه كتابلرندە بيان قيلنوب، اسلام نظرندە مقبول هم مطلوب قرضڭ ديونڭ حقيقتلرى اساسلرى ايندى معلوم اولدى ديهيك .

قرض : اعانه اولمق اوزره انسانلرڭ برينه ماللرڭ برينى ويرومكدر . قرض مقابلنه رهن آلمق كفيل صورامق جائز ايسه ده، اكثر يتله انساناڭ امانتنه ايمانه اعتماد يوليله ويرلور .

شوكون مدنيت معاملهلرندە تجارت دنياسنده معروف قرضڭ حقيقتى بزم فقه كتابلرندە بيان قيلنمىش قرضڭ عينى ايسه ده، غايت مهم بويوك فرقلى ده تفاوتلرى ده واردر .

اولا : شون كون قرض - اعانه، احسان معاملهسى توگل، بلكه دائرهسى

غایت کیٹا بر تجارت معاملہ سیدر . آلوچی کبی ویروچی ده شوکون
قرض معاملہ لرینہ رغبت ایدر، بلکه محتاج اولور .

ثانیاً: قرض معاملہ لرینہ معین بر اجل شوکون معتبردر . اجل ایکی
طرفا رضاسیلہ، یاخود بازار عادتیلہ تقدیر قیلنور . ویروچی اجلا حلواندن
قبل پارہ لرینی طلب ایدہ مز .

ثالثاً: احسان هم امانت اساس لرینہ بنا قیانش قرض - انسانیت
دنیا سنده احسان هم امانت صفت لرینا طارغی قدر، طار ایدی . شوکون
مدنیت دنیا سنده تجارت صناعت زراعت معاملہ لرینا هر برنده کلیتہ
عمومیتلہ مقبول معتبر اولمش قرض معاملہ لرینہ یالکز احسان یالکز امانت
اساس لری اعتبار قبلنمق البتہ ممکن اولماز . احسان کبی وظیفہ لرکا دائرہ لری
واردر، ہیئت اجتماعیہ معاملہ لرینا هر برینی احاطہ ایدہ مز . شوکون
انسانیت دنیا سنده امانت دائرہ سی ده غایت طاردر، عہدینی اونوتمش
آدم بالالرینا اکثرینی ایچنہ آلاماز . عمومیت کسب ایتمش قرض
معاملہ لرینہ احسان کبی امانت کبی اساس لری آرامق اعتبار ایتک ممکن
توگلدر، بلکه هر وقت مطلوب توگلدر .

رابعاً: اولگی زمانلر ده قرضکا فائدہ لری یالکز آلوچیلرہ مخصوص
ایدی . شوکون قرضلرکا فائدہ لری عمومیدر . ہیئت اجتماعیہ حاجت لرینا
اکثری، بلکه اک مہملری قرض برکہ سنده تأمین قیلنور . بوکا کورہ،
قرض معاملہ لرینی یالکز اعانہ یالکز احسان اساس لرینہ تأسیس ایتک
مکن اولماز . احسان کبی اختیاری بر اساس - اجتماعی حاجت لرکا هر برینی
البتہ تأمین ایدہ مز .

خامساً: قرض معاملہ لرینا کیفیت لری یوللری ہیئت اجتماعیہ شکل لرینا
اختلافیلہ مختلف اولور . معلوم بر شکل اجتماعی ده قرض معاملہ لری
اعانہ یولیلہ اولابیلور ایسده، یاخود اولمق لازم ایسده، دیگر بر شکل
اجتماعی ده تجارت اساس لرینہ استفادہ اساس لرینہ بنا قیلنہ بیلور، یاخود
بنا قیلنمق لازم اولور .

حکمت اجتماعیه بویله اقتصا ایدر . هیئت اجتماعیه معامله لرنده متعدد عامللر مختلف قانونلر واردر . هر بری اوزینک دائره سنده عمل ایدر . بری دیگرینه مناقض اولماز . اجتماع قانونلری آراسنده تناقض کورمک نظرک قسوریدر . هر برینی اوزینک دائره سنده اعمال ایتمک تدبیرک روحیدر . اجتماعی شکللرک اختلافنه کوره اجتماع قانونلری ده مختلف اولور . بر شکل اجتماعیه ده احسان اساسی غالب ایسه، دیگر بر شکل اجتماعیه ده اشتراک اساسی تجارت اساسی غالب اولاییلور . اساسلرک اختلافیه معامله لرک حکملری ده البته مختلف اولور .

سادساً: قرض معامله لرینک حکمی استقراضک سببلرینه مقصدلرینه کور، مختلف اولور . استقراضک سببی حاجت ضروریه اولوب، مقصد ضرور حاجتلری دفع ایتمک اولور ایسه، اولیه قرضلر البته یالکیز اعانه اولمق اوزره ویرلور . اگرده قرض آلمق تجارت یا صناعت اشلرینی اداره ایتمک قصدیه اولور ایسه، اولیه قرضلرک حکملری ده اساسلری ده تمام باشقه اولور . تجارت معامله لرینک قرضلری ده تجارت اساسلرینه تأسیس قیلنمق مناسبدر .

شو آلتی جهتله تفاوت ثابت اولور ایسه، شریعتک حکمتی عدالتی او بویوک تفاوتلری البته اهمال ایتمز . تفاوت اعتبار قیلنور ایسه، متفاوت قرضلرک حکملری حکمت شرعیه نظرده هیچ بر وقت برابر اولماز .

هیئت اجتماعیه نظاملری معامله لری گوزلله شوب مدنیت ترقی ایتدکچه، قرض معامله لرینک اهمیتی همان همان زیاده اولور .

شو کون اقتصاد دنیاسنده قرض معامله لری غایت بویوک اهمیت کسب ایتدی . اقتصاد دنیاسنه قرض معامله لرینک غایت بویوک فائده لری ده واردر .

قرض استقراض دیون معامله لرینه عمومی بر تعبیر اولمق اوزره، اقتصاد عامللری «اعتبار» سوزینی استعمال ایدرلر . اعتبار سوزی «قره دی» سوزینک مقابلی اولمق اوزره، تورک ادیبلری طرفندن اصطلاح

قیلمشدر . لغت جهتیه او قدر طوغری توگل ایسه ده، معروف بر اصطلاح اولمق اوزره اعتبار سوزینی بن ده استعمال ایده ییم .

قره دی سوزی انساناڭ امانتنه، قدرت ملکیه سنه اینانمق، طیانمق، اعتماد ایتمک معناسنده ایسه، قران کریم ده شو معنی ده «ایتمان» سوزی نازل اولمشدر . «فان امن بعضکم بعضاً فلیؤد الذی اوتمن امانته» ایتمان سوزی «امن» ماده سندن أفتعال بابیدر . بر انسانی امین حساب ایتمک انساناڭ طوغریلغنه اینانوب الله امانت تسلیم ایتمک معناسنده در . شو معنی ده «ومن اهل الکتاب من ان تأمنه بقنطار یؤده الیک» آیت کریمه سنده امن سوزی ده نازل اولمشدر .

امن، تأمین، ایتمان، استیمان سوزلری شو معنی ده استعمال قیلنور . قره دی مقابلنده شو دورت سوزک برینی استعمال ایتمک لغت جهتیه دها درست اولور ایدی . شویله ایسه ده، شو دفعه تورک ادیبلرینه تقلید ایدوب، قره دی مقابلنده، قرض هم دیون معامله لرینه عمومی بر تعبیر اولمق اوزره، اعتبار سوزینی استعمال ایدرم . دیون معامله لرینی ده شامل اولمق جهتیه اعتبار سوزی «قرض» سوزندن زیاده افاده لیدر . امنیت، امانت معنالرینه دلالت ایتمک جهتیه اعتبار سوزی بازار معامله لریناڭ اقتصاد نظرندده اساسنده دلالت ایدر . لغت جهتیه خطا ایسه ده، تورک ادیبلریناڭ یاڭی بر عرفلری اولمق حسبیه، اعتبار سوزینی ادبیات لساننه بوندن صوڭ قبول ایتمک مناسبدر .

اقتصاد دنیاسنده، تجارت صنعت زراعت معامله لرنده، دولتتاڭ مملکتتاڭ ضروری حاجتلی خصوصلرنده اعتباراڭ شوکون غایت بویوک اهمیتلی واردر :

۱) لازم بویوک سرمایه لر اعتبار برکه سنه طوپلانور . بویوک تجارتلی، بویوک صنعتلی، عمومیتله همه بویوک اشلی اداره ایتمک ایچون هر وقت بویوک سرمایه لر لازم اولور . دولتتاڭ همه ضروری حاجتلی، مملکتتاڭ همه عملیات نافعده سی هر وقت بویوک سرمایه لره توقیف ایدر . بویوک سرمایه لریا اعتبار قوتیله یاخود اشتراک یولیه خلقدن

طوپلانور . اعتبار بولنماسه ایدی ، بویوک تجارتلرک بویوک صناعتلرک بویوک تشبثلرک ضروری حاجتلرک نافع عملیاتک یوللری اکثریتله قاپانوب قالور ایدی .

بوگاکوره ، هیئت اجتماعیده اعتبار معاملهسی البته ضرور اولور .
(۲) اعتبار یولیله طوپلانمش سرمایهلر برکتلی منفعتلی عملیات عمومیه یوللرینه صرف قیلنور ایسه ، دولت هم مملکت ایچون غایت بویوک برکتلر حاصل اولور . عاقبت اوزینک فائده سیله برابر ، سرمایهلر صاحبیلرینه قایتارلقدن صوگ ، مملکت ایچنده تیمور یوللر ، بویوک فابریقهلر ، قانالمر جدوللر ، اهمیتلی بنالرکبسی امور نافعده قالور . یعنی اعتبار قوتیله آز مدت ایچنده طوپلانمش سرمایهلرک برکتلری فائدهلری بتمز ، توکنوز ، همان دوام ایدر .

بوگاکوره ، هیئت اجتماعیده اعتبارک ضرورلغی اوستنه ، غایت بویوک برکتلری ده فائدهلری ده واردر .

(۳) اعتبار - سرمایهلری عطالت هبسلرندن چیقاروب ، کسب یوللرینده توفیر اللرینده دور ایتدورور .

خلق اللرینده طارالوب ، کیسهلرینده خزینهلرینده صاقلانوب یاتوچی اوفاق یا بویوک سرمایهلر ، قیمتلی احتیاط سرمایهلری اولابیلور ایسهده ، اکثریتله عطالت ده قالور ؛ نمالری فائدهلری بولنماز . اعتبار برکه سنده سرمایهلر عطالت کیسهلریندن چیقوب ، مقتدر تاجرلر صناعتلر لنده تجارت صناعت یوللرینده دور ایتوب ، فائده ویرور .

(۴) اعتبار - اوفاق سرمایه قوتیله بویوک اشلری کوره بیلمک یوللرینی آسان ایدر .

اش آدمی اوزینک کیسه سنده خزینه سنده وار قدر مال قوتیله اش کورور ایسه ، اشلرینک دائرهسی محدود قالوب ، سرعتی ده آز اولور . اش آدمی اوز سرمایه سنک اون ، یوز مثلینی اعتبار قوتیله آلابیلوب ، بویوک سرمایهلری اعتبار یولیله تجارت صناعت اشلرینده سرعتله دور ایتدوروب ، قات قات برکت حاصل ایده بیلور . یعنی اعتبار برکه سنده ، اشلرینک

داڭره سى دە، سرعتى دە، فائىدەلىرى دە قات قات زىيادە اولور .

۵) اعتبار - مملكتىڭ خىلقىڭ قوۋە استىھسالەلىرىنى زىيادە ايدىر .

تجارت، صناعت، زراعت اشلىرىنىڭ، عمومىيەتتە اقتصادى مەاملەلىرىڭ ھەر بىرى اعتبار ياردەمىلە وسعت كىسب ايدىر؛ تالانتلى ماھىر امىن مەجتەھ آدملىر اعتبار بىر كەسندە اش كوروب، بويوك تجارتلىرى بويوك صناعتلىرى اداره ايدىر، بويوك ثروت صاحىبى اولور . يعنى، تالانتلى ماھىر آدملىرىڭ قوۋە استىھسالەلىرىنى بىھودە ضائع اولمىقدىن اعتبار حمايە ايدىر . اعتبار بولنماسە ايدى، ماھىر مەجتەھ آدملىرىڭ مەھارتلىرى تالانتلىرى بىھودە ضائع اولور ايدى

بىر كىتلى يىلر اعتبار سايەسندە سرعتلە ترقى ايتوب، اوزلىرىنىڭ بىر كىتلىرىنى مەھسولاتلىرىنى بوللىق اوزرە بىدل ايدىر . اعتبار يا شىركىت قوتلىرى بولنماسە ايدى، بىر كىتلى يىلرلىڭ بىر كىتلىرى يا مەطل قالور ايدى ياخود ضائع اولور ايدى .

۶) اعتبار - ھىيەت اجتماعىيە دە تعاون يوللىرىنى كىڭ ايدىر .

مىشغوليت ھىسبىلە ياخود ضەيفلىك جەھىتتە اوزلىرىنىڭ ماللىرىنى سىرمايەلىرىنى تجارت صناعت يوللىرىدە استعمال ايتىمكىدىن انسانلىرىڭ اكشىرى عاجز اولور . مىثلا: بىر طەيب، بىر اديب اوزىنىڭ اجتھادىلە بويوك سىرمايە تىشكىل ايدىر؛ ياش بالا بويوك سىرمايەلىرى بىرنە وارث اولور . اگر اعتبار بولنماسە ايدى، شويىلە صورتلىرىڭ ھەر بىرنە بويوك يا اوفاق سىرمايەلىرىڭ ھەر بىرى مەطل قالور ايدى . اعتبار بىر كەسندە سىرمايەلىرى امىن مەقتىدىر آدملىرىڭ اللرىنە تىسلىم قىلىنوب، بىر طرفىڭ سىرمايەسى دىگىر طرفىڭ ەملىنە ياردەم ايتىمىش اولوب، ھىيەت اجتماعىيە دە غايە منىظم تعاون اساسى تاسىس قىلىنمىش اولور .

مەنىيەت دىياسىندە بانقىلىرىڭ مەھم بىر وظيفەلىرى شودىر: خىلقىڭ سىرمايەلىرىنى امانت ھىيەتتە آلور؛ طوپىلانمىش سىرمايەلىرى توفىر اللرىنە اعتبار يوللىلە وپورور . مال ايلە اعمال آراسىندە شو صورتلە تعاون وظيفەلىرى تاسمىن قىلىنمىش اولور .

اعتبار - تجارت مەاملەلىرىلە صناعت مەاملەلىرى آراسىندە دە تعاون

وظيفەلىرىنى تاسمىن ايدىر .

فابریقہلر زاوودلر خام مادہلری ابتدائی شیلری تاجرلردن خلقدن اعتبار قوتیلہ صانون آلور ایسہ، ایکی آراده غایت اہمیتلی تعاون معاملہلری جاری اولمش اولور . بر طرفدن تاجرلرک تجارتلری دور ایدر؛ بر طرفدن فابریقہلرک زاوودلرک اشلری دوام ایدر . ایکی طرفک تعاونلری برکہ سندہ محصولات اوجوزلغیلہ خلق استفادہ ایدر .

۷) اعتبار- دولتلر ملتلر مملکتلر آراسندہ تعاون یوللرینی آچار . بر دولتک بر مملکتک سرمایہ سیلہ دیگر دولتلرک دیگر مملکتلرک تیمور یوللری صویوللری قاناللری کبی ضرور حاجتلری تأسیس قیلنوب، دولتلر مملکتلر آراسندہ اشتراک منفعت اساسلری تأمین قیلنمش اولور .
۸) اعتبار- اقتصادی معاملہلردہ نقودک واسطہلگنہ احتیاج مشقتلردن طارقلرندن انسانلری آزاد ایدر .

اقتصاد معاملہلرندہ اعتبار بولنماسہ ایدی، معاملہلرک آسانلقلرینہ تیزلگنہ غایت بویوک سکتہ ویرلمش اولور ایدی: نقودلری سرمایہلری آلوب ویرمک مشقتلری، نقل ایتمک خطرلری هر وقت غایت بویوک یوک اولور ایدی .

اعتبار برکہ سندہ اقتصادی معاملہلر غایت آسان اولور، آلوب ویرمک، نقل ایتمک زحمتلری قالماز . مدنیت دنیا سندنہ اقتصاد معاملہلرینک اک بویوک قسمی، اقتصاد عالملرینک بیانلرینہ کورہ، اعتبار قوتیلہ حرکت ایدر . انگلتورہ بازارندہ معاملہلرک طوقسان بشدن زیادہ قسمی اعتبار برکہ سیلہ دور ایدر، اقتصاد عالملرینک بیانلرینہ کورہ .

اعتبار- معاملہلری نقود واسطہلگندن آزاد ایدر ایسہدہ، دولتک مملکتک اعتباری خزینہلرندہ بولنور آلتونک قوتنہ کورہ اولور . اعتبار معاملہلری غایت گوزل تشکیل قیلنوب، نقودک واسطہلگنہ احتیاج قالماق ممکن ایسہدہ، لکن شوکونگی مدنیتک درجہ سنہ کورہ، خزینہ آلتونلری دہا زیادہ اہمیت کسب ایتدی . درست، شوپلہدر . دولتک ملتک عزتی شرفی اعتباری- خزینہ آلتونلرینک قوہ معنویہ سنہ قوہ ساحرانہ سنہ کورہ ایسہدہ، معاملہلردہ نقودک واسطہلگندن انسانلرک استغنالری ممکنر .

نقودڭ واسطەلگنە احتیاج زحمتلرندىن مدنى دولتلىرى مەملىكىتى
اعتبار بىر كەسندە ايندى آزاد اولدى. داخلى خاىرى اقتصادى مەملىكىتنىڭ
اكثىرىت كلىپەسى اعتبار قوتىلە دور ايدىر .

هېئىت اجتماعىدە استقامت روحى غلبە ايدىوب، امانت عمومىيە سلطان
اولور ايسە، او وقت اعتبار مەملىكىلىرى تامام ظاهر اولور، نقودڭ واسطەلگنە
احتیاج قالماز .

لىكن شوكونڭ مەنىتى او بويوك علويت فطرىدەن محرومدىر، ايكى
آرادە غايت اوزون مسافىلر واردىر؛ مەنىت او بويوك علويتدن اوزاقلاشور،
ياقنىلاشماز .

۹) اعتبار بىر كەسندە ماللىرە سىرمایەلەرە انسانلىرىڭ رىاستلىرى ظاهر اولور .
احتیاج الئدە اسىر انسانلىرىڭ اقتصادى حرىكتلىرى، بلىكە ھەم حرىكتلىرى
آلتونىڭ قوھ قەرىيە سىلە فرمان شاھانە سىلە اولور . انسانلىرىڭ اوفاقلىرى
بويوكلىرى، شوكونىڭ مەنىت اقتضاسىلە، آلتون الئدە بىندەدر . مەملىكىلدە
شوكون انسانىڭ اھلىتى قىمەت انسانىيەسى نظرىه آلمانىوب، يالىكز آلتونىڭ
قوھ اشتراىئەسى اساس اولور .

اعتبار بىر كەسندە، غايت آز ايسەدە، انسانىڭ قىمەت ذاتىيەسى اھلىت
انسانىيەسى اساس اولور؛ انسانلىرىڭ مەملىكىلىرى مەىن بىر مەت اىچىندە
نقودڭ واسطەلگىندىن آزاد اولوب قالور . سىرمایەلەرە ماللىرە انسانلىرىڭ
رىاستلىرى ظاهر اولور .

۱۰) اعتبار بىر كەسندە بوش قالماش نقود - دولتىڭ مەملىكىتكە مەھم
تەبىرلىرىنە ضرور حاجتلىرىنە صرف قىلنە بىلەوب، دولت ھەم ضرردىن قوتولور،
ھەم استفادە ايدىر .

مەملىكىلدە نقودڭ واسطەلگنە اعتبار بىر كەسندە احتیاج قالماز دىمىش
ايدىك . اعتبار بىر كەسنىلە بوش قالماش نقود دولتىڭ ضرورى ھەم نافع حاجتلىرىنە
صرف قىلنور ايسە، مثلاً، تىمورى يوللىرى بنا قىلنور ايسە، مەملىكتە تىمورى
يوللىردىن استفادە ايدىر؛ تىمورى يوللىرىڭ انشالىرى اىچون لازم اولايىلە جىك

استقراض آغرلغندن قوتولور . اعتبار - شو صورت ده بر نیچه جهتله برکت ویرمیش اولور .

« تملك عشرة كامله . »

اعتبارك، یعنی قرض استقراض هم دیون معاملهلرینك انسانیت دنیاسنده فائده لوندن اون فائده یی بیان ایتدك . بوگا باشقه، اوفاق بویوك فائده لری ده بلکه واردر .

انسانیت دنیاسنده اعتبارك هر حال ده اهمیت ی غایت بویوكدر . هیئت اجتماعی ده اعتبار هم نافعدر هم ضروردر . مدنیت ترقی ایتدكچه، انسانلرك استقامتلی گوزل معاملهلری هر جهتله همان زیاده لشدكچه، اعتبارك اهمیت ی همان زیاده اولور، بلکه ضرورت کسب ایدر؛ همه معاملهلرك اساسی اولور . اقتصاد دنیاسنده اعتبار معاملهلرینك اهمیت ی ضرورلغی اثبات قیلنمیش ایسه، اعتبار معاملهلرینی، یعنی قرض، استقراض، دیون معاملهلرینی اهمال ایتمك هم مطلوب اولماز، هم ممکن اولماز . شو حقیقتی ایندی اثبات ایتدك، دیهك .

انسانیت دنیاسنده اعتبار معاملهلری معاملهلرك اساسی اولوب لازم ایسه، اعتبار معاملهلری فائض سز اولابیلورمی؟ یاخود تجارت دنیاسنده فائض معاملهلری ده اعتبار معاملهلری کبی لازم می ضرورمی؟ فائض معاملهلرینی تحریم ایتمك اعتبار معاملهلرینی تمام قطع ایتمك کبی اولمازمی؟ بیانمی بوراده ختم ایوب، فصل خاتمه سنده قرضك هم استقراضك بعض حکملرینی بیان ایده ییم .

(۱) احتیاج دقیقه لوندن قرض آلمق مباحدر، انسانك شأننه شرفنده هیچ بر جهتله ضرر ویرمز . قرضك اعاده سی واجبدر .

« من اخذ اموال الناس یرید اداعها ادی الله عنه . و من اخذها یرید اتلافها اتلفه الله . » بخاری .

(۲) قرض ویرمك مندوبدر . صدقه قدر ثوابی ده واردر .

۳) قرض، فقیهلرک نظرینه کوره، اوچ اصلک برینه لابد مخالفدر : قرض درهم ده دینارده طعامده اولور ایسه، نقدی نسیئه مقابلنده مبادل اولمق جهتیه، ربا قاعده سنه مخالف اولور؛ استقراض مثلیاتده اولور ایسه، «الده یوق شیلری مبادل ایتمهک» قاعده سنه مخالف اولور؛ قرض قیمتلی شیلرده (یعنی: نوات القیمده) اولور ایسه، «بدل مجهول اولماق» قاعده سنه مخالف اولور .

معروف اولمق، اللهک بندلرینه احسان اولمق شرفیه، قرضده شو اوچ اصلک برینه مخالفت گناهی تحمل قیلندی . اگرده قرض معاملهسی احسان اولمقدن چیقوب استفاده ایتمک یولنه داخل اولور ایسه، یعنی قرضده فائض آلمق شرط قیلنور ایسه، اوچ اصلک برینه مخالفت گناهی عفو قیلنمایوب، قرض باطل اولور .

ابن مسعود، ابن کعب، ابن سلام، ابن عباس حضرتلرندن حدیث موقوف اولمق اوزره، خلیفه علی حضرتلرندن مرفوع اولمق اوزره «کل قرض جر نفعاً فهو ربا» حدیثی سنن بییهقیده زوایت قیلنمشدر .

۴) قرض تملیکدر، ویرلمش مالک عینی مستقرضک ملکی اولور، مالک اوزینی قایتاروب آلمق اختیاری ویروچیده قالماز . ویرلمش مالک مثلی مستقرضک ذمه سنده ثابت واجب بر حق اولوب؛ قرضده اجل یوقلق قوتیه، مقرض هر وقت هر دقیقه طلب ایده بیلور . طلب دقیقه سنده اعاده واجب اولور .

۵) آلمش مالک مقدارده وصفده مثلی اعاده قیلنور ایسه، واجب حق ادا قیلنمش اولور .

«فان امن بعضکم بعضاً فلیؤد الذی اوّمن امانته»

ادا ایدر ایکن، انسان اوزینک اختیاریله زیاده ویرور ایسه، جائز اولور . تبرع هر وقت مشروعدر . انسانک مسامحهسی - کرمه همتنه کوره اولور .

«فان خیار الناس احسنهم قضاء» رواه مسلم

شارع حکیم حضرتلری ادا ایدر ایکن، آرتق ویرور ایدی . احسان ایدی، فائض معاملهسی توگل ایدی .

٦) مستقرضك يا مديونك النده ويره بيلهك ملكى طلب دقيقه سنده
يوق ايسه، انتظار واجب اولور .

«و ان كان ذو عسرة فنظرة الى ميسرة.»

قرضك ديونك ادا سندن عاجز انسانلر حقنده، شو آيت كريمه امرينه
كور، انتظار واجب اولور؛ طلب ده شدت كوسترمك، اصرار ايتمك
حرامدر . حبس ايتدره بيلمك اختياري ده يوقدر .

«ما على المحسنين من سبيل.»

لكن بر آدم قيادر ايكن، بورجلريني ديونلريني ادا ايتمز ايسه،
محكمه قوتيله طلب ايتمك، آلمق مشروع اولور؛ حتى حبس ايتدره بيلور:
«انما السبيل على الذين يظلمون الناس و يبغون فى الارض بغير
الحق . اولئك لهم عذاب اليم.»

٧) قرضلرك ديونلرك عموميتله حقوقلرك هيچ برينى عفو ايتمك
هيچ بر وقت واجب اولماز، لكن حالته زمانه كوره، مندوب اول بيلور .
«و ان تصدقوا خير لكم ان كنتم تعلمون» آيت كريمهسى ادا سندن
عاجز انسانلرك قرضلريني ديونلريني عفو ايتمك حقنده در .

«و ان تعفوا اقرب للتقوى . ولا تنسوا الفضل بينكم.» آيت كريمهسى
حقوق ماليه لرك هر برينى عموميتله جمع ايدر .

«خذ العفو.» آيت كريمه سيله «والعافين عن الناس.» آيت كريمهسى
همه حقوقلرى شاملدر .

حقوقلرى عفو ايتمك، شريعت اسلاميه نظرنده هر نه قيدير مندوب
ايسه ده، لكن مندوب اولمق انسانلرك حاللرينه زمانك حاجتنه كوره
اولور . خائنلرك خيانتلريني ظالملرك ظلملريني عفو ايتمك هر وقت
مندوب اولماز، بلكه خيانت هم ظلم يوللريني قياپامق ايچون، مطالبه
مندوب اولور .

«ولمن انتصر بعد ظلمه فالولئك ما عليهم من سبيل.»

هم عفو ایتمك، هم مطالبه ایتمك هر ابری هر وقت جائز ایسه ده، هیچ بری هیچ بر وقت واجب اولماز . حتی ظالمیری ده عفو ایتمك جائزدر :

« و لمن صبر و غفر ان ذلك لمن عزم الامور . »

(۸) عفو- عفو قیلنجه حق آدملرک قبوللرینه توقف ایدرمی؟ یوق می؟ قان کبی، شرف کبی حقوق غیر مالیهده توقف ایتمز؛ عفو ایتچهك آدمک اختیاریله تمام اولور .

قرض کبی دیون کبی حقرق مالیهده اختلاف وار : (۱) مستقرضلرک ملیونلرک قبوللرینه توقف ایتمز، چونکه عفو- اسقاطدر، انسانک اختیاریله تمام اولور . (۲) قبوللرینه توقف ایدر، چونکه حقوق مالیهده عفو ایتمك تملیکدر، انسانک قبولنه توقف ایدر؛ همده تملیک ده اکثریتله منت شائبهسی بولنور، انسان هر آدمک علی الخصوص سفیلرک منتلرینی هر وقت تحمل ایتمز . سفیلرک منتلریندن همت اهللرینی صاقلامق قصدیله قبول شرط قیلنمق گوزل بر تدبیر اولابیلور .

ایکی رایک هر بری معقولدر، موجهدر .

(۹) حقوقلری عفو ایتمك، شریعت اسلامیه حکمنده، هیچ بر وقت واجب اولماز دیمش ایدک . لیکن تورات آیتلرینه کوره، هر یدی سنهده بر دفعه بوتون حقوقلری عفو ایتمك واجب اولور .

تورات ده، تشنیه الاشترع سفرنده، ۱۵ نچی سوره ده :

۱- فی کل سبع سنین تصنع ابراء

۱- و هذا حکم الابراء: کل صاحب دین فلیبری صاحبه مما اقرضه، لا یطالب صاحبه و لا اخاه، لانه قد نودی بابرء الرب .

۳- اما الاجنبی فطالبه، و اما ما یكون لك علی اخیک فابره منه .

۴- لیکن لا یكون فیما بینکم فقیر، لان الرب یبارکک فی الارض التی یعطیکها الرب الهک میراثاً لتمتلكها .

۵- ان سمعت لصوت الرب الهک و حفظت جمیع هذه الوصایا

التی انا آمرک بها الیوم و عملت بها

۶ — فاذاً يباركك الرب الهك كما وعدك: يقترض منك امم كثيرون، وانت لا تقتترض و تتسلط على امم كثيرين و هم لا يتسلطون عليك .
 شو آيتلرڭ دالتلرينه كوره، يات ملتوردن مطالبه ايتمك، يهوديلردن هر يدي سنده بر دفعه عفو ايتمك واجيدر . عجيب، غريب بر حكمدر .
 شريعت يهوديه ده هر يدي نچي سنه سبت سنه سي اولوب، يدي يديدن صوڭ كلهچك هر ۵۰ نچي سنه يوييل سنه سي اولور .
 تورات ده، سفر الاحبارده، ۲۵ نچي سوره سنده :

۹۸ — واحسب لك سبعة سبوت من السنين، سبع سنين سبع مرات .
 فتكون لك ايام سبوت السنين السبعة تسعاً واربعين سنه .
 ۱۰ — وقد سوا سنه الخمسين، و نادوا بعثق في الارض لجميع اهلها .
 فتكون لكم يوبيلاً، وترجعوا كل احد الى ملكه، وتعودوا كل واحد الى عشيرته .

سبت سنه لري، هر سبت سنه سنده عفو وظيفه لري، يوييل سنه لري .
 وقتنه كوره بويوك مصلحت ملاحظه سيله وضع قيلنمش اولسه كرك .
 هيئت اجتماعيه ده انسانلرڭ اقتصادي جهتله ممكن قدر برابرلكلري ديانت نظرندە مطلوبدر . بختلرڭ قدرتلرڭ اختلافي بر كه سنده انسانلر آراسنده اقتصادي جهتله فاحش تفاوت ظاهر اولور ايسه، انسانلرڭ اقتصادي حاللريني ممكن قدر تسويه ايتمك ايچون البته بر تدبير بولنمق لازم اولور . موقت، مخصوص هم گوزل بر تدبير اولمق اوزره، تورات سبت سنه لريني وضع ايلوب، هر يدي ده هر ۵۰ نچي ده بر دفعه عفو ايتمك وظيفه لريني الزام ايتدي .

باشقه زمانلرڭ حالته باشقه خلقڭ روحنه كوره، شو حكماڭ ضررلري ده مفسده لري ده ممكن ايسه ده، تورات زماننه، يهوديلرڭ او وقت احوال اجتماعيه لرينه كوره، بلكه موافق اولمشدر، احتمال ضررلري ده بولنماشدر .

بزم اسلاميت معسرلر عاجزلر حقنده انتظاري ايجاب ايتمش ايسه ده، هيچ بر انسان هيچ بر حقوق خصوصنده عفوي ايجاب ايتمه مشدر . بلكه

حالك زمانك اقتضاسنه كوره حركتى انسانك اختيارينه ادبته تسليم ايتوب، مناسب صورتلرده عفوى مندوب ايتمشدر .

هيئت اجتماعيه ده انسانلرلك اقتصادى حاللرينى تسويه ايتماك خصوصنده شريعت اسلاميه تدبيرلرينى زكات فصلنده انشاء الله بيان ايتسهك كرك .

۱۰) اعتبارلك، يعنى قرض، استقراض، ديون معاملهلرينك اهميتلرينى يوقارى ده بيان ايتدك . نظرلرى دقيق اقتصاد عالمارى قرض معاملهلرينك استقراضلك غايت بويوك ضررلرينى ده بيان ايتمشلر : اولاً) حكومتلرلك شركتلرلك فائض مقابلنده استقراضلرى خلقى تشبث همتلرندن محروم ايدر . خلقى اوز ماليله اوز معرفتيله اش كورمكدن قالوب؛ حكومتك شركتك كاغدلرينى آلور؛ فائض مقابلنه سرمايهلرينى ويرور؛ تنبل اولوب كون كوروچى صنفى هيئت اجتماعيه ده زيادهلشور . ثانياً) حكومتلرلك بويوك استقراضلرى تجارتلرده زراعتلرده صناعتلرده استعمال قيلنه چق سرمايهلرلك نقصاننه سبب اولور . استقراض قيلنمش مبلغ فائده سز يوللره صرف قيلنور ايسه، برنيچه جهنله ضرر محققدر، چونكه بركتلى كشتللى سرمايه جمعيت الندىن چيقوب تلف اولمش اولورده، يرينه يالگى ضررى قالمش اولور . ثالثاً) استقراض يوليله طويلانمش سرمايهلرى قابامق (توله مك) على العاده بر قاچ سنه لره توزيع قيلنمق حسييله، شوكونك استقراضى صوكله چك نسللرلك ذمه لرينه حقسز عدالتسز يوك اولور . شوكونكى يوكلرى صوكله چك نسللر اوزرينه يوكله مك حقوقى هيچ بر انسان ده يوقدر .

استقراض ضررلرى حقتنه سويلنمش سوزلرلك هر برى طوغريددر . لكن او ضررلرلك هيچ برى استقراض ضررى توگل، بلكه سوء استعمال ضرريددر . استقراض استعمالك صورتلارينه كوره يا مضر اولور، يا مفيد اولور . طويلانمش انمش سرمايه منفعتلى يوللرده صرف قيلنور ايسه، مفيد اولور، فائده سز اهميتسز شيلره صرف قيلنور ايسه، البته مضر اولور . شوكونكى يوكلرى صوكله چك نسل اوستنه يوكله مك اعتراضى، شبهه يوق، غايت مهم اعتراضدر . لكن دقتله ملاحظه قيلنور ايسه،

استقراضك ضررينه دلالت ايتمز . بلكه لهنه دلالت ايدر .
 استقراض قوتيله طويلانمش سرمايه بر كه سنه انشا قیلنه چق اشرك
 منفعتی دائمی اولوب صوك كلهچك نسلك استفاده سنه قالاچق ايسه، استقراض
 يوكلرينی صوك كلهچك نسل اوستنه يوكلمك هر وقت جائز اولور، بلكه
 مطلوب اولور . حاصل اولاچق فائده لرك يالكز بر جزئنه نائل اولمش
 معاصرله بوتون آغرلغی يوكلمك البته عدالت اولماز . شو عصر بوتون
 ثروتلرينی بركتلرينی اوزينك، وارثنه ترك ايدە بيلور ايسه، مشكل حال لرك
 آغر دقيقه لرك توليد ايتدكلری ضررلری ده ديونلری ده البته ترك ايدە بيلور .
 اعتبار معامله لرینك اهميتلرينی ده ضررلرينی ده بيان ايتدكن صوك،
 ايندی فائض مسئله لرینى اقتصاد لسانيله بيان ايدەيم . اسلام تعليملرينك
 علويتنه برهان كبی اولور .

IV

علم نظرندە ربا

اعتبارك اهميتلری فائده لری يوقاری ده بيان قیلندكن صوك تجارت
 دنياسنده فائضك ده بويوك اهميتی البته آچيق معلوم اولور . چونكه ربا
 معامله لری تحریم قیلنوب الغا قیلنه چق اولور ايسه، تجارت دنياسنده اعتبار
 معامله لرینى ده تماميله الغا ايتمك لازم اولور ؛ ياخود اعتبار معامله لرینه
 انسانلری سوق ايدە بيلهچك ياگی تدبيرلری باشقه يوللری آرامق حاجت
 اولور . لکن اويله بر تدبير عصرلر بويىچه انسانلره معلوم اولمامش،
 هم ده شوكون تجارت دنياسنده ده يوق .

بوگيا كوره، تجارت دنياسنده اعتبار معامله لرینك انتظامی يالكز
 فائض قوتيله، تأمين قیلنه بيلور، ديهيك ده، فائضك اهميتی بازار كوزيله
 تقدير قیلندكن صوك، فائض مسئله لرینه فلسفه هم علم كوزيله ده نظر
 ايدەيك . بيانمزی موجز قيلمق ملاحظه سيله، فلسفه نظرینى، علوم
 نظريه لرینى انتقادلریله جوابلریله برابر، سرد ايدەيك .

فلسفه هم فیلسوفان فائض آلمق فائض ویرمک معامله لرینک هر وقت
خلافنده ایدی . فیلسوفان امامی آریستوتیل فلسفه نظرینی هم ساده هم
آچیق نسانله بیان ایتوب دیمش :

نقود - عقیمدر، بالاسی اولماز، جامددر، ثمره ویرمز . بوگا کوره،
قرض مقابلنه فائض آلمق البته حرام، غیر مشروع بر غصب اولور .
یعنی: نقود - حیوان کبی طوغدروچی، یا خود، یرکبی اوسدروچی اولسه
ایدی، او وقت فائض مشروع بر بالا، یا خود، طاتلی بر ثمره اولور
ایدی . لیکن، نقود، طبیعت حکمیله، عقیمدر، تولید ایتمز، طاشدر،
ثمره ویرمز . بوگا کوره، فائضک نسبی ده اساسی ده سببی ده یوقدر . غیرک
حقی اولمق صفتیله البته حرام اولور .

اوستدن نظر ایدر ایکن، فیلسوفک شو سوزلری اساسلی کبی
قوتلی کبی کورنسه ده، فی الحقیقه، شو سوز غایت بویوک اشتباهدر .
فیلسوف اوزینک نظرینی قرضک جهت مادیه سنه، نقودک ده جامد
ماده سنه قصر ایتوب، قرض معامله سنده نقودک بر الدن دیگر اللره
انتقاللرینی، نقودده آلتونلق کوموشک کاغذک کبی جامد لکلرینی
کورمش ده، باشقه حقیقتلر فیلسوفک کوزندن اشتباه پرده سیله مستور
قالمش .

درست، نقود، طبیعت مادیه سیله، یا آلتون یا کوموش یاخود کاغذدر،
هر حالده البته جامددر، تولید ایتمز، ثمره ویرمز . لیکن نقود طبیعت
اجتماعیه سیله تولید ایدر، ثمره ویرور : اللهک اراده الاهی سیله، هیئت
اجتماعیه قبولیله، قانونک ده حکمیله، نقوده قوه اشترائیه ویرلشدر . نقودده
غایت، بویوک قدرت اشترائیه واردر، نقودک دعوتنه هر بر شی اجابت
ایدر؛ نقودک غایت مؤثر قوه سحریه سیله واردر، انسانلرک همه حاجتلرینی
جلب ایدر . نقود انسانلره قدرت اقتصادی ویرور . بر آدم نقوده مالک
اولدی می، او انسانده قدرت اقتصادی قوه کسبیه حاصل اولور . انسان
او قدرتیله اقتصادی معامله لرک هر برینی اداره ایدر، اقتصادی فائده لری ده
کسب ایدر .

قرض و بىرىمك، جەت مادىيەسىلە، جامد نقودى و بىرىمك ايسەدە، معنوى جەتيلە، قدرت اقتصاديە و بىرىمكدر . قرض و بىرىمكى اوزىنىڭ اقتدارىنى مستقرضە نقل ايتىش اولور . ەر بىر انسانڭ الندە قدرت اقتصاديە توليد ايدىر، ئىمرە و بىرور، اقتصادى فائىدەلرى كسب ايدىر .

اگر دە نقودڭ بلكە عمومىتيلە ەمە ماللارڭ يالڭىز جەت مادىيەلرى معتبەر اولوب قدرت اقتصاديەلرى اھمال قىلىنسە ايدى، او وقت ھىئت اجتماعيەدە اقتصادى معاملەلرڭ ەر بىرى تامام باطل اولور ايدى، ئىمرە سز قالور ايدى، تجارت فائىدەلرى دە مەمکن اولماز ايدى .

اگر دە اھل علمڭ آريستوتيلدن روايتلرى درست اولور ايسە، فيلوسوفلر امامى آريستوتيل ماللارڭ ەم نقودڭ يالڭىز جەت مادىيەسنە نظر ايتىش اولوب، قدرت اشترايئەلرندىن تامام غفلت ايتىش اولور . يا خود ھىئت اجتماعيەدە ماللارڭ نقودڭ اڭ مەھم قوتلر ينى اھمال ايتىش اولور . اجتماعى مسئلەلردە آريستوتيل كىبى بويوك آدملرڭ بويە سوزلر ينى علم كىتابلرندە انسان او قور ايسە، اولگىلرڭ نظرلرى ەم شوكونگى علومڭ نظريەلرى حقندە انسانڭ خاطر ينە «حفظت شيئاً و غابت عنك اشياء» مثلى خطور ايدە بىيلور .

اجتماعى مسئلەلرى توجيە يولندە اھل علم لسانيلە سويلنمىش نظريەلرڭ اكثرى يا خود ەر بىرى اوز باشنە، دىھلم، طوغرى ەم حقيقت اولاييلور ايسەدە، مسئلەلرى تاماميلە آڭلامقى خصوصندە بويوك اھمىيەلرى وار ديگر حقيقتلردىن نظريە غفلت ايتىش، يا خود او حقيقتلرى اھمال ايتىش اولور . فائىض مسئلەلر ينى توجيە يولندە مقتصدلرڭ نظريەلرى دە شويەلە در .

فائىض مسئلەسى حقندە اقتصاد عالملىرىنىڭ بىر نيچە نظريەلرى واردر . او نظريەلرى اساس جەتيلە ايكى قلاص ايتىمك مەمكندر : ۱) فائىض-ھىئت اجتماعيەدە اقتصادى معاملەلرڭ بىر نتيچە منطقيەسى اولوب، ھىئت اجتماعيە دە ەم طبعى ەم ضرورى ەم مطلوب بىر حادثە اقتصاديەدر . ۲) فائىض-اقتصادى معاملەلرڭ اجتماعى طبيعتلر يە باغلى مناسبتلى مطلوب بىر حادثە اولمايۇب، بلكە ھىئت اجتماعيە دە بىر صنفڭ رياست ملكيەسى ديگر صنفلرڭ اسارت اقتصاديەسى نظاملرندىن ناشى اولمىش غير مطلوب بىر حادثە تارىخيەدر .

اولگی قلاص ده ایکی طائفه واردر : ۱) فائض - اقتصادی معامله لارک
 بر نتیجه منطقیه سی اولوب، مال صاحب لارینک عمللرینه سعیرینه مترتب
 مشروع بر ثمره در . ۲) فائض - اقتصادی معامله لارک مشروع بر نتیجه
 منطقیه سی ایسه ده، لیکن سعی اثری ده عمل ثمره سی ده توگلدر .
 دیمک اصل نظریه لار اوچدر : ۱) فائض - اقتصادی معامله لارک نتیجه
 منطقیه سی اولوب، عمل ثمره سیدر . ۲) اقتصادی معامله لارک معقول نتیجه
 منطقیه سی ایسه ده، عمل ثمره سی توگلدر . ۳) فائض - عدالت یولندن
 یازمش، هم ده مساوات اساسندن طایمش قاپیتالیزم هیئت اجتماعیه سنه
 مخصوص غیر مشروع غیر معقول موقت بر حادثه تاریخیه در .
 شو اصل نظریه لارک متعدد فرعلری ده واردر .

اولگی نظریه : مالکلرک متعهد لارک فائض لری، عمله لارک اجر تری
 کبی، عمل ثمره سیدر . سعیرلی عمله لارک سعیرلی کبی سعیدر؛ بلکه
 عمله لارک عمللرندن ده آرتیق زحمتلی مشقتلی سعی اولا بیلور . مالکلرک
 متعهد لارک عمللرینه مهارت، استعداد، تالانت لازم اولوب، سعیرلی
 عمله لارک سعیرلندن زحمتلندن ده زیاده دواملی ده زیاده آغر اولا بیلور .
 بوکا کوره، مال فائضی عمل ثمره سیدر .

شو نظریه ده اصابت حصه سی، دیهلم، واردر . لیکن سرمایه فائضلرینه
 عمل ثمره سی کبی نظر ایتمک اکثریتله طوغری اولماز . سرمایه فائضی
 هیچ بر وقت مالکلرینک عمللرینه باغلی توگل ایدی، بلکه سرمایه
 مقدارینه متناسب بر حصه ایدی . سوکزه سهام شرکتلرینه فائض شریکلرک
 عمللرینه باغلی اولمایوب، یالکیز سهاملرینه کوره اولور . خزینده لرینه
 صندوقلرینه تسلیم قیلنمش امانت لارک مقابلنده، بانقلر شو کون، فائض
 ویرورلر، لیکن مالکلرینک عمللری هیچ بر صورتله شرط قیلنماز . قرض
 ویروچی، هیچ بر عملی سبقت ایتمه مش ایسه ده مالک فائض لرینی آلور .
 دیمک، شو اولگی نظریه فائض صورتلرینک اکثرینی توجیه دن
 تمام عاجز در .

اولگی نظریه فرعلرینی ده بوراده بیان ایسه ییم .
 ۱) مال، سرمایه عملک ثمره سیدر، کوچک محصولیدر . مال مادیلک

شکلنه ئهورلمش عملدر. تجارت ده صنعت ده زراعت ده عمومیتله استحصال ده مالک اشتراکی عملک اشتراکی کبیدر. بوکا کوره فائض - سرمایه واسطه سیله ایفا قیلنمش عملک حصه سی اولور. جانلی عمل حصه صاحبی اولور ایسه، مادی عمل (مادیلک شکلنه ئهورلمش عمل) حصه صاحبی اولو بیلور.

شو نظریه ده زحمت، کلفت اثری غایت بیوکیدر. سرمایه لری عمل توسیله بویامادقچه، فائض مسئله لرینی توجیه ممکن توگل ایسه، دیمک سرمایه فائض لرینک اصلی اساسی یوقدر.

قبول ایده ییک، هر سرمایه مادیلک شکلنه ئهورلمش عملدر، دیه ییک. درست. لکن مادیلک شکلنه ئهورلمش عمل مالک لرنک ده عمل لری اولو بیلور ایسه ده اکثریتله عمل لرنک عملی اولور.

یعنی شو نظریه طوغری اولور ایسه، سرمایه فائض لرینک لهنه اولماز، بلکه تمام ضررینه دلالت ایدر.

(۲) سرمایه لری کسب ایتمک توپلامق، توپلادق دن صوگ صاقلامق مهم بر عملدر، آغر زحمتدر. سرمایه فائضی شو عملک شو زحمتک مکافاتیدر.

شو نظریه تمام طوغری ایسه ده، سرمایه فائض لرینه توجیه اولماز. ضرورت ساعت لرنده میلیون زحمتله توپلانوب صاقلانمش یوز روبلک فائضی بش روبل اولوب، ضرورت سن تمام زحمت سن توپلانمش بر میلیونک فائضی ایلی ماگ روبل اولور. یعنی فائض زحمت مقدارینه توگل، بلکه سرمایه مقدارینه تابعدر. فائض هیچ بر وقت زحمتک مکافاتی کبی اعتبار قیلنمادی.

(۳) استحصال سرمایه سن اولماز. سرمایه لری حاضر له مک هم ضرور هم هیئت اجتماعیه ایچون نافع عملدر. شو نافع عملنه مقابل سرمایه صاحبی فائض آلور. اگر ده فائض ویرلمز ایسه، توپلامق شوقی توپلامق داعیه سی خلق ده قالماز، سرمایه توپلانماز، استحصال بولنماز ایدی.

(۴) فائض - امساک هم محرومیت اجرتیدر. آدم بالاسی زحمتله نوب سرمایه توپلامش. توپلانمش سرمایه لرینی

اورینٹاڭ حاجتترینه صرف ایدوب استفاده ایده بیاور ایسهده، محرومیت
آغرلقترینه قاتلانوب، پاره‌لرینی سرمایه‌لرینی صاقلامش؛ همده جمعیت
انسانیه ثروتنه برکت ویرمش .

فائض شو امساکاڭ شو محرومیتاڭ اجرتیدر .

شبهه یوق، شو نظریه اوز باشنه طوغریدر . سرمایه فائض‌لریناڭ
بعض صورتلرینی هر جهتله ایضاح ایده بیاور، توجیه اولا بیلور . درست،
سرمایه‌لرینی امساک ایتوچیلرده انسانلرک جمعیتنه عمله کبی هم بویوک
هم نافع خدمت ایدرلر . امساک، محرومیت هر نه قدر عمل توکل ایسهده،
اوز باشنه هیچ بر صورتله تاثیر ایتمز ایسهده، امساک برکه‌سنده استحصال
سرمایه‌لری طویلانور، جمعیتاڭ برکتلری زیاده اولور . لکن فائده
خصوصنده امساک محرومیت بعض صورتلرده ولو بالواسطه سبب بعید
اولا بیلور ایسهده، اصل سبب هم عمومی اکثری سبب البته انساناڭ
عملیدر .

امساک، محرومیت نظریه‌سی بعض سرمایه‌لرک فائض‌لری حقنده بلکه
طوغری اولا بیلور ایسهده، قارونارک روتشیلدرک فائض‌لری حقنده یالکز
لطیفه اولمق اوزره سویلنده بیلور .

اگرده فائض امساک ثمره‌سی اولسه ایدی، فائض‌لرک ممکن قدر
آزلی مصلحت اجتماعیه نقطه‌سندن مطلوب اولور ایدی . چونکه فائضاڭ
بویوکلیگی انسانلری طویلامق حرصلرینه باشده سوق ایدر ایسهده،
او تقدیرده آز سرمایه فائضیلده معیشتی تأمین ممکن اولمق جهتله،
نهایت قناعت طوقلی حرص آچلغنه غلبه ایده بیلوب، انسان امساک
محرومیتلرینی تمام ترک ایده بیلور . اگر فائض آز اولور ایسه، اوزینی
تأمین ایتمک ضرورتنه حریص هر بر انسان اوزیناڭ سرمایه‌لرینی ممکن
قدر آرتق امساک ایدر . چونکه اوزینی هم عائله‌سینی تأمین ایده بیله‌چک
فائض‌لری آلمق ایچون البته غایت بویوک سرمایه حاجت اولور . بوڭا
کوره، امساک نظریه‌سند فائضاڭ ممکن قدر آزلی مصلحت اجتماعیه
نقطه‌سندن مطلوب اولور ایدی .

یعنی سرمایه فائض‌لرینی توجیه یولنده امساک نظریه‌سی طوغری

اولور ايسه، سبب اوزينك اثيريني هدم ايتمش اولور ایدی. صوگره فائض هر یرده هر وقت سرمایه لرك مقدارينه تابع اولوب، هیچ بر وقت امساك مقدارينه محرومیت زحمتلرينه تابع توگل ایدی. یوقسه، فقیرلرك فائضلری بایلرك فائضلرندن قات قات آرتق اولور ایدی. ديمك، سرمایه فائضلرينی توجیه حقنده امساك نظریه سی ده تمام ساقطدر. فائضلری توجیه ایدیه بیلچك هر نظریه ده فائضك حقیقتی، فائضك سببی عله فاعلیه سی بیان قیلنمق لازمدر. امساك نظریه سی بونلرك هیچ برینه وفا ایتمز.

درست، فائض ده تشویق قوتی واردر. صاقلامق طوپلامق حرصلرينی قوتلهمك ملاحظه سیله سرمایه فائضلرينی مشروع ایتمك البته ممكن اولایلور. امساك نظریه سی فائضك مشروعیتنه عله غائییه اولا بیلور. لکن بونكله فائضك عدالتی، مشروعیت قانونلرينك حقاییتی لازم اولماز، فائضك سببی ده عله فاعلیه سی ده معلوم اولماز.

بوگاکوره سرمایه فائضلرينی توجیه حقنده اولگی نظریه بوتون فروعاتیله ساقطدر ديمك البته طوغری اولسه كرك.

ایکنچی نظریه: فائض - اقتصادی معاملهلرك معقول نتیجه منطقیه سی ايسه ده، عمل ثمره سی توگل، بلکه سرمایه برکه سیدر. انسانلرك اوفاق بویوك حاجتلرينه یارارلق برکتلرك اوفاقلری بویوكلری اوچ سببك مجموعیله: ۱) طبیعت، ۲) سرمایه، ۳) عمل برکه سیله حاصل اولور.

انسانلرك حاجتلرينه یارارلق بوتون خیراتلرك سببی ده طبیعتدر، خزینه سی ده طبیعتدر برکتلرك خیراتلرك هر بوی طبیعت خزینه لرندن، شفقتملی سینهلرندن استحصال قیلنور.

استحصال - اوچ سببك مجموعیله: ۱) طبیعت، ۲) عمل، ۳) سرمایه برکه سیله اولور. سرمایه - استحصال سببلرينك ضروری عنصویدر. سرمایه، طبیعت کبی عمل کبی، تولید ایدر.

انسانلرك حاجتلرينی استحصال خصوصلرنده فائده سی دخلی وار هر بر شی - سرمایه در. هر نوع ابنیه، هر نوع آلات ادوات، همه مواد

ابتدائیہ سرمایہ در .

شو معناسیلہ سرمایہ ده استحصالی قوتی تولید خاصیتی بویوکندر .
 استحصالی سرمایہ برکھسندہ، کمیت جھتیلہده کیفیت جھتیلہده زیادہ اولور .
 انسان بوش الیلہ سعی ایدر ایسہ، بر مقدار حاصلات البتہ حاصل
 اولور . شو انسان گوزل آلتلر مکمل ماکنہلر ایلہ سعی ایدر ایسہ،
 حاصلاتی البتہ زیادہ اولور . بوش الیلہ عملی اون عدد ویرور ایسہ،
 ماکنہ کبی سرمایہ اشتراکیلہ عملی یوز عدد، بییٹک عدد، یاخود دھا
 زیادہ ویرہ بیلور . سرمایہ اشتراکیلہ حاصل اولاچق حاصلاتک قیمتی ده
 منفعتی ده - بوش الیلہ حاصل اولا بییلہ چک حاصلاتک قیمتندن منفعتندن
 هر حالده زیادہ اولور .

شو فضلہ - یعنی: کمیت جھتیلہده کیفیت جھتیلہده زیادہ البتہ
 سرمایہ ثمرہ سیدر، سرمایہ اثریدر .

سرمایہ ده استحصالی قوهسی بویوکندر . شو قوت - زمان، مکان،
 محیط احوالنه کوره، تبدل ایدر ایسده، سرمایہ لرک اهمیتتی هر حالده
 بویوکندر . سرمایہ اوزی ده تولید ایدر، سعیٹ قوتلرینی ده تولیدینی ده
 زیادہ ایدر، برکتلی ایدر .

انسانلرک حاجتلرینه یارارلق برکتلری خیراتلری استحصالی ده اوچ
 عنصر: (۱) طبیعت، (۲) عمل، (۳) سرمایہ اشتراک ایدر ایسہ، حاصل اولا
 بییلہچک هر بر برکت ده هر بر فائدهده البتہ اوچ حصہ بولنور: (۱) عمل
 حصہسی، (۲) طبیعت حصہسی، (۳) سرمایہ حصہسی .

عمل حصہسی اجرت نامیلہ تسمیہ قیلنوب، سرمایہ حصہسی فائض
 نامیلہ تسمیہ قیلنور . طبیعت حصہسی خراجدر دیهیک . حصہلرک مقدارینی
 تعیین تقدیر ایتمک، فرض ایدهیک، ممکن توگل ایسہ، هیچ برینی
 انکار ایتمیوب، عدالتله تقسیم وظیفه لرینه اجتهاد ایتمک البتہ لازمدر .
 بوٹکا کوره، عملہلرک اجرتلری کبی سرمایہ فائضلرینی ده قبول ایتمک
 البتہ عدالت اقتضاسی اولور .

بوٹکا کوره، سرمایہ فائضی، عمل اجرتلری کبی، هم عدالتلی هم
 حقانیتلی هم طبیعی بلکه ضروری مشروع بر حق اولور .

قرض بوليله ويرلمش سرمايه لرك فائضلى ده شويله در: سرمايه ده تصرف حقوقى مستقرضاڭ اختيارينه تسليم قىلنمش اولور. مستقرضاڭ سرمايه بوكه سنده قوه استحصاليه سى آرتوب، حاصلات قات قات زياده اولور. شو آرتق حاصلاتدن عمل حصه سى مستقرضه ويرلوب، سرمايه حصه سى سرمايه صاحبنه ويرلور ايسه، بوراده خلاف عدالت هيچ بر شى بولنماز. حصه لرى تعين ده عدالت التزام قىلنور ايسه، سرمايه حصه سى چيقارمق غايت عادلانه معامله اقتصاديه اولور.

قرض سرمايه سنك فائضى - قرض يوليله آلمش سرمايه لرك كيسه كلرى اولمايوب، بلكه سرمايه دن حاصل فائده لرك هر سنه لك ياخود هر آيلىق حصه لريدر.

سرمايه لرك فائده لرى ياڭاروب، متجدد اولوب، هر وقت دوام آيدر. تيمور يوللر كى، صو يوللرى قانسالر كى، ابنيه كى سرمايه لرك ياڭاروب طور وچى فائده لرى غايت اوزون زمان دوام اينده بيلور؛ گوزل صورت ده محافظه قىلنور ايسه، ماكنه كى آلتلرك ده دوامى ممكن اولوب، توكنمز بتمز فائده لرى همان همان ويره بيلور.

سرمايه لرك على الدوام فائده توليد قىلوب طور دقلىنه كوره، قرض اولمق اوزره ويرلمش سرمايه لرك فائده لرينه ويروچيلرك ده اشتراكلى البته حقى اولور، عدالت اولور. سرمايه مستقرض النده امانت اولوب قالدقچه، فائده لرنده ويروچيلرك اشتراكلىنه بر حد بر اجل بولنماز. درست، تاميله مثيله اعاده قىلنقدن صوك، اشتراك حقى منقطع اولور. شو نظريه يه كوره، فائضاڭ اصل سببى - سرمايه لرك قوه استحصاليه لرى قدرت اقتصاديه لريدر. سرمايه، عمل كى طبيعت كى، توليد آيدر. حاصلاتك هيچ برى يالكز عمل يالكز سرمايه دن حاصل اولمايوب، بلكه شو اوچ عنصرك هيئت مجموعه سندن حاصل اولور. بوڭا كوره حاصلاتك هر بربنده سرمايه حصه سى ده البته بولنور.

بوڭا كوره، سرمايه فائضى هيئت اجتماعيه ده هم ضرورى هم طبيعى هم عدالتلى حادثه اقتصاديه حصه اقتصاديه اولور. شبهه يوق، استحصال نظريه سنده حقلق حصه سى واردر. درست،

هر بر استحصالده عمل نه قدر ضرور ايسه، سرمایه وجودی ده او قدر ضرور اولور؛ عمل اجرتی نه قدر طبیعی نه قدر ضروری ايسه، سرمایه فائضی ده او قدر ضروری هم طبیعی اولاییلور.

شو ساده نظریه ساده لگی برکسند شائع اولدی، اقتصاد عالمترینگ اڭ بویوکلری قاشندهده مقبول اولدی. لکن، شو ساده نظریه ظاهريله ساده کوزلره قوتلی برهان کبی کورنسهده، فی الحقیقه بر مغالطه در، قوتلی بر اشتباهدر.

درست، هر استحصالده اوچ عنصر: (۱) عمل، (۲) طبیعت، (۳) سرمایه ضروریدر، لکن یر (طبیعت) مالکلرینگده سرمایه صاحبلرینگده اشتراکلری نره دن؟

قبول ایده یك، سرمایه لازمدر، شرطدر، ضروریدر، دیه یك. لکن سرمایه مالکلری، همده استحصال زحمتلرینه هیچ بر صورتله اشتراك ایتمه مش ملك صاحبلری شرط توگلدنر. سرمایه، فرض ایده یك، عمله لره ملك اولسه ایدی، سرمایه لرك قوه استحصالیه لری ضائع می ناقص می اولور ایدی؟ البته اولماز. اويله ايسه مالکلرک وجودلری شرط توگلدنر، حاصلات حصه لرنده حقلری بولنمقده لازم توگلدنر.

هیئت اجتماعیده هر بر فردک هر بر صنفک قیمت اجتماعیسی برابر اولمق انسانیت اقتضاسیدر، ابتدائی حقوقا الفباسیدر. طبیعتک برکتلرنده خیراتلرنده اقتصادی حصه لرننگ برابرلگی ده مساواتک اساسیدر.

انسانلرک بری، صنفلرک بری اوزیننگ ضروری حاجتلرینی یالگز عمليله کوچيله آلابیلور ایکن، دیگر بر انسان دیگر بر صنف اوزیننگ ضروری حاجتلرینه زحمتسز مشقتسز عملسز نائل اولور ايسه، اولاییلور ايسه، انسانلرک قیمت اجتماعیلرنده غایت فاحش تفاوت بولنمق لازم اولور.

کوچسز فائده، سعیسز حصه - هیئت اجتماعیده مساواتسزلرنگ اڭ قبا اڭ فنا صورتیدر. بریننگ کوچيله زحمتيله حاصل اولمش برکتلری دیگرلره ویرمک - احتیاج النده ضرورت زنجیرلرنده انساننگ اسارتیدر. استحصال نظریه سی بر نیچه جهتله خطا ایدر:

اولاً: انسانلری، یعنی عملهلری استحصال واسطهلرینک بری کبی حساب ایتمک. درست، اقتصاد عالملری استحصالک واسطهلرینی سببلرینی اوج عنصردن: (۱) طبیعت، (۲) عمل، (۳) سرمایهدن عبارتدر دیدیلر. شو سوز صناعت نظرندله بلکه درست اولابیلور ایسهده، سیاسی اقتصاد نظرندله طوغزی اولاماز. انسان - استحصالک واسطهسی توگل، بلکه غایهسیدر، انسان حیاتده هر خصوصده مقصد بالذاتدر.

انسانی، یعنی عملهلری واسطهک درجهلرینه ایندرمک، حاصلات حصهلرینی توزیع ایدر ایکن عملهلری سرمایه کبی سرمایهلری عمله کبی اعتبار ایتمک انسانیت شرفنه انسانلرک قیمت اجتماعهلرینه اهلیتهلرینه هیچ بر صورتله مناسب اولماز.

اوج عنصر نظریهسی هیئت اجتماعیهده بر صنفک ریاستی، دیگر صنفک اسارتی مملوکیتهی نظامنه مبنیدر. حریت، همده حقوقده اهلیتده مساوات اساسلرینه تمام مناقصدر.

اوج عنصر نظریهسی استحصالکده اساسی اولاماز. استحصال یالکیز عمل قوتیله اولور. طبیعت قوتلرینک، سرمایهلرک، اشتراکی عملک آسانلغینه سرعتنه شرط هم ضرور ایسهده، اصل استحصال یالکیز عملک یالکیز سعیک اثریدر.

ثانیاً: واسطهلره آلتلره استحصال قوهلرینی اسناد ایتمک خطادر. آلتلری سرمایهلری انسان ایجاد ایدر، اختراع ایدر. انسان هر خصوصده اک برونچی مستحصلدر. بوکاکوره، حاصلات تمامیله یالکیز انسانک عملنه نسبت قیلنوب، آلتلرک سرمایهلرک واسطهلگیده انسانک عملیله اولمقی یوزندن آلتلره سرمایهلره نسبت قیلنماقی لازمدر.

درست، ماکنهلره نظرمز کبی عملهلره نظر ایدر ایسهک، عملهلریده واسطهک درجهلرینه ایندرور ایسهک، او وقت واسطهلره آلتلره استحصال قوهلری بلکه نسبت قیلنه بیلور.

ثالثاً: هم شریعت هم قانون نظرندله حقوق صاحبی یالکیز انساندره قبول ایدهیک، استحصالده هم طبیعت قوتلری هم سرمایه اشتراک ایدر. مثلاً: زراعت اشلرندله حیوانک کوچیده ضروردر، زراعت آلتلریده

ضروردر. درست، لکن بونلرک هيچ برى، حقوق صاحبه اولماق جهتيله، حاصلات حصه لرینک هيچ برينه شريك اولماز. بوتون حاصلات تاميله يالکز انسانک يعنى عمله لرک حقی اولور. اهلیتلی حقوقلی سبب يالکز انسانک عملیدر. استحصال امتیازی يالکز انسانک عملنه خاص قیلنور. ماکنه لرک طبیعت قوتلرینک عمللری، وار ایسه، انسانک عملنه تابع کبی قالور. اجتماعک غایه سی يالکز انساندر، هیئت اجتماعیده هر شی انسانک حاجتلی یولنده فدا قیلنور.

رابعاً: استقراض صورتلونده، ویرلمش سرمایه مستقرضلرک ملکیدر. بوکا کوره، سرمایه حصه سی مستقرضلره ملک اولور. استحصال نظریه سی مقرضلرک فائضلری حقنده توجیه اولماز. بر فرض، سرمایه مستقرضلره ملک اولمایوب، مقرضلرک ملکی اولوب قالسه ده، سرمایه حصه سی مقرضلرک حقی اولمق لازم توگلدیر. چونکه، ملک اولسه ده اولماسه ده، آلتلرک واسطه لرک اثرلری مالکلرینه اسناد قیلنماز، بلکه مباشرلرینه اسناد قیلنور. مثلاً: معصوم بر انسان دیگر بر انسانک سیفيله قتل قیلنسه، جنایت سیفک صاحبه اسناد قیلنمایوب قتلک مباشرینه اسناد قیلننور. اگرده واسطه لرک آلتلرک فائده لری مالکلرینه اسناد قیلنور ایسه، ضررلری ده مالکلرینه اسناد قیلمق لازم اولور. اگرده آلتلرک واسطه لرک جنایتلری مالکلرینه اسناد قیلنماز ایسه، فائده لری ده برکتلری ده مالکلرینه البته اسناد قیلنماق لازمدیر. بوکا کوره، باشقه لرک اللرینه کوچمش سرمایه لرک فائده لری اولگی مالکلرینه عائد اولماز.

شو دورت انتقاد قوتيله استحصال نظریه سی ده جرح قیلندی. درست، استحصال نظریه سنده حقیق حصه سی واردیر. لکن فائض مشروعیتنه توجیه اولمق اوزره استحصال نظریه سی قبول قیلنماز. بلکه قطعاً مردود اولمق تیوشدر.

استحصال نظریه سنک ده بر نیچه فرعلری واردیر. بیانی تکمیل ایتمک ملاحظه سیله او فرعلری ده بیان ایده میم.

(۱) هر مالده، هر سرمایه ده نما-طبیعیدر. فائض-مالک نما سی اولمق صفتيله البته مشروع اولور.

حيات انسانیه ده مالک اڭ بويوک اهميتی نماسيله در. ير اوزينڭ برکتلی محصولاتيله، حيوان اوزينڭ نسليله، سوتی هم یونی کبی برکتلریله البته بالطبع نامیدر. تربیه برکه سيله حیوانات زیاده اولور، زراعت برکه سيله حاصلات طبیعیه زیاده اولور، صناعت قوتيله حاصلات صنایعیه زیاده اولور. زراعت سایه سنده، ير نصل فائده ویرور ایسه، عمل برکه سنده تجارت سایه سنده انسانڭ نقودی ده اویله فائده ویرور. نقوده نما قابلیتی ضروریدر. اگرده نقوده نما قابلیتی بولنمسه انسانلرڭ هیچ بری اوزلرینڭ سرمایه لرینی نقودلرینی تجارت یوللرینه صرف ایتمزلر.

نقود، ملک اولسه ده قرض اولسه ده، نامیدر، فائده ویرور. نقودڭ همه انسانلره معلوم فائده لری ده واردر. مثلا: نقود قوتيله انسان خانه یا خود ير صتون آلوب اجاریه ویرور ایسه، اجاره لرینڭ فائده سی بالواسطه نقود فائده سی اولور. شو فائده لرڭ بر مقدار حصه سی مقرضلره ویرلور ایسه، مالک نماسی اولمق صفتيله البته مشروع هم معقول اولور.

۲) مقرض اوزینڭ استفاده سندن تنازل ایتدی. بوڭا مقابل البته فائض آلابیلور. سرمایه صاحبی اوزی ده فائض قدر فائده آلابیلور ایدی.

۳) سرمایه دن استفاده ایتمک - قیمتی وار بر شیدر. شو استفاده مقابلنه فائض ویرمک البته مشروع اولور. نقودڭ فائضی نقودڭ اجاره سی کبیدر.

استحصال نظریه سنه توجیه قیلنمش انتقادلرک هر بری شو اوچ فرعڭ هر برینی ده البته جرح ایدر. سوڭره اوچ فرعڭ هیچ بری فائضڭ اساسلرینی سببلرینی منشألرینی بیان ایتدیه مز. فائضڭ سببی همان مجهول قالور.

۴) نقد سرمایه لرڭ قیمتی - نسیمه سرمایه لرڭ قیمتلرندن زیاده در. یعنی شو ساعت ال ده وار سرمایه - کله چیک ده بولنه چیق سرمایه دن خیرلیدر. بوڭا کوره، فائض - سرمایه لرڭ نماسی فائده سی توڭل،

بلكه نسيئەلرڭ نەقدلردن نەقسانلارنى تەكمىل ايتوب قيمتلرنى تەسويە ايتماك ايجون وپرلور آلنور بر حصەدر .

نەقد - بر نيچە جەتلە نسيئەدن قيمتدر . اولاً) هر مالڭ قيمتى عرض و طلب نەسبتلرلە تەقدير قىلنور . طلب نە قدر زيادە اولور ايسە ، قيمت او قدر زيادە اولور . نەقدڭ طالبلرى نسيئە طالبلردن هر حال دە زيادەدر . بوڭا كورە ، نەقدڭ قيمتى دە نسيئە قيمتدن البته زيادە اولور . سوڭرە شو كونىڭى طلب كلەچك كونىڭى طلبدن زيادە اولابىلوب ، بر مالڭ شو كونىڭى قيمتى سوڭ كونلردەگى قيمتدن زيادە اولابىلور . ثانياً) نەقد شو كونىڭى حاجتلرى دە ايفا ايدر ، كلەچك زمانڭ حاجتلرنى دە ايفا ايدەبىلور . نسيئە ايسە ، شو كونىڭى حاجتلرى ايفا ايتىمىدن البته عاجزدر . بوڭا كورە ، شو كونىڭى يوز روبل كلەچك يوز روبلدىن هر بر انسان نظردە البته خىرليدر ، قيمتدر . ثالثاً) وجدان حكمنە نەقد - نسيئەدن خىردر . هر انسان حاضر شىلرى غائب شىلردن هر وقت آرتىق تەقدير ايدر . شو كونىڭى حاجتلرى هر انسان حس ايدر ، اما سوڭ كلەچك حاجتلر انسانڭ كوزىدىن غائىبدر . استقبال انىمانلرڭ هيچ برينە معلوم توڭل ، غايت ضعيف كيفيت دە تصور قىلنور . انسانڭ اختىارى دە ضعيف اولور ، انتظار ايتىمز . موتى دە هر وقت ممكن اولمىق احتماللە انسان نظردە استقبالڭ قيمتى حاضرڭ قيمتدن هر وقت دون اولور . رابعاً) نەقد هر وقت هر خصوص دە كسب يولندە استعمال قىلنەبىلوب ، فائەدە وىرەبىلور . ديمك ، هر سرمايە = فائەدە سىلە اوزىنە بربردر :

نەقد = نسيئە ۱۰۰ + ۱۰ فائەدە

نەقدڭ نسيئەلردن بالطبع قيمتلنىڭى - ربا مشروعلىگنە اڭ اساسى بر وجه كىبى تلىقى قىلندى . بوڭا كورە ، ربا - اقتصادى معاملەلرڭ هم طبيعى هم ضرورى هم مؤيد بر قسمى كىبى اعتبار قىلنور . درست ، سرمايە صاحبلرى عملەلرلە هر وقت هر خصوص دە عدالت اوزرە استقامت اوزرە معاملە ايتىزلر . لىكن فائىض هر وقت مشروع اولور ، هر وقت عادل اولور . چونىكە نەقدڭ نسيئەلردن خىرلىگى

قیمت‌نگی هر هیئت اجتماعی ده دوام ایدر . قرض معامله‌سی، یعنی حاضرلری غائبلره مبادلله ایتمک معامله‌سی دوام ایتدکچه فائض البته دوام ایدر .

خیریت نظریه‌سی ده استحصال نظریه‌سی کبی گوزل هم معقول بر نظریه ایسه‌ده، انتقاد میزانیله امتحان قیلندقدن صوگ قیمت علمیه‌سی ضائع اولدی .

درست، نقدک قیمتی نسیئه‌لرک قیمت‌لرندن زیاده اولابیلور . مثلاً: شوکونگی قحط سنه سنه حبوبات ارزاق صوگ کله‌چک سنه‌لرده گی حبوباتدن ارزاقدن زیاده قیمتلی اولابیلور . لیکن تمام عکسی‌ده ممکندر: کله‌چک سنه‌لرک حبوباتی دها زیاده قیمتلی اولابیلور .

صوگره، نقدک نسیئه‌دن خیرلگی وهمی بر حالدر، نظرک تصورندن ناشیدر . مدبر انسان استقبال فائده‌لرینی حاضرگی فائده‌لر کبی تقدیر ایدر . کله‌چک کونلرک فائده‌لرینه کوز طوتوب، تدبیر حاضرله‌مک خاصیتی مدنی انسانک اگ گوزل بر امتیازیدر .

اگرده نقد هر خصوص ده نسیئه‌دن قیمت اولسه ایدی، هیئت اجتماعی‌ده انتظام تدبیرلرینه غایت بویوک خلل طاری اولور ایدی . چونکه هر فائده معین بر زمان صوگنده حاصل اولور، هر فائده‌ده هر برکت ده انتظار البته لازمدر .

هیچ بر عاقل شوکونگی استفاده‌لری لندتلری راحتلری ایچون بوتون سرمایه‌لرینی شو کون صرف ایتمز، بلکه استقبال فائده‌لرینی استقبال حاللرینی شو کونگی فائده‌لره ترجیح ایتوب، انتظار ایدر، یعنی نسیئه‌لری نقدلردن زیاده تقدیر ایدر .

خیریت نظریه‌سی شوکونگی اداره مالیه روحنده تمام مناقضدر . شوکونگی اقتصاد روحی استقبال فائده‌لری خاطرینه شوکونگی فائده‌لری فدا ایدر . یعنی نسیئه‌لری نقدلردن زیاده تقدیر ایدر . درست، وهم حکمنده، یا خود تدبیری یوق مسرف قاشنده هر نقد نسیئه‌دن خیردر، قیمتدر . لیکن حکمت نظری نسیئه‌لری نقدلره تقدیم ایدر .

«وللاخرة خير لك من الاولى.»

خيريتاڭ دورتېچى وجهى استحصال نظريه سناڭ اوزيدر، عينيدر .
انتقادى ده اوراده سبقت ايتدى .

ديمك، خيريت نظريه سى ده فائض مسئله لورينه بيان اولاماز .
ايكى نظريه يى فروغ ليله بيان ايتوب، انتقاد ايتدك . فائض
مسئله لورينى تدقيق هم تحليل ايتمك ملاحظه سيلد، نظريه لرى اجمال
ايدر ايسدك، كوررز :

(۱) فائض عمل ثمره سيدر .

(۲) فائضاڭ مهم سببى سرمايه لرك قوه استحصاله لريدر .

(۳) سرمايه لورينه صاحب لريناڭ هر وقت محتاج اولاييله جكارينه كوره،
فائض شو احتياج لرينه مقابل بر ضماندر .

(۴) سرمايه لورنن صاحب لريناڭ هر وقت انتفاع ايده ييله جكارينه كوره،
فائض شو محروميت لورينه مقابل بو بدلدر .

(۵) فائض - مستقرض لرك سرمايه لردن استفاده لريناڭ اجاره سيدر،
اجره سيدر .

(۶) سرمايه لرى طويل ايوب، صاقلامغا اهميته كوره، فائض
شو گوزل خدمتغا مشروع بر مكافاتيدر .

(۷) نسيئه نفل لرك يرينى طوماق جهتيله فائض زماناڭ بدليدر .

فائضاڭ مشروعيتى عدالتى حقنده سويلنمش شو وجه لرك هر برى
شوكون هر نه قدر انتقاد قيلنمش ايسده، وقتينه كوره هر برى
اهل لرى قاشنده مقبول هم معقول ايدى؛ مدنيت قانون لرينه مدنيت
معامله لرينه اساس اولاييلور درجده اهميتلى كى حساب قيلنور
ايدى . ۱۳ نچى ۱۴ نچى عصر لرده ربا معامله لورينى شدتله تحريم ايتمك
فكر لرى قوتلنمش ايسده، نهايت ۱۵ نچى عصر او، تاسنده ربا معامله لورينى
مشروع ايتمك فكر لرى ظهور ايتوب؛ عاقبت ۱۸ نچى عصر اخيرنده
ربا طرفدار لرى تمام غلبه ايتوب، تحريم فكر لرى مدنيت دنيا سنده تمام
ساقط اولدى . تجارت صناعته هوالرينه آرزولرينه اسير اقتصاد
هال لريناڭ ده نظر لرى شو مركزده ايدى .

فائض مسئله لرینی توجیه خصوصاً لرینده اقتصاد عالمی هیئت اجتماعی صنفلرینک وکیلی اولمق اوزره نظریه لر عرض ایتدیلهر. عمله وکیللری عملی، سرمایه وکیللری سرمایه لری فائضک اساسی ایتوب، علم مذهب لری هیئت اجتماعی صنفلرینک محاربه لرینه ترجمان کبی مقلد کبی پیرو اولدی. اولگی ایکی اصل نظریه سرمایه وکیللرینک نظریه لری اولوب، حاضر بیان قیلنه چق نظریه عمله وکیللرینک نظریه سیدر.

اوجنچی نظریه: فائض-عدالت یولندن یازمش هم ده مساوات اساسندن طایمش قیاسیتالیزم هیئت اجتماعی سنه مخصوص غیر مشروع، غیر معقول، موقت بر حادثه اقتصادی، حادثه تاریخیه در.

هیئت اجتماعی ده عمل لرک قوتیله استحصال قیلنور بوتون برکتلر بوتون محصولات بوتون خیرات، شو کونگی نظامک اقتضاسیله، متفاوت ایکی حصیه تقسیم قیلنور: ۱) کوچ، عمل مقابلنه ویرلور حصه، اجرت عملیه، ۲) ملک مقابلنه آنور حصه.

کوچ حصه سی، عمل حصه سی البته ضروریدر، قطعیدر. عمل حصه سی بولونماسه ایدی، البته بوتون استحصالات منقطع اولوب، هیئت اجتماعی حیاتی منقطع اولور ایدی.

لکن ملک حصه سی، کوچ حصه سی کبی، ضروری توغلدر، منبعی ده سببی ده تمام آچیق معلوم توغلدر، هیئت اجتماعی ده ملک حصه سی بولمق اجتماع قانونلرینک اقتضاسیله ده لازم توغلدر. بو شاکوره، ملک حصه سی غایت بویوک اختلاف لرک موضوعی اولدی.

سیاسی اقتصاد عالملرینک قوتلی کثرتلی بر طائفه سی ملک حصه لرینی قطعیتله شدتله انکار ایتدی. او بویوک جماعتک رأینه کوره،

هیئت اجتماعی ده بوتون محصولاتک بوتون برکتلرک بوتون خیراتلرک یالکیز بر سببی واردر: انسانلرک عملیدر، عمل لرک کوچلریدر.

انسان یالکیز عملی برکهنده حصه آلور. طبیعی صناعی برکتلردن انسانلرک حصه لری یالکیز عمل لرینه کوره اولور.

«وان لیس للانسان الا ما سعی» قاعده اساسیه سی- بوتون عصرلرک بوتون ملتلرک قانونلرینده شریعتلرینده قدرت قلمیله حکمت قلمیله یازمش

عدالتلی حقانیتلی بر قانون اساسیدر .

اوزیناڭ کوچیله سعی ایتمه دکچه، انسان-هیچ بر حصه هیچ بر حق آلاماز .

بر صنفڭ کوچیله حاصل اولمش برکتلرڭ محصولاتاڭ اڭ بویوک حصه لرینی باشقهلره ویرمک-ظلماڭ غصبڭ اڭ قبا صورتیدر: نفقه، سرمایه یوقلق جهتیله عمله صنفی مضطر قالور، مجبور اولور . یالکیز اوزیناڭ کوچیله حاصل اولمش محصولاتاڭ اڭ بویوک حصه لرینی نفقه صاحبلرینه، سرمایه مالکلرینه ویرور . یوقلق شوملغیله بر طرف راضی اولور، ملک دعواسیله دیگر طرف آلور .

ملک لباسیله ظاهر اولوب مجبوریت قوتیله قبول قیلنمش شو نظام-شو کونگی هیئت اجتماعیه نظرندہ مشروع ایسه ده، عدالت نظرندہ تمام مردود بر حادثه تاریخیه در . حقانیت، همه ده حقوق ده وظیفهلرده مساوات اساسلرینه تأسیس قیلنه چق هیئت اجتماعیه ده البته اثری بولنماز، یعنی موقت بر حادثه تاریخیه در .

غایت اسکی بر حقیقت ایسه ده، شو نظریه اقتصاد کتابلرندہ فاول مارقس نامنه نسبت قیلنمشدر .

نظریه، شبهه یوق، البته حقدر . فائده لرڭ فائضلرک همه صورتلرینی ده شاملدر . قرض فائضلری ده شرکت فائضلری ده، عمومیتله ملک فائده لریناڭ همه سی شو نظریه حکمنه بلا استثننا البته داخلدر . سماوی دینلرڭ نصوصیله تحریم قیلنمش ربا معاملهلری ده شو نظریه حکمنه کوره حرام اولور؛ سماوی دینلرڭ حکمیله حلال شرکت فائده لری ده شو نظریه فاشنده حرام اولور .

اولگی ایکی نظریه کبی، شو نظریه یی ده بن حقیقت اولمق اوزوه قبول ایده بیلورم . درست، عمل نظریه سی حقدر . لکن بر حقیقتاڭ حقلغی دیگر حقیقتلری ابطال ایتمز .

حقیقتلرڭ برینه تعصب ایتوب، دیگر حقیقتلری انکار ایتمک یا خود اهمال ایتمک-غایت بویوک قصوردر . اهل علماڭ خطالری بعض وقت شو جهته اولور .

فائض مسئله لرنده اقتصاد عالملى هيئت اجتماعيه صنفلورى كيبى
 صنفلوره منقسم اولوب، صنف وكيلىلى اولوق صفتيله يالگنز برر صنفك
 مصلحتلرينه كوره اجتماعى مسئله لرى حل ايتمىدر .

عمله مصلحتلرى نقطه سنده قائم صنف - بوتون حاصلاتى يالگنز
 عملك يالگنز كوچك نتيجه سى كيبى تلقى ايدوب، ملكك اوزينى ده
 ثمره لرينى ده انكار ايدر .

بالعكس، كوچسز زحمتسز فائض آلوجى صنفك مصلحتلرى مركزينه
 قرار ايتمىش صنف - عمله لرى ماكنه كيبى اش آلترلى كيبى تلقى ايتوب،
 عمله لرك حقلرينه تعدى ايدر لر، انسانلرك قيمت ذاته لرينى ده تنزىل ايدر لر .
 هم عملى هم ملكى اعتبار ايتمك عدالتى - اقتصاد عالملى نك هيج
 برينه يا خود اكثرينه نصيب اولمامشدر .

انسانلرك حاجتلرينه استفاده لرينه ييارارلق بركتلرى خيراتلرى
 محصولاتى استحصال زحمتلرنده عمله لرك عمللرى انسانلرك سعيلىرى بعضاً
 الك بويوك الك اصل سبب اولابيلور ايسه ده، اكثر يتله ابتدائى جزئى
 بر سبب اولوب، محصولاتك همه سى يالگنز عمل ثمره سى اولاماز .

مثلاً: بر عمله بر كون ايچنده يوز ايكمك پشوروب، يوز روبلكك
 مال حاضر ايدر . ديگر برى يوز آغاج اوطورتوب، يوز سنه صوكك بيك
 روبلكك آغاج حاصل اولور . شو صورت ده هر برينك كونلك ياللىرى،
 مثلاً، اوچ روبل اولابيلور . يوز سنه صوكك حاصل اولاقق بيك روبل
 هيج بر صورتله عمله حقى اولاماز، اولابيلسه، ير صاحبلىرى نك حقى اولابيلور .
 هيئت اجتماعيه ده ماللرك ملكلرك هر برى مشروع طريقله حاصل
 اولاماش ايسه ده، ملك اوزى انسانيت دنيا سنده عدالتلى حثانيتلى مشروع
 بر حقدر . «قواعك فقهيه» م ده (١١٩-١٤٢) صحيفه لرنده ملك مسئله لرى
 تفصيلاتيله بيان قىلنمشدر . ملك انسانيت دنيا سنده ضروريدر، البته
 مشروعدر . مشروع طريقله حاصل اولمش ملكك ثمره لرى ده البته
 مشروع اولور، حلال اولور .

عمل نظريه سى ملك فائضلرينى انكار ايدر ايسه، بوگاكوره،
 اصابت ايتمىش اولاماز .

صوگره، محصولاتك بركتلرئك هيچ برى يالئز طبيعت، يالئز عملك هر بوندىن على حده حاصل اولامايوب، بلكه شو اوچك مجموعيله هم ده هيئت اجتماعيه قوتيله حاصل اولور. هيئت اجتماعيه بولماسه ايدى، هم فردلرئك هم صنفلرئك عمللرى - ضرور حاجتلرئك هر برينى حاضرلماك وظيفه لرئندن البته عاجز قالور ايدى. ضرور حاجتلرينئك هر برينى اوز كوچيله انسانلرئك هيچ برى حاصل ايدهمز. ضرور حاجتلرينئك اكثرينه انسانلرئك هر برى جمعيت بركسندنه نائل اولابيلور. هيئت اجتماعيده بوتون جمعيت هر فرد ايچون، هر فرد بوتون جمعيت ايچون سعى ايدر، اوفاق بويوك هر بر حاجتى استحصال ده بوتون جمعيت اشتراك ايدر. محصولاتك بركتلرئك هر برى هر بر فردك مداخله سينه حاصل اولور، لكن، على حده هر بر فردك جمعيته خدمتى - جمعيت بركسندنه حاصل اولمش حاجتلرينه نسبتله غايت اوفاق قالور.

بوگا كوره، بوتون محصولاتى بوتون بركتلرى يالئز بر صنفك عملنه كوچنه اسناد ايتمك طوغرى اولاماز، بلكه محصولاتك هر برينده جمعيتك ده بويوك حصه سى بولمق البته لازم اولور. فائض نظريه لرينئك هر برى بوتون محصولاتى - سرمايه، هم طبيعت عنصرلرينه نسبت ايتوب، انك بويوك بر قوتى اهمال ايتمشدر.

هيئت اجتماعيده بويوك بر قوت وار ايسه، اجتماعيلك قوتيله حاصل اولمش حصه لرى - صنفلرئك يالئز برينه ويرمك هم عدالت هم اخلاق قانونيله ممنوع اولسه كرك. جمعيت ثروتى تقسيم قيلنور ايكن، عمله لرئك حصه لرى انك بويوك حصه اولمق بلكه لازم ايسده، لكن هر بر صنفك ده حصه سى البته واردر. صنفلرئك برى سرمايه سيله، برى صناعتيله، برى عمليله اشتراك ايتوب، عمللرئك ده انواعى غايت مختلفدر. اوفاق بويوك هر بر عملك هيئت اجتماعيده اهميتى فائده سى البته واردر.

عدالتلى هيئت اجتماعيده عمل حصه سى ده، ملك حصه سى ده، احتياط حصه سى ده، خيرات حصه سى ده بولمق البته لازمدر. يالئز بر عمل اساسنه طايانوب، اجتماعك ديگر اساسلرينى انكار ايتمك اهمال

ایتمک - نظرك بويوك قصوریدر .
 اجتماعك عمل كبی ملك كبی الك مهم اساسلرنده دشمنك كورمك -
 طبیعتك غایت اسكى طارلغیدر .
 شو فصلك خاتمه سی :

اقتصاد، حقوق کتابلرینك بويوك جملدلرنده كيك صحیفه لرنده اوزون
 تفصیلاتیله بیان قیلنمش نظریه لری هم ده اهل علمك نظرلرینی انتقادلیله
 برابر شو كتابك طار صحیفه لرینه یازدم .
 همه نظریه لری تمام تفصیلاتیله نقل ایده بیلمك شرفلرندن بنم
 بیانم، بیلورم، البته عاجزدر . لکن نظریه لرك خلاصه لرینی اجتهاد هم
 اعتنا قلمیله یازوب، اقتصاد مندعلرینك جوهرلرینی اعتبار هم امانت میزانیله
 وزن ایتم . فائض نظریه لرینك اساسلری معلوم اولدی، اقتصاد نظرلرینك
 قیمتی ده تقییر قیلندی . «فقیهلر نظرنده ربا» بیانلرینه ده ایندی نوبت
 کیلدی .

۷

فقیهلر نظرنده ربا

فائض مسئله لرنده اقتصاد نظریه لرینی اهل علم نظرلرینی بیان
 ایتمك . نظریه لرك هر برینی نه قدر شدتلی جرح ایتمش ایسه كده، هر
 بری اجتماعی مسئله ره اساس اولا بیلور قدر اهمیتلی ایدی . لکن
 عدالت قاشنده الك قوتلی نظریه عمل نظریه سی اولوب، عمل نظریه سنه
 كوره، فائضلرك حراملغی آچیق كورندی . بوگنا كوره، ربا معامله لرینی
 سماوی دینلرك تجریملری - هم عدالت اقتضاسنه، هم اقتصاد قرارینه،
 هم هیئت اجتماعیه مصلحتلرینه الك موافق حکم لولور .
 ربا مسئله لری حقنده اسلامیتك قراری اقتصاد نظریه سیله ده تقییر
 قیلنقدن صوك، ربا مسئله لرینه اسلام فقیهلرینك نظرلرینی بیان ایده ییم .
 اسلام فقیهلری قاشنده ربا ایکی نوعدر: بری - نسیئه رباسی؛
 دیگرى - فضل رباسی، نقد رباسیدر .

نسیئہ رباسی - قرضلرده هم ده دیونده انتظار مقابلنه آلتوب ویرلور
فائض . بدویت دنیاسنده اولگی هم شو کونگی مدنیت دنیاسنده معلوم
بر معامله در .

«الربا قسمان: ربا النسیئة، و ربا الفضل. اما النسیئة فهی الامر الذی
کان مشهوراً متعارفاً فی الجاهلیة قبل الاسلام. وذلك ان الانسان کان
یدفع ماله قرضاً او دیناً علی ان يأخذ کل شهر قدرأً معیناً ویكون رأس
ماله باقیاً؛ فاذا جاء الاجل وحل الدین طوب المدين برأس المال. فان
لم یؤده الی الدائن زاد فی الاجل وله القدر المعین فی کل شهر
او کل سنه. وقد یكون ان المائة علی المدين تصیر آلافاً مؤلفه هذا
هو الربا الذی کانوا یتعاملون به فی الجاهلیه.»

جاهلیتده معروف مشهور اولوب، قرآن کریمک غایت آچیق
غایت جزیل آیت کریمه لرله تحریم قیلنمش ربا - نسیئہ رباسیدر .
شو کتابک (۲۸-۲۱) صحیفه لرنده ربا آیت کریمه لرینی تلاوت ایتوب،
تفسیر ایتدک .

قرضک دیونک اعتبارک حقیقتلری فرقلری شو کتابک (۳۲-۳۴)
صحیفه لرنده بیان قیلندی . اشته قرض مقابلنه، دیون مقابلنه یا هر آی
یا هر سنه آلتوب ویرلور فائض - نسیئہ رباسی اولور .

اسلام فقیه لرینک بالاتفاق اجماع لرینه کوره، نسیئہ رباسی علی
الاطلاق حرامدر . مال نصل مال اولور ایسه ده، اجل نه قدر اوزون
یا خود نه قدر قیصه اولور ایسه ده، فائض نه قدر آز یا خود نه قدر چوق
اولور ایسه ده، نسیئہ رباسی علی الاطلاق حرام اولور . ربا آیت
کریمه لرینک احاطه سندن عمومندن نسیئہ ربالرینک هیچ بر صورتی،
ماللرک هیچ بر جنسی، فائضلرک هیچ بر مقداری اجلک هیچ بر مدتی
مستثنی نوگلدر . «وان تبتم فلکم رؤوس اموالکم» آیت کریمه سی
مستغرفقدر، محکمدر، ماللرکده هر برینی، فائضلرکده هر مقدارینی احاطه
ایدر . نسیئہ رباسی حقله قران کریمک شارح حکیمک بیانی کافیدر،
شافیدر، آچیقدر، هیچ بر اجمال یوقدر . ماللرک جنسیتی جهتیلده،
اجلک امتدادی جهتیلده اجمال یوقدر .

نسيئہ رباسی علی الاطلاق حرام اولوب، اسلام فقیهلری تحريمك بر نيچه سببلرينی ده سويله مشلر: ۱) انسانك ملكی محترمدر، معصومدر، یا عمل یا مال مقابلنه اولمادقچه، آلمق مشروع اولماز، بلکه غضب اولور. نسيئہ رباسی بلا مقابل اولمق حسیبله بوگا کوره حرامدر. مستقرض فقيرلك يوقلق قوتيله راضی کبی اولسه ده، رضاسی فی الحقیقه رضا توگلددر، بلکه مجبوریتدر، اضطراردر. معاملهلرک اڭ مهم رکنی، یعنی ایکی طرفك رضاسی - ربا معامله سنده بولماز. بوگا کوره ربا معامله سی باطل اولور. مستقرضك مالدن استفاده سی قطعی توگلددر، موهومدر؛ فائض ایسه مقطوعدر، متیقندر. متیقن فائض موهوم انتفاع بدلنده اولماز. بلا مقابل مبادلله اولمق جهتيله ده ربا معامله سی باطل اولور.

۲) فائض - زحمتسز، خطرسز کسب اولمق آسانلغیله انسانلری عطالت بطالت یوللرینه سوق ایدر؛ تجارت، زراعت، صناعت کبی طبیعی هم مشروع عمل یوللرندن انسانلری عاقبت منع ایدوب، خلقك اجتماعی اخلاقلرینی بوزار، ضرور حاجتلرک یوللرینی قطع ایدر. هیئت اجتماعیه مصلحتلری، انسانلرک ضرور حاجتلری یالکیز زراعت، صناعت، تجارت عمللریله تأمین قیلنور. فائضك مشروعیتی ایسه، انسانلری عمل یوللرندن منع ایدر.

۳) هیئت اجتماعیه انتظامی تعاون اساسلرینه مبنیدر. قرض ده دیونده فائض مشروع اولور ایسه، معامله لرده تعاون وظیفهلری احسان حسیاتی تمام منقطع اولاق.

۴) استقرض اکثریتله احتیاج دقیقه لرنده اولور. انسانك احتیاجندن اضطرارندن استفاده ایتمك، یعنی قرض مقابلنه فائض آلمق دیانت علویتنده انسانیت شآننده هیچ بر صورتله موافق اولماز.

۵) انتظام جهتيله تعاون اساسنه بنا قیلنه چق هیئت اجتماعیه عدالت اقتضاسیله برابرلك مساوات اساسنه بنا قیلنمق لازمدر. حقوق ده برابرلك حریت ده برابرلك، اقتصادی خیرات ده برابرلك مساواتك اڭ مهم رکنلریدر. فائض معامله لری، ربا مشروعیتی مساوات اساسنه بر نيچه جهتله خلل ویرور: اولاً، مشروع طبیعی عمللری بر اقوب عدالت بطالت فراشنده

اويوچى بويوك بر صنفك حدوتنه دوامنه اڭ قوتلى سبب اولور؛ تانيا بويوك ثروتلرڭ بر الده بر يرده طويلانمهسنه صاقلانمهسنه اڭ آسان يول اولوب، هيئت اجتماعيهده بويوك اكثريتى كوچوك بر اقليت پنجهسنده اسير ايدر.

شو وجهلرڭ آچيق دالالترينه كوره، نسيئه ربالرى حقنده سماوى دينلرڭ قرارلرى هيئت اجتماعيه مصلحتلرينه تمام موافقدر.

نسيئه ربالرى حقنده اسلام فقيهلرينڭ بيانلرى، اوزون بيانلرينڭ خلاصهسى شو در. امانت قلميله صدق لسانيله نقل ايتدم. شو كتابڭ (۳۰-۳۱) صحيفهلرئده يازمش ايدم، انسانڭ عقلنده استفاده قابليتىده، انتقاد قدرتىده واردر. علوم نظريهلرئنىده، فقه منهلرئنىده، سماوى دينلرڭ تعليملرئنىده انسان انتقاد ايده بيلور. طلب قصيدله اولور ايسه، انتقاد انسانڭ عقلنه حقيقت نقدئنى احسان ايدر. فقه منهلرئنىده ايندى انتقاد ايدهيك.

كتب فقيهه عبارهلرئنىڭ ظاهرلرينه كوره، نسيئه ربالرى ماللرڭ بعض جنسلرئنه مخصوص كى ايسهده، فى الحقيقه نسيئه ربالرى ماللرڭ هيچ برينه مخصوص توگلددر. مال جنسلرئنىڭ هر برئده نسيئه رباسى متصورددر. مبادلهده ماللرڭ جنسلرى مختلف اولسهده اولماسهده، اجل مقابلنه انتظار مقابلنه طلب قيلنهچق بدل ايكى طرفڭ برئده وار ايسه، نسيئه رباسى اولوب حرام اولور.

نسيئه ربالرئنى مشهور آلتى جنساڭ برينه قصر ايتمك فكرى فقه منهلرئنده فقه كتابلرئنده وار ايسه، غايت بويوك بر وهم اولور. نسيئه ربالرئنى قياس اعانهسيله باشقه جنسلره تعديه ايتمك زحمتلرىده بيهوده بر مشقندر، تمام عبث بر حركتندر.

نسيئه ربالرى، بعض فقيهلرڭ وهملرى كى، ماللرڭ بعض جنسلرئنه خاص توگل، بلكه مبادلهسى ممكن يا معروف ماللرڭ هر برئنى البته شاملدر. نسيئه رباسى قرآن كريم آيت كريمهلرئنده شارع حكيمڭ معصوم لسانلرئنده تحريم قيلنمش ايكن، ماللرڭ جنسئتى، فائضڭ بويوكلكى اعتبار قيلنماش، شرط قيلنماش. بلكه فائض نه قدر آز ايسهده هر بر

مبادله ده نسیئہ ریاسی البتہ حرامدر .

اسلام فقیهلری ربا مسئلہلرنده بوتون همتلیرنی اهمیتی آز تعلیل اجتهادلرینه حصر ایتوب، هیئت اجتماعیده اهمیتی بویوک جهتلری تمام اہمال ایتدیلر . مالارک جنسلرینک اختلافلرینه حاجتدن فضلہ اہتمام ایتمک بدلنده قرض ایله قرضک فرقلرینه اہتمام کوزیلہ نظر ایتسہلر ایدی، فائض معاملہلرینک اقتصاد دنیاسنده اهمیتلرینه کورہ، ربا مسئلہلریننی بلکہ حل ایدرلر ایدی .

شو کتابک (۳۶-۳۴) صحیفہلرنده قرض ایله قرضک غایت آچیق غایت بویوک فرقلریننی بیان ایتدک . شریعتک حکمتی عدالتی او بویوک تفاوتلری البتہ اہمال ایتمز . تفاوت اعتبار قیلنور ایسہ، متفاوت قرضلرک حکملری حکمت شرعیہ نظرندہ ہیچ بر وقت برابر اولماز دیمش ایدک؛ سوگرہ (۳۷-۴۲) صحیفہلردہ قرضک اعتبارک غایت بویوک اهمیتلریننی ده بیان ایتمش ایدک . حقیقت طالبلری او صحیفہلری ینہ مطالعہ ایدہ بیلور . اگرده اسلام فقیهلرینک اجتهادلری یوللرینہ سلوک ایتوب، فائض معاملہلرینہ اسلام فقیهلرینک کوزیلہ نظر ایدر ایسہک، قرض ایله قرضک فرقلریننی، اقتصاد دنیاسنده اعتبارک غایت بویوک اهمیتلریننی تمام اہمال ایتمک، ہمده هیئت اجتماعیہ حاجتلرینک بویوکلرینہ بویوک خلل ویرمک لازم اولور .

اقتصاد دنیاسنده اعتبار برکہسیلہ تأمین قیلنوب کامش ضرور حاجتلری ہم مصلحت عمومیلری باشقہ بر یولدن تأمین ایتمک ممکن اولسہ ایدی، فائض معاملہلرینک ضرورتی بلکہ او قدر بویوک اولماز ایدی . لکن باشقہ بر یول یوقدر، یا خود انسانیت دنیاسنہ معلوم توگلدر . انسانیت دنیاسنده اعتبار معاملہسی بوتون معاملہلرک اساسی اولوب، ضروریدر . اعتبار معاملہلرینک اساسی ایسہ فائضدر . فائض معاملہلریننی عمومیتلہ تحریم ایتمک اعتبار معاملہلریننی تمامیلہ قطع کبی اولور .

نسیئہ ربالری حقندہ اسلام فقیهلرینک اجتهادلرینہ مذہبلرینہ شو انتقادمی توجیہ ایتدم . تأدب لسانیلہ، احترام مراسیلہ سوزمی فکرمی سویلہ دم، هیئت اجتماعیہ صحیفہلرنده یازلمش اجتماعی آیتلری او قودم،

عدالتی معاملہ لڑک لسانیلہ روایت قیلنمش سنتلری سندلریلہ نقل ایتدم .
 فائض معاملہ لرینی بلا استثننا تحریم ایتمش اسلام فقیہلریلہ
 ایکیدن بری اختیار ایتمک لازم اولسه کرک: (۱) یا دولتک مملکتک ائک
 ضرور مصلحتلرینی تمام اہمال ایتمک، (۲) یا خود او ضرور مصلحتلری
 تآمین ایچون باشقہ بر یول آرامق .

انسانلرک شوکونگی طبیعتلریلہ کورہ، معاملہ لرینک شوکونگی
 نظاملریلہ کورہ، اجتماع شکللرینک شوکونگی اساسلریلہ کورہ، باشقہ
 بر یول بولنماز . حیات انسانیلہ مصلحتلری ہم سعادتلری ایچون گنہ رحمت
 کوکلرندن اینمش شریعت اسلامیلہ نامندن دولتک مملکتک ضرور
 مصلحتلرینی اہمال ایتمک اجتہادی اسلام فقیہلرینک غایت بویوک شألریلہ
 مناسب اولماز .

اگرده شو ایکیدن برینی اسلام فقیہلری التزام ایتمه سہلر، شو
 تقدیرده قرض ایله قرضک تفاوتلرینی فرقلرینی رعایہ قیلوب، برینی احسان
 اساسنه، دیگرینی تعاون ہم اشتراک اساسلریلہ تأسیس ایتمک کبی
 بر طریقہ فائض معاملہ لرینی حل ایتمک بلکہ ممکن اولور .

نسیئہ ربالری حقنہ اسلام فقیہلرینک نظرلرینی انتقادلریلہ برابر
 نقل ایتدک . ایندی فضل ربالرینی بیان ایدہیک .

فضل رباسی - مبادلده ایکی طرفک برنده شرط قیلنمش زیاده . مثلاً:
 ماک غرام بخدایی ماک بر یوز غرام بخدای مقابلنه صاتمق کبی .
 حدیث کتابلرینک هر برنده بر نیچه صحابہدن فضل رباسی حقنہ
 شو حدیث روایت قیلنمشدر :

«الذهب بالذهب، والفضة بالفضة، والبر بالبر، والشعير بالشعير،
 والتمر بالتمر، والملح بالملح - مثلاً بمثل، سواء بسواء، یدأ بید . فاذا
 اختلفت هذه الاصناف فبیعوا کیف شئتم، اذا كان یدأ بید .»

عبارہلری متنلری مختلف ایسده معنالری بر اولوب، شو حدیث
 بالاتفاق قبول قیلنمش سنت قطعیدر . یعنی: آلتی مالک بری اوزینک
 جنسنہ مقابل اولور ایسه، تفاضل حرام اولور، نسیئہ حرام اولور، برابرک
 ہم نقدک شرطدر . اگرده صوگ دورت جنسک بری دیگریلہ مقابل

اولور ايسه، تفاضل حرام اولماز، نسيئه حرام اولور، مقدارده برابرلك شرط اولماز، لکن حاضرلك نقدلك شرط اولور. آلتون آلتونه مقابل اولور ايسه، هم برابرلك هم نقدلك معتبر اولوب، آلتون كوموشه مقابل اولور ايسه، برابرلك شرط اولماز، لکن نقدلك حاضرلك شرط اولور. اولگي ايكي جنسك بوي صوڭ دورت جنسك برينه مقابل اولور ايسه، شو صورتلرده بالطبع هم برابرلك معتبر اولماز، هم نقدلك شرط قينلماز.

شو حديثك عباره سندن مستفاد شو حكملرده اسلام فقيهلرينك همه سي اتفاق ايتدى. درست، تعديه مسئله لرند فقيهلرك اختلافلى وارد، مشهوردر، بويوكدر.

حديثده تعليم قينلمش احكام-آلتى جنسك برينه خاص مى؟ يا خود، آلتى جنس ده بيان قينلمش احكام ديگر جنسلرى ده شامل مى؟

مشهور دورت بويوك مذهب، همه ده اسلام فقيهلرينك اكثرى شامل قيلمق طرفدارى اولوب، قياس علم لرند اختلاف ريئه كوره، مختلف طريقلره سلوك ايتديلىر. اختلافلى هر نه قدر اساسلى ايسه ده، اهميتلى ايسه ده، فائض مسئله لرينه تعلقلى يوقدر، فائض مسئله لرينك فضل رباليينه توقفلرى ده يوقدر. بوڭا كوره، تعديه طريقلرند فقيهلرك اختلافلىنى تفصيلاتيله بيان ايتمك احتياجى ده يوقدر.

امام الائمه ابوحنيفه حضرتلرينك اجتهادلرينه كوره، اصل ده، يعنى آلتى جنس ده فضل رباسنك حرمتى ايكي وصف ايله: (۱) مقدرلك (۲) جنسك شك وصفيله تعليل قينلدى.

مقدرلك: يعنى معامله ده معروف مقياسلرك بريله تقدير قينلنه بيلمك وصفى.

جنسك شك: معلومدر، يعنى مبادلده بوي ديگرينه مقابل بدللر-بر جنسندن اولمق.

شو ايكي وصف، مقدرلك جنسك شك، بدللرك هر برنده بولونور ايسه، فضل رباسى امام ابوحنيفه حضرتلرى قاشنده حرام اولور، بدللر طعام اولسه ده، اولماسه ده.

امام الائمه ابوحنيفه حضرتلرينك دقيق اجتهادلرينى قران كريمك آيت

كريمه لرى تاييد ايدە بيلور :

« و اوفوا الكيل والميزان بالقسط » الانعام .

« فافوا الكيل والميزان ولا تبخسوا الناس اشياءهم ، ولا تفسدوا

فى الارض بعد اصلاحها . » الاعراف .

« ويا قوم اوفوا المكيال والميزان بالقسط ، ولا تبخسوا الناس اشياءهم

ولا تعثوا فى الارض مفسدين . » هود .

« و اوفوا الكيل اذا كلتهم ، وزنوا بالقسطاس المستقيم . ذلك خير

واحسن تاويلا . » الاسراء .

اوفوا الكيل ولا تكونوا من المخرين ، وزنوا بالقسطاس المستقيم . »

سورة الشعراء .

« ويل للمطففين الذين اذا اکتالوا على الناس يستوفون واذا كآلوهم ،

او وزنوهم يخسرون »

مبادلە ادبلىرىنە تەلىم يوللىلە اينمىش شو آيت كريمه لرك هر برنده مكيال ،

ميزان معيارلىرى ذكر قىلىنوب ، هيچ برنده طعاملىق كېسى قىدلرك هيچ

برى ذكر قىلنمامش . امام الاثمه ابو حنيفه رضى الله عنه حضرتلىرى ،

شو آيت كريمه لرك ارشادىلە اولسە كرك ، فضل ربالرىنى جنسلرك هيچ

برىنە حصو ايتمەش ؛ هم دە « مثلاً بمثل ، سواء بسواء » جملە سنك آچىق

عبارسىلە عمل ايتوب ، مقدرلك جنسلرك و صفلىرىنى اعتبار ايتمش .

فضل ربالرىنك حرمتى آلتى جنساك برىنە خاص اولسە دە ، اولماسە دە ،

حرمتك حكمت اجتماعىسى حكمت ادبىسى نەدر ؟

فضل ربالرى نىچون تحريم قىلىندى ؟

حلال اولسە ايدى ، اجتماعى يا ادبى ضرورى مى بولنور ايدى ؟

شو سؤالرك معقول جوابلردن عجزلرىنى اعتراف ايتوب ،

فقېھلرك اكثرى سكوت ايتدى . بعض جسورلىرى « تحريمك حكمتى

فلانى يوقدر ، تحريم تعبىدىر » ديدى .

انسانلرك طبعلىرىنە ، هيئت اجتماعىە حاللىرىنە ، شريعتك تديبلىرىنە

علويتتە حرىت هم احترام كوزىلە نظر ايتوچى بويوك فقېھلر فضل ربالرىنى

تحريم حقنە بر نيچە حكمت بيان ايتمشلر . بويوك فقېھلرك گوزل بيانلردن

استفاده ایتوب، مشکل مسئله‌یی ایضاح ایتماک املیله، او حکمتلرینینگ خلاصه‌لرینی جوهرلرینی نقل ایتیم.

۱) انسانلر مدنیدر، بری دیگرینه تعاون قوتیله، هر وقت هر یرده هیئت اجتماعیه برلگیله عمر ایدرلر. طبیعتلری، ذوقلری، رغبتلری، میللری مختلفدر. شو اختلافله کوره، طبیعتک برکتلری ده خیراتلری ده حکمت الاهیہ تدبیریله مختلف قیلنمشدر. هر بر انسانک ذوقنه، رغبتنه، حاجتنه کوره، الوهیت مائده‌لرندہ رزقلرک نعمتلرک هر بر لونی هر بر نوعی تمام حاضردر.

انسانلر عقللری روحلری بدنلری قوتلری جهتیله هر نه قدر متفاوت درجه‌لرده خلق قیلنمش ایسه‌لرده، اقتصادی حصه‌لرینینگ برابرلگی عدالت الاهیہ قاشندہ مطلوب اولمشدر؛ الوهیت مائده‌لری تیره‌سندہ هر بر انسان محترم مهماندر، هر برینک حقلری حصه‌لری حرمتلری برابردر. لیکن الوهیت مائده‌لرینینگ بر نیچه ادبی‌ده وارددر: ۱) دعوت قیلنمق، یعنی بلا دعوت حاضر اولماق، ۲) هر خصوص‌ده هر وقت الک ضرور حاجتلرینه کفایه‌لرینه قناعت قیلماق.

دعوت: انسانک عملیدر، اجتهادیدر، کسبیدر. انسان اوزینینگ کوچیله قوتیله سعی ایتمه‌دکجه الوهیت نعمتلرندن تناول ایتماک حقنه نائل اولماز. طبیعت مائده‌لرندن تناول قیلنه چق هر بر لقمه بر عملک ثوابیدر. عمل ادبی، اجتهاد قاعده‌سی، کسب وظیفه‌سی - هیئت اجتماعیه‌ده انتظامک سعادتک الک بویوک رکنیدر، الک مهم شرطیدر. هیئت اجتماعیه صنفلرینینگ بعضلری عمل وظیفه‌لرندن آزاد اولور ایسه، معطل قالور ایسه، انتظام قالماز، فساد غالب اولور.

قناعت ادبی: حاجتلرک ضرورت قدرینه، کفایه قدرینه قناعت ایتماک انتظامک سعادتک الک گوزل تدبیریدر، الک طوغری یولیدر، الک آسان طریقیدر. هیئت اجتماعیه صنفلرینینگ بری یا خود بعضلری قناعت فضیلتلرینی براقوب؛ لباسلرده، زینتلرده، بنالرده، طعاملرده، لهویات ده رفاهیت یوللرینه سلوک ایدر ایسه، خلقتک اکثری ضروری طبیعی عمللری براقور؛ سرمایه‌لرک ماللرک عمللرک اکثری فضلہ شیلره فائده‌سی

انسانلارنىڭ مزاجلىرىنى كۆرە ئوقۇلۇرى رىغبىتىلىرى اشتھالىرى مۇختەلفدەردە دىدەك. ئالەمە مۇتلا، بوغدايى بولنور، شەبىرە رىغبەت ايدىر، ياخۇد حېوباتنىڭ باشقىە بىرىنى آرزو ايدىر. شو صورتدە بوغداي وىرور، شەبىر ياخۇد حېوباتنىڭ دىگرىنى آلور. طىبىعى، جنسلرنىڭ قىمەتلىرى مۇتفاوت اولور، بويىلە تىفاوتى شرىعت اسلامىە اھمال ایتىمز، اعتبار ايدىر. بوڭا كۆرە ايكى طرفنىڭ بىرىندە مۇتدار جەھتلىە تىفاوت بولنۇق مشرورع اولور، فضل حرام اولماز. بوڭا كۆرە، شارع حضرتلىرى «فاذا اختلفت هذه الاصناف فبيعوا كيف شئتم.» دىمىشدر. بر جنس طعامنىڭ بر مۇتدارى دىگر بر جنس طعامنىڭ بر مۇتدارىنىە مۇقابل اولور ايسە، بر طرفنىڭ خاصىيت طىبىعىەسنە بدل اولمق اوزرە فضل حلال اولور، لىكن بدللىرنىڭ ھەر بىرى طعام اولمق جەھتلىە نىسبەە حرام اولور؛ «يبدأ بید.» اولمق شرطدر.

فضل رىبالرىنى شارع حكىماتىڭ تىحرىمى حىقنە فقېھلرنىڭ لسانىلە بىيان قىلنمىش حكمتلرنىڭ بىرى شۇدر: يعنى فضلە رىفاھىت داعىەلرىنى قىطع ایتىمك اىچون، شارع نوللرنىڭ تىفاوتلىرىنى اھمال ایتىمىش؛ بر مال اوزىنىڭ مۇتلە مۇقابل قىلنور ايسە، بر طرفنىڭ جودتنە عاللىلگنە شارع قىمەت وىرمەش؛ بر طرفنىڭ جودتنە مۇقابل آرتىق وىرىلەچك مۇتدارى، ربا قىلوب، حرام ایتىمىش.

اساسلىقى، يوقمى، حكمتلرنىڭ بىرى شۇدر.

۴) فضل رىبالرى، اوزلرىندە وار مۇفسەدە جەھتلىە توگىل؛ بلىكە نىسبەە رىبالرىنىڭ يوللرىنى باغلامق وسىلەسىلە تىحرىم قىلنمىشدر. بدللىرنىڭ ھەر بىرى حاضر اولور، جودت كىبى بر خصوصىيت مۇقابلنە فضل وىرىمك حرام اولور ايسە، ممنوع اولور ايسە، نىسبەە تىقدىرىندە يالگىز اجل مۇقابلنە فضل وىرىمك آلماق البته حرام اولور. ھەمدە مۇتلا، درھماتىڭ بىرىنى گوزللك كىبى بر خاصىيتنە كۆرە ايكى درھم مۇقابلنە آلماق وىرىمك مشرورع اولور ايسە، معجل فائىدە مۇجل فائىدە مەاملەلرىنە يول آچار ايدى؛ معجل فائىدە نىسبەە رىبالرىنە وسىلە اولور ايدى؛ جنسلىش ماللردە معجل فائىدەلرنىڭ مشرورعلگى نىسبەە مەاملەلرىنە انسانلرى عادىتلىدرر ايدى.

حرامنىڭ وسىلەلرىنىدە حرام قىلمق قاعدەسىلە فضل رىبالرى حرام قىلنمىش اولور.

شو فصلده بیانم ربا مسئلهلرینه اسلام فقیهلرینک نظرلرینی آچیق کوسترمش اولسه کرک.

نسیئه ربالری قران کریمک آیت کریمهلرینه تحریم قیلندی؛ فضل ربالری ایسه، شارع حکیم علیه الصلاة والسلام حضرتلرینک سنت ثابته سیله. نسیئه ربالرینک حرمتی اجماعدر. فضل ربالرینک حرمتی حقدده اختلاف بولنمش ایسهده، وار ایسهده، امتک اکثریتی نسیئه ربالری کبی فضل ربالرینی ده تحریم ایتمشدر.

درست، «انما الربا فی النسیئه» - «لا ربا فی ما کان یداً بیداً» حدیثلری بالاتفاق ثابتدر؛ درست، ابن عمر، ابن عباس، ابن الزبیر کبی فقیه صحابه لردن فضل ربالرینک حلاللگی روایت قیلنمشدر. لکن شو ایکی حدیث اولگی حدیثمزه معارض توگل، بلکه «فاذا اختلفت هذه الاصناف فبیعوا کیف شئتم اذا کان یداً بیداً» جمله سنه مراددر، سوال قرینه سیله ده بیان قرینه سیله ده، جنسلرک اختلافلری صورتنه مبنیدر. سنتلر آراسنده تعارض کورمک - نظرک قصوریدر. حدیثلری توفیق ایتمک خیالیله، مؤلفلر، مذهب مقلدلری زحمتلنمشلر ایسهده، مجبوریتی یوق ایدی.

شو فصلک اوزون بیانلرینی اجمال ایدر ایسهک، شویله اولور:

(۱) نسیئه ربالری قران کریمک نصوص قطعیه سیله بالاجماع قطعاً حرامدر.

(۲) نسیئه ربالرینک حرمتی ماللرک متاعلرک بعض جنسلرینه مخصوص اولمایوب، مبادلله صورتلرینک هر برینی شاملدر. اجل مقابلته، انتظار مقابلته آلتوب ویریلهچک زیاده لرک هر بر مقدارزی هر بر مبادلله ده البته حرامدر.

(۳) مذهب مجتهدلرینک قیاسلری، مشهور تعلیللری اختلافلری نسیئه ربالرینه متعلق اولمایوب، یالکز فضل ربالرینه عائددر.

(۴) مجتهدلرک مشهور اختلافلرینی نسیئه ربالرینه عائد خیال ایتمک بویوک بر وهمدر تمام خطادر.

(۵) مدنیت بانقلرینک معامله لرینی، فائض مسئله لرینی شریعت

اسلامیہ اساسلریلہ حل ایتمک لازم ایسه، اسلام فقیهلرینک قیاسلرینی تعلیملرینی انتقاد ایتمک، ابطال ایتمک زحمتلرینک فائده سی ده اهمیت ده یوقدر.

۶) نسیمه ربالرینک حرمتی بالذات مقصود در؛ فضل ربالرینک حرمتی ایسه، یا فضلہ رفاہیت یوللرینی باغلامق ایچون، یا خود نسیمه ربالرینک وسیلہ لرینی ده قطع ایتمک ایچون مقصود در. وسیلہ اولاً بیلماک صفتیلہ تحریم قیلنمش معاملہ لردہ منع - معاملہ لرک اوزلرینہ عائد اولماز، بلکه توسل جهتنہ عائد اولور. اگرده معاملہ ده توسل جهتی یوق ایسه، حراملق بولنماز.

اوزون بیانمزی اجمال ایتمک. اوزمزک ملاحظہ مزی بیاندن قبل ینہ بر نیچه مسئله حکایہ ایدہ یک.

۱) نسیمه ربالرینک ده فضل ربالرینک ده حرمتی ایچون بدللردہ عصمت شرطدر. بدللرک بری معصوم اولماسه، رباسی حرام اولماز. دار حرب ده مسلم ربا آلور ایسه، حلال اولور. چونکہ حربیلرک بوتون ماللری ملکلوری حلالدر، رباسی البته حلال اولور. شو مذہب امام الاثمہ ابوحنیفہ رضی اللہ عنہ حضرتلریندن روایت قیلنمشدر. امام مالک امام شافعی حضرتلرینک اجتہادلرینہ کوره، ربا دار حرب ده اولسه ده جائز اولماز. بر مسلم امان عہدیلہ مجاربلرک دارینہ داخل اولور ایسه، عہدلرینہ حیانت ایتمک حرام اولور. بر فرض محارب دولت ربا معاملہ لرینی تجویز ایدر ایسه ده، شریعت اسلامیہ تحریم ایتمشدر، مسلم هیچ بر بردہ شریعتک تعلیملرینی اہمال ایدہ مز.

قواعد فقہیہ ده (۱۲۵) نچی قناعده اولمق اوزره «یر یوزی بر یورتدر.» دیمش ایدک. یعنی مالک قاناک عرضاک بلکه همه حقوقک معصوملگی ذاتیدر، هر حق اوز باشنه معصومدر. احکام شرعیہ حقندہ، حقوقک معصوملگی حقندہ بوتون یر یوزی بر یورتدر. امام الاثمہ ابوحنیفہ حضرتلرینک سوزی بنم نظرده موجه توکلدر. لکن اماماک سوزی حرب زمانہ حرب حالنه مخصوص اولسه کرک.

معاهده عقد قیلندی می، دارالحربلک حکمی قالماز، هر بیر طرفک ماللری جانلری قانلری معصوم اولور.

شو مهم مسئله خصوصنه منهب مقلدلرینک دماغلرینده غایت بویوک وهم واردر. حتی هندوستان، تورکستان، روسیه مسلمانلرینه ربا معاملهلرینک جوازینی منهب مقلدلرینک اکثری شو بویوک وهم اساسنه بنا ایدرلر.

۳-۴ سنه مقدم قازانده مشهور بیر بایک عائلهسنده تکلفلی طوی مناسبتیه اطرافدن وقتک الگ معتبر حضرتلری دعوت قیلنوب، بر نیچه مجلسده حضرتلر صحبت ایتمشلر. مجلسلرک برنده بویوک استاذ داملا شهاب الدین المرجانی حضرتلریله مشهور استاذ اسماعیل القشقاری حضرتلریده حاضر ایش. نهجیلک داملا سیف الله حضرت، استفاده آرزوسیه اولسه کرک، روس بانقلرینک ربالری حقنده استمقتا یولیه حضرتلرک رایلرینی صورامش.

جوابنه استاذ اسماعیل القشقاری حضرتلری عجله ایتوب، دیمش: «روسیه دار حربدر. حربیلرک ربالری حاللدر. «ولا ربا بین مسلم و حربی فی داره» فتواسی مشهوردر.

جوابک خطالغنه تنبیه طریقیله می، یاخود یالکز اعتراض یولیه می، استاذ داملا شهاب الدین المرجانی حضرتلری داملا اسماعیل حضرتلرینه دیمش: «آلای ایسه، روسلرک بوتون ماللرینی طالامق درست اولسه کرک!» مرجانی حضرتلرینک سوزینه قارش قشقاری حضرتلری غایت دقیق تحقیقات صاحب دیمش:

مالده عصمت اینکی نوعدر: (۱) بری عصمت مقومه، (۲) دیگرى عصمت مؤثمهدر. بانقلرک ماللرنده عصمتک بری وار ایسهده، دیگرى یوقدر. رضالریله ویرسلر، بوگاکوره، آلمق جائز اولور، لکن تعدی ایتمک، رضالری یوق ایکن آلمق ممکن اولماز.

بوگاکه مقابل، مرجانی حضرتلرینک لسانی باغلانمش، آغزی تمام قاپانمش؛ حضرتلر داملا اسماعیل حضرتک علمنه حیران قالوب، مجلسک بویوک برکهسندن استفاده لرینه تشکر ایتمشلر.

استاذ داملا اسماعیل القشقاری حضرتلرینک الگ زبردست شاگردی

یاوباش داملا عارف حضرت شو حکایه بی افتخار لسانیله بگا نقل ایتدی. بنده حیران اولدم، بنمده لسانم باغلاندى، هیچ بر سوز سویلمه دم. لکن «باشقه بر آدم حکایت ایتسه ایدی، اسماعیل حضرتک فقهین او قدر فاحش غفلتنه اصلا اینانماز ایدم.» دیدم. داملا عارف حضرت مراق ایتدی، بنده سوزمی آچیق لسانله ایکی اوچ دفعه تکرار ایتدم.

حکایت درست ایسه، مرجانی حضرتلرینک سکوتی ده عاجز لگندن اولمش ایسه، حضرتلرکده حیرتلی تشکرلی طوغری ایسه، دیندن دنیادن فقهین حضرتلرک او قدر غفلتلی، بنم نظر مده اینانمازلق بر حالدر. نه دیهیم، شریعت اسلامیه بی جامع الرموز رمز لرندن استنباط ایتوچی حضرتلرک حاللری درجه لری البته باشقهچه اولماز. مسئله، بزم سیاسی اجتماعی حقوقمز نقطه سندن ملاحظه قیلنور ایسه، غایت مهمدر.

شو حکایه جزئی بر حال اولسه ایدی، تأسفی ایدر ایدکده، قالور ایدی. لکن تورکیا شیخ الاسلاملرینکده، هندوستان مولویلرینکده، تورکستان داملالرینکده، عربستان شیخلرینکده حاللری درجه لری شویله در.

۲) صناعت مقوم می؟ یعنی صنعتک قیمتی وارمی؟

سوالک جوابی ظاهر در. هر بر خدمتک هر بر عملک، خصوصا گوزل صنعتک قیمتی البته واردر. شویله در، شویله اولمق تیوش ایدی؛ لکن بعض صورتلرده فقیهلر صنعتی تقویم ایتمه مشلر. مثلا: گوزل صنعتلی آلتون بیله زیگی آلتون دینارلر مقابلنه صاتمق مسئله سنده. آلتون دینارلرک وزنی آلتون بیله زیگک وزندن زیاده اولور ایسه، فقیهلر نظرنده فضل رباسی اولوب حرام اولور. چونکه شو صورتده صنعتک قیمتی یوقدر، دینارلرک زیاده سی بلاعوض، بلا مقابل قالور. فقیهلرک نظرلری محاکمه لری شویله در. انسانلرک ماللرینی هنرلرینی وقتلرینی اهمیتی یوق زینتلره ضرورتی یوق رفاهیتلره صرف ایتدرمه مک تدبیریه شارع حکیم حضرتلری صنعتلره قیمت ویرمز ایمش. فضل

مشروع ایسهده، قرضاک دیونک اعتبارک فائضلری ضروری توکلدر؛ بلکه هیئت اجتماعیه شکلورینک برینه مخصوص بر حادثه اقتصادیدر، موقت بر حادثه تاریخیهدر. اک منتظم اک سعادتلی اک عدالتلی هیئت اجتماعیه فائض معاملهلرندن تامیله آزاد اولاییلور.

اعتبار فائضلرینک هیچ بری ضروری توگل ایسهده، بعض صورتلری تمام مشروع اولاییلور.

۴) اعانه قرضلریله تجارت قرضلرینک فرقلرینی یوقاریده بیان ایتدک. بزنده، انسانیت وظیفهلرینک حکمیله، فائض آلمق حرام اولور ایسه، دیگرنده، بویوک مصلحتلرک اقتضاسیله، فائض معاملهلری جائز اولاییلور دیدک.

احسان اساسی، درست، مقدس بر اساسدر؛ لکن تجارت اساسلرینی، استفاده معاملهلرینی ابطال ایتمز. اساسلرک هر بری اوزلرینک دائرهلرنده تام قوتیله عامل اولاییلور. اعانه قرضلری احسان اساسنه بنا قیلنور ایسه، تجارت قرضلری فائدهده اشتراک اساسنه بنا قیلنه بیلور.

۵) قرض ایله قرضاک بویوک فرقلرینی آچیق تفاوتلرینی یازدق؛ اقتصاد دنیاسنده اعتبارک غایت مهم اهمیتلرینی صایدق، بونکله اسلام فقیهلرینک نسیئه ربالری حقنده منهبالرینی حریتله انقاد ایتمش اولدق. اعتبار فائضلرینک هر برینی اسلام فقیهلری تحریم ایدرلر ایسه، اساسلری تمام متخالف اعتبار معاملهلرینک حکملرینی بولشدرمک، همده اهمیتلری بویوک اعتبار معاملهلرینک یوللرینی تمام باغلامق محذوری لازم اولور.

۶) بوکا کوره، بن احتیاج قرضلرینی کسب قوزلرندن، انتظار فائضلرینی اشتراک فائضلرندن آیوردم. احتیاج قرضلری نما-ویرمز، فائضلری بولنماز، فائض آلمق یاخود طلب ایتمک بوکا کوره حرام اولور. کسب قرضی کسب یوللرنده دور ایدر، نما ویورور، فائده حاصل اولور، فائدهده اشتراک یولیه فائض آلمق هم ممکن اولور هم حلال اولور. سرماییه تجارت صناعت یوللرنده دور ایدر ایسه، فائده ویورور، نامی اولور. فائض اشتراک حصهسی، اشتراک فائضی اولور. سرماییه

فقیھلرک طار مذهبلیرینه تقلید ایتمک آرزوسی، دیگر طرفدن مدنیت نظاملرینه بوی صونمق مجبوریتی مسلمانلرک وجدانلرینی ده اقتصادی حاللرینی ده غایت بویوک آغرقلره توشورمشدیر.

درست، ربا معاملهلرینک اڭ حق صورتی هم آلامق هم ویرمدک. لکن ربا معاملهلرینه انسان مجبور اولور ایسه، اجنبیلره فائض و یروب اجنبیلردن فائض آلامق صورتی اڭ مضر اڭ مهلك صورتیدیر.

فقیر مجبوریتله قرض آلور، فائض و یروب، اجتهادینک بوتون فائدهسی اجنبیلرک کیسهلرینه کیدیر. بای آدم، فقیهلرک طار مذهبلیرینه تقلید آرزوسیه، فائض آلاماز، سرمایهسی فائده ویرمز. بوڭا کوره ده اسلام خلقی اقتصاد دنیا سنده فقیر قالور.

شو کون اسلام دنیا سنک اقتصادی حاللرینه اهتمام کوزیله باقار ایسهک، مسلمانلرک فقیرلری ده بایلری ده فردلری ده شرکتلری ده حکومتلری ده یات ملتوردن یات دولتوردن فائض مقابلنه قرض آلور، اللرنده گی برکتلرک اڭ بویوک حصهلرینی یاتلره و یروب، عاقبت همه ثروتلری ضائع اولور. هم ده بوتون اسلام دنیا سینک بایتاق میلونلری بلکه بر نیچه میلاردلری اجنبیلرک بویوک خزینهلرینه بانقلرنده امانت اولمق اوزره صافلاب، هر سنه غایت کلمیتلی فائدهلری یاتلرک اوبور قارنلرینه هضملی طاتلی آش اولور، عاقبت اسلام ملتورینک تمام ضررینه ده آلت اولور. اسلام دنیا سنده شو کون بیت المالر باقتر یوق. بوڭا کوره، اسلام دنیا سی اقتصاد جهتیله غرب خزینهلرینک قاپوسنده باغلی قالوب، سیاست جهتیله غرب دولتلری اللده اسپر اولدی.

شو مهلك مسکنتلرک هر بیرینی اسلام لسانیه استحقسان ایتمک، سوڭره هر نوع حیله شرعیهلر (شریهلر) اختراع ایتوب، ربا معاملهلرینک اڭ مهلكلرینی، یعنی فائض و یروب آلامق معاملهلرینی اسلام فقیرلری آراسنده مشروع ایتمک - مذهب مقلدلرینک تورکسان قاضیلرینک غایت دهشتلی جنایتلریدر، اڭ بویوک گناهلریدر، خیانتلریدر.

جلدلری بویوک فقه کتابلر ده ربا حیلهلرینی اوقور ایکن، مذهب مقلدلرینک وجدانلردن تعجب ایدر ایدم، اسلام قدسیتی حضورنده اوتانور ایدم.

۹) مدنیت بانقلرینک ضررلوی ده وارد، ضرورتلری وارد. مثلا: بانق بقودلری احتکار ایدر، تجارتلرک اکثرینی اوز النه قبض ایتوب، تجارت آدملرینی ده زراعت آدملرینی ده اوزینک پنجهسندہ اسیر ایدر، خلقک احتیاجندن استفاده ایتوب، آچیق صورت ده ظلم ایدر. درست، اقتصادی معاملہلرک رواجنه، هیئت اجتماعیہ طبقہلرینہ صنفلرینہ اعانه ایتمک اوزره تأسیس قیلنمش بانقلر فائده لیدر، بلکه ضروریدر.

مدنیت نظاملری بانق معاملہلرینک هر برینہ آچیق مساعده ایدر ایسده، شریعت اسلامیہ ظلم معاملہلرینہ هیچ بر وقت مساعده ایتمز. اسلام بانقلری تأسیس قیلنور ایسه، ضرردن تمام آزاد اولمق لازمدر. ۱۰) فائض مسئلہلرینی اقتصاد میزانیلہ ده شریعت اسلامیہ میزانیلہ ده وزن ایتدک. یوقاری ده طوقز ملاحظہ می ده یازدم. اسلام بانقلری حقدہ بر سوز سویلمک ایندی عیب اولماسه کرک.

اسلام بانقلرینی تأسیس ایتمک مشروعدر، مطلوبدر، ضروریدر. شو کون مدنیت دنیا سنده معروف بانقلرک هر بر نوعی، معاملہلرنده ظلم بولنماق شرطیلہ، مشروعدر.

کتب فقیهده تفصیلاتیلہ بیان قیلنمش بیت الماللری احیا ایتوب، اسلام بیت المالرینی اسلام بانقلری قیلمق، یعنی بیت المال سرمایہلرینی توفیر یوللورنده استعمال ایتمک مطلوبدر.

اسلام وقفلری، اسلام وصیتلری، اسلامیتک زکاتلری، مناسک اسلامیہ حاصلاتی، اسلام جمعیت خیریهلرینک سرمایہلری، خلقک امانت سرمایہلری - اسلام بانقلرینہ غایت برکتلی منبع اولاییلور.

اسلامیتک غایت حکیمانہ تعلیملرندن استفاده ایدہ بیلور ایسهک، بزم ملی مدنی سیاسی همه حاجتلریمز تمام آسانلقله تأمین قیلنور ایدی. شو بویوک برکتلی منبعلر یولیلہ استفاده قیلنور ایسه، قران کریمده لسان شارعهده قطعی صورتده تحریم قیلنمش نسیئه ربالرینی آلمق ضرورتلرندنده ویرمک ضرورتلرندنده اسلام معاملہسی البتہ آزاد اولور ایدی.

اسلام بيت الماللى اسلام بانقلىرى حقنە مدنيت بانقلىرىنىڭ نظاملىرى اصوللىرى بعضى تەدۈلات شىرئىيە قىبۇل قىلنە بىلور .
 اڭ سادە ھەدە اڭ مەھم تەدۈلاتاڭ بىرى : اعانە قىزلىرىلە كىسب قىزلىرىنى آچىق صورت دە فرق ايتمىكىر . اعانە قىزلىرىنە مقابل فائۇس آلىق البتە مەنوعىر . شو كۈنگى لومباردىلرڭ فائۇسلىرى اكثرىتلە البتە حرامدىر .

اھمىتلى مقصدلرڭ ھەر بىرىنە مخصوص سىرمائىلەر تىشكىل قىلنە بىلور : اعانە سىرمائىلەرى ، خىرات سىرمائىلەرى ، معارف سىرمائىلەرى بويلە سىرمائىلەر معلوم مئىغلەندىن طويلا ئوب ، اسلام بيت الماللىرى اولور . بورادە البتە فائۇس بولنماز . اعانە-يا اعادە قىلنماق اوزرە احسان بويلە وپلور ؛ يا خود اعادە قىلنماق شىرئىيە-فائۇس سز وپلور . آلچىلرڭ حاللىرىنە مقصدلىرىنە كورە ، شو ايكىدىن بىرى تەيىن قىلنە بىلور .

تجارت ، زراعت ، صناعت معاملەلىرىنە مخصوص سىرمائىلەر-اسلام بانقلىرىنىڭ سىرمائىلەرى قىلنوب ، اسلام بانقلىرى فائۇدە اشتراك اصولىلە فائۇس مقابلنە امانت قىبۇل ايدىر ، قىز آلور ، قىز وپرور . لىكن نىسبە ربالرندىن پاك قالور .

فائۇس مسئلەلىرىنە دائر سوزم بورادە تمام اولدى . بش آلتى سنە مقدم «قواعد فقهيہ» م دە ، ۲۳۲ نچى صحيفەدە وعدلرماڭ بىرى شو كىتابم برکەسندە انشاء الله ايفا قىلندى : ايكى اوچ سنە مقدم «ملاحظہ» م دە ۶۶ نچى صحيفەدە اجمال قىلنمىش فىكرم شو كىتابم برکەسندە تفصیل قىلنوب تمام اثبات قىلندى .

فائۇس مسئلەلىرى ھەر جەتلە ، دىن جەتيلە دە ، سياست جەتيلە دە ، بوتون عالم اسلاميت اىچون غايت مەھم مسئلەدر .

شو كۈنگى حاللرڭ بر نىچە سىببى وار ايسە ، شىبھە يوق ، سىببلرڭ بىرى فائۇس بىلە سىدىر .

غرب خزىنەلىرىنىڭ اوبور قىزارلىرى اسلام مملەكتىلىرىنىڭ بوتون برىكتلىرىنى بوتون مخصولاتلىرىنى فائۇس بويلە فائۇس بوغازىلە تمام يوتدى ؛ اسلام مملەكتىلىرىنىڭ يىرلىرىنى ملىكلرىنى تجارتلىرىنى فائۇس زنجىرىلە اوزىنىڭ

تیمور اللرینه باغلادی؛ اسلام مملکتلرینک بایلورینی فقیر قیلوب، عزیزلرینی ذلیل ایتدی. غرب خزینهلرندن اسلام حکومتلرینک فائض مقابلنه استقراضلری عاقبت مجبوریت درجهلرینه واروب، اسلام دنیا سنده استقلال قالمادی، برکت قالمادی، بوتون اسلامیت دنیاسی اسیر اولدی.

درست، بیلورم، بوتون شو دهشتلی حاللرک اصل سبیلری باشقه در. خلقک عطاتی، حکومتلرک اسرافلری خیانتلری سببلرک اک بویوکلریدر. لکن فائض معاملهلری ده بویوک هم قوتلی سببلرک بریدر.

شو مهلك مسکنتلردن نجاتمز مطلوب ایسه، اسلامیتک قدسیتی نامه اعتراف ایدیهک، شو مهلك بلیهلرک هر برنده فقیهلرک ده گناهلری واردر؛ ربا مسئلهلری حقنده اجتهادلری ده قاصردر؛ ربا حیلله شرعیهلرینی (شویهلرینی) فقه کتابلرندله اسلامیت نامندن تعلیم ایتمکلری ده غایت منفور جنایتلر.

نسیمه ربالرینی ماللرک بعضولرینه تخصیص ایتمک اجتهادی ده غایت بویوک وهمدر، فقهان غفلتدر؛ نسیمه ربالرینی جلال ایتمک خیالیله ربا مقابلنه بر ضمیمه قاتمق حیللهسی ده تمام عبث غایت اوفاق بر حرکتدر؛ آتبالا کبی قریبلو آراسنده ربا معاملهلری حاللدر مذهبی ده (شیعه فقیهلرینک مذهبی) اهمیتی یوق، خطا بر مذهبدر؛ یات ملتلرایله ربا معاملهلری حاللدر مذهبی ده شیعه فقیهلرینک ده مذهبی ایسه ده، بنم نظرم ده باطلدر.

«دینی اجتماعی مسئلهلر» ک ۱۰۳-۱۰۴ صحیفهلرندله محترم استاذ رضا افندی حضرتلرینک سوزلری البته طوغریدر. لکن «بانق معاملهلرندله ربا دان سلامتک احتماللرینی دعوی ایتمک-باتوب ده قوریلغی دعوی کبیدر» مبالغهسی محترم استاذک قلمنه شأننه مناسب اولماسه کورک. «ملاحظه» م ده، ۲۶-۲۷ صحیفهلرندله بیان ایتمش ایدم.

اولگی هم شوکونگی فقیهلرک نظرلرینه بن تعجب ایدرم: ربا کبی معاملهلرک ضروریلگنه قناعت ایدرلر، انسانلرک ضرورتلرینه شریعت اسلامیهی بوتون مخالف کبی تلقین ایدرلر، شوکره ضرورت مقابلنده شریعتی تمام هدم ایتوب، مؤمنلری ضرورت یوللرینه سوق ایدرلر، ایکی شرک آسانیلله عمل جسارتلرینه اهل اسلامک وحدانلرینی

عادتلندر لر - انسانك وجدانى عملنه مخالفت ايتمك كى بويوك حرج،
آغر عذاب دنياده بولنماز .

بندہ عمللرک برينه مجبور اولدى مى، او عملده شريك قالماز .
بوئى كوره « ايكى شريك آساننه مجبوريت » قاعدهسى اوزىنى اوزى ابطال ايدىر؛
نهایت، شریعتی ده هدم ايدىر؛ انسانك اختيارىنى ده فاسد ايدىر؛ كوئىك
راحتی ده زائل اولور؛ شریعتك حرمتی ده قالماز؛ عصیان تمام عادت اولور .
ديانتك قدسىتى بويله شيلردن پاك اولسه كرك . اسلام تعليملىرىنى
بن تنزیه ايدرم، تقدیس ايدرم؛ فقه منهللىرىنى ده احترام ايدرم . منهللك
هيچ برى انسانلرك سعادتلرينه مانع اولمق اوزره، عقللرينه فكرلرينه
قيد اولمق اوزره تدوين قىلنماش ايدى . فقه منهللىرىنى اويله تلقى
ايدىر ايسهك، گناه بزه عائد اولور .

اولگى شریعتلرك تعليماتلرىنى، روما هم غرب حقوقلرىنى قانونلرىنى
تفصیلاتيله احاطه ايتوب، اسلام فقیهلرینك ده كياك معلوماتلردن تامميله
استفاده ايتوب، قران كريم آيت كريمه لرىنى شارع حاكم سنتلرىنى
بوتون معنالىله بوتون وجهلریله تامميله حفظ ايتوب، شریعت اسلامیهنى
اسلام قدسىتنه مؤمنلرك اعتقادینه موافق درجهده تكمیل ايتمك شو كون
بزم یعنی اسلامیت دنيا سینك اك بويوك وظیفه سیدر .

مؤمنلرك اعتقادینه كوره، قران كريمك ده بياننه كوره، شریعت اسلامیه
اك كامل معجز بر شریعتدر . اعجازك اك دون درجهسى موجود شریعتلرك
معتبر قانونلرك هر برندن همسندن اوستون اولمكدىر . اعتراف ایدیهك،
بزم كتب فقهیه مز شو اعتقاد مزه رافى توگلدىر .

شو بويوك املك نوريله كوزمى آچوب، اسلاميتك استقباله امید
كوزيله باقدم . تا قیامت آچیق قالاچق اجتهادك كياك قاپولردن اوتوب،
علوم حرمه حقیقت كعبه سنه یونهلدىم . (شو كتابك جلدینه باقكز!)

مجتهدلرك ياخود عمومیتله انسانلرك حرکتلرى عمللرى قدرتلریله
اولور، لکن بزم حرکتهم غایت بويوك رغبتهم سوقيله در .

انسانك رغبتى قدرتنه مساوى اولور ايسه، بختيار اولور . دنيا
سعادتى، دنيا راحتى - رغبتك قدرته برابرلگیدىر . انسانك رغبتى قدرتندن

زیاده اولور ایسه، انسان معذب اولور، دنیاده راحت یوزی کورمز.
 اجتهاد یولنده بنم بوتون نصییم یالکیز شو قدردر. قدرتم نه قدر
 محدود ایسهده، رغبتم هیچ بر حدود ایله محدود توگلدر.
 بوتون فقیهلری عاجز ایتمش ربا مسئلهلرنده بوکا کوره، تام حریتله
 سوزمی سویلهدم؛ اسلام فقیهلرینک همسنه مخالفت ایتمدم؛ بوتون اهل
 اسلام حقدنه اهمیتی غایت بویوک مشکل بو مسئلهیی حل ایتمک
 طریقلرندن برینی مثال اولمق اوزره کوستردم.
 مقصدم: مهم مسئلهلرک هر برینی حل ایتمک البته ممکندر دیمک
 ایدی.

تاریخک شو کونلری بوتون انسانیت دنیاسی ایچون تمام بر
 قیامتدر. قربانلری ده صانسزدر، عذابلری ده چیکسزدر.

آسمان میگفت این دم با زمین
 گر قیامت را ندیدستی ببین.
 چرخ بر خوانده قیامت نامه را
 تا مجره بر دریده جامه را.

لکن انسانیت دنیاسی بونلرک هر بویئی اونوتور، دهشتلی بلیهلرک
 اک بویوکلری صلح دقیقهلرندن صوگ اولور: بر فریق استقلال جنتلرینه،
 دیگرى بلکه اسیرلک سعیرینه کیدر. او بلیهلرک هیچ بری اونوتولماز،
 بلکه ابدی قالور.

حاضرگی دهشتلرک، کیلهچک خطرلرک عذابلری ایچنده شو
 صحیفهلری یازدم، اک مشکل مسئلهلری آچمق آرزوسيله زحمتلندم، بوتون
 اسلامیت عالمی ایچون مسئلهلرک اهمیتلرینه کوره ایدی.

بزم قران کریم، بزم اسلامیت باشقلرک «رهلیگنه» لری کی
 توگلدر. اسلامیت - حیات قانونیدر، حیات حقوقیدر. حیات دائرهلری
 قدر، عقل دائرهلری قدر، توقیات دائرهلری قدر، اسلامیت دائرهسی ده
 کیکلدر، عالیدر. حیاتک، ترقیاتک، سعادتک بوتون حاجتلری همه
 حاضرلکلری اسلامیتک بویوک رکنیدر.

درست، اگرده اسلامیتی شو کونگی فقه، شو کونگی اخلاق دائره‌لرینه حبس ایدر ایسهک، اسلامیتی حیاتدن مدنیتدن آیورمق بلکه لازم اولور. لکن او یله توکلدر. اسلامیت حیات دینیدر، حیات قانونیدر، حیات حقوقیدر. ادبی، اجتماعی، سیاسی مسئله‌لرک هر برینی حل ایتمک حقنده اسلامیتک عدالتلی اساسلری حاضردر.

اسلامیتک عدالتلی حکمتلی اساسلردن یولیه استفاده ایده بیلور ایسهک، ملی احتیاجلریمک اکثری تمام تأمین قیلنور، شریعتمز مدنیت قانونلرینک حقوقلرینک هر بوندن اوستون قانون اولور.

قران کریم ربا آیت کریمه‌لریله صدقه آیت کریمه‌لرینی جمع ایتمش. بنده قران کریمک حکمتلی ادبیله تأدب ایتوب، «ربا مسئله‌لرندن زکات مسئله‌لرینه» کوچدیم.

زکات بش رکنک بریدر. عمومی اجتماعی ملی احتیاجلریمز جهتیه لک مهم رکندر. دولتک شو کونگی یاگی زاقونلری جهتیه زکات مسئله‌لری یینه بویوک اهمیت کسب ایتدی.

بوگا کوره، بن اقتدارم دائره‌سندنه زکات مسئله‌لرینی بوتون اصولیه بیان ایدهچک اولدم.

ربا حقنده صوگ سنه‌لر ایچنده هر یرده سوز سویلهندی، مقاله‌لر یازلدی. لکن عمومی بر قرار همان معلوم اولمادی، تعیین قیلنمادی. اسلامیتک قدسیتی قران کریمک حرمتی قلمزده وار ایسه، شریعت اسلامیه قانونلرینی تمام براقمامش ایسهک، عمومی قطعی بر قرار تعیین ایتوب، اعلان ایتمک البته بزه فرضدر.

یالکز مقاله‌لر، یالکز کتابلر برکسه یله عمومی مقبول قرار هیچ بر وقت حاصل اولماز.

۱۹۰۵ سنه آپریل ایچنده اوفاده علما مجلسی «قورولتای» دعوت قیلنمش ایدی. قورولتای مذاکره‌سنه حاضرلنمش لائحه‌لر آراسنده استاذ رضا افندی حضرتلرینک لائحه‌سیده، محترم یوسف افندی آقچورا جنابلرینک لائحه‌سیده وار ایدی قورولتایک بوتون مذاکره‌لرینه شو یکی لائحه اساس اولمش ایدی.

لائحه‌سینڭ مقدمه‌سندہ استاذ رضا افندی حضرتلری دیمش: «اگرده روحانی اداره لومزه دائر زاقون ماده لرینه ره فورمه ویرلور ایسه، فقه کتابلرینده اصلاح ویرمک البته ضرور اولور. یوقسه، نظام جهتی اصلاح قیلنوبده شریعت جهتی اصلاح قیلنماز ایسه، صایلانمه قاضیلردن ده فائده چیقماز.»

محترم یوسف افندیڭ ۴۶ ماده لک لائحه‌سندہ غایت اهمیتلی شو ماده لر وار ایدی:

«۲۳) علما شوراسی هر سنه لاقول بر دفعه دعوت قیلنور. مجلس اعضالری، مجلسدن مطلوب خدمته کوره، محکمه روحانیه قراریله تعیین قیلنور. اعضالریڭ عددی محکمه روحانیه اعضالریڭ دورت مثلندن (یعنی ۲۸دن) آز اولماز.»

«۲۴) علما شوراسنڭ وظیفه‌سی: زمان، مکان، حیات اظهار ایده‌چک شرعی اجتماعی مسئله لری اساس جهتیله حل ایتمک اولاقدر.»

«۲۵) علما شوراسنڭ بوتون قرارلری همه مسلمانلره نشر هم اعلان قیلنوب، شو خصوص ده طویلانه‌چق افکار عمومیه نظر اعتباره آلنور. بور سنه فاصله ایله اوچ شوراده تکرار تأکید قیلنوب قبول قیلنور ایسه، محکمه روحانییه دستور العمل اولور.»

«۲۶) محکمه روحانییه قرارلری دولت چه حکومت چه قطعياً مقبول طوتولور.»

اجتماعی دینی حاللرڭ هر برنده شو ماده لرڭ حکمیله عمل ایته بیلسهک، گوزل اولور ایدی. حل قیلنه‌چق غایت مهم مسئله لر اسلامیت دنیاسنده آز توگل، کوبدر. مسئله نه قدر مشکل اولسه‌ده، علم نوریله حل ایتمک البته ممکنر. لکن دستور ایتمک قبول ایتمک اجماع قراری بولنمادچه ممکن نوگلدر.

ربا معاملهلری، اسلام بانقلری، زکات وظیفهلری، عائله حاللری حقنده قطعی عمومی قرارلر - اجماع قوتیله اهل علم شوراسیله تعیین قیلنه طورسه، ملی ایده آللرمزڭ هر بری البته تمام تأمین قیلنور ایدی.

ملئیت دنیاسینڭ شو کونگی دهشتلی مجاریه‌سی، یاقین ده عقد

قىلىنەچق معاھدە شىرطلرى اساسلىرى - اسلام دىياسىنىڭ املىرىنە عقىدەلرىنە
 تمام مخالف حاللىرى مۇسئەللىرى كوزەز قاشنە قويدى ھىم قوياچق.
 قران كرىمىڭ ھىر بىر سوزىنە ھىر بىر آيت كرىمەسنە ايمانمىز فرمائىلە
 مۇسئەللىرىڭ ھىر بىرىنى حل ايتىمىڭ، مقصدىڭ تىدىپولرىنى حاضىرلەمىڭ بىزە شو
 كون البتە لازىمىز.

اش كورەمكىن عاجىز ايسەڭ، قران كرىم آيت كرىمەلرىنى اعتبار
 كوزىلە تىلاوت ايتىمىڭ مۇمىنلارڭ ھىر بىرىنە مەكىن اولسە كرىڭ.

اللھىڭ قىلبەسنە روضە سعادت دە يونەلوب، نبى محترم عليه الصلاة
 والسلام حضرتلىرىنىڭ «يارب ان قومى اتخذوا هذا القرآن مھجوراً»
 نداسى، مۇسلمانلارڭ شو كۈنگى حاللىرىدىن شكائىتى - خستە قىلبەرەمىزە شفا
 وىرسە، جان وىرسە ايدى!

«رىنا ظلمنا انفسنا. وان لم تغفرلنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين.»
 «رىنا واقتنا ما وعدتنا على رسلك!»

من ز نعره كر شدم، او بى خبر
 تىزگوشان زىن سىمۇ ھىستىد كىر

يوقارى دە بىر قاچ دفعە يازدىم: شىرىعتىڭ قىدسىتىنە حرمتىنە كورە،
 اقتصادى مۇسئەللىرىڭ بويوك اھمىتىلرىنە كورە، شو كىتابىنى نىشر ايتىدىم؛
 قدرت سوقىلە توگىل، رغبت شوقىلە ايدى. اجتھاد مجلسلىرىدە بىيان مۇنبىرىنە
 چىقىدىم، اجماع حىزورندە جىسارتلە سويلەدىم، حل طرىقىللىرىنىڭ بىرىنى عرض
 ايتىمىڭ صورتىلە ايدى. سوزىم، فەكرىم خىط اولابىلور، لىكىن نىتىمىڭ تمام
 خالىدىر، قىلبىم غرضدىن تمام مەصومىز.

موضوعىڭ بويوكلىگىنە اھمىتىنە كورە، شو كىتابىنى رغبتىلە اھتىمالە
 مۇطالەئە ايتوچىلىر بولنور ايسە، محترم افندىلوردىن رجا ايدىرىم، تىنبىھلىرىنى
 مۇلاھىزەللىرىنى انتقادلىرىنى ياكى مۇكتوب دە ياكى مۇطبوعات دە بىلكە بىيان ايدىرلر.
 مۇطلوب مۇسئەللىرىڭ بىلكە حل قىلىنور؛ انسانىتىڭ مىنىتىڭ بوتون حاجتلىرىنە
 اسلامىتىڭ وفاقى دە بىلكە ظاھىر اولور؛ فەقە اسلامدىن عاجىزلىڭ ذلتى دە
 تمام زائل اولوب، مەجىزلىڭ شىرفى ثابت اولور.

«كتب الله لاغلبن اننا ورسلى.»

اين قدر گفتيم، باقى فكر كن.
فكر اگر جامد بود، رو، ذكر كن.

یتیم‌لر مزمز .

مدنى ملتور استقلال شوقلرينه رياست سويلرلرينه عزت جئتملرينه
ايرشمك آرزوسيله، ميليون ميليون جانلرينى ميليارد ميليارد ماللرينى
قربان ايتوب، صبر صراطلرى اوزرنده جهنم ايچلرينده كيدوب، مقصد
يولنده هر بر آغرلغى تحمل ايدرلر.

ليس بدعاً ان كان هذا سناها
وبرت ربه بوجه صبيح
وعليها تلاحمت امتان
غير ان البلاء بالويل داني

(البادء هوميروس - نشيد ۳)

لكن اعتبار كوزيله نظر ايدر ايسهك، شو كونگى حادثه لرك هيچ
برنده انسانك اختياري، تدبيرى، سياستى يوق. حادثه لرك هر برى
اوقاقلرى ده بويوكلرى ده مستور بر قدرتك اراده قاهره سيله حادث اولوب،
عنايت الاهيه حكيميله حاضرلشمش مقصد جهتنه بوتون انسانيتى سورر.
شو كونگى دهشتلى حركتلرك هر برنده باشقه لرك مقصدلرينه آلت
اولمق اوزره بزده البته اشتراك ايتدك. ملتلك هر برى غنيمتلرينى
اوزلرينه تقسيم ايدرلر؛ بزم حصه مزمه مسكين عائله لر، يتيم بالالر قالور.
قناعت ايديهيك، اللهك قسمتى شويلدر ديهيك. مسكين قالمش
عائله مزمه ياردم ايتوب، بوتون مالزمى بوتون اجتهادمزى يتيم بالالروك
تربيه لرينه صرف ايديهيك. غنيمتلرك اڭ بويوكى عناقت بزم حصه مزمه
قالمش اولور.

يتيم بالا النده دولت اسلاميه تاسيس قيلندى. يتيم بالالرك تربيه سنده
اسلامك نجاتى سعادتى عزتى تامين قيلنور.
ايمان نورى شو خصوص ده كوزمزمى آچسه، يارار ايدى.

